

PRAKTISKE RETNINGER

DET ENGELSKE ALMUESKOLEVÆSEN.

DET IRSKE SKOLEVÆSEN.

&c.

C. FOGH,

CHEF-KONT. OVER IRSE SKOLELÆRER.

(VII SLUTNING ETC.: FREMDSTILLING AF DET ENGLSKE ALMUESKOLEVÆSEN)

KØBENHAVN.

PAA P. G. PHILIPSENS FORLAG.

MANUS LINIE PUBLISISKEL.

1855.

In d h o l d

Bestrebelser for at fremme Stadighed i Skolegangen. Det Dawes'ske System.....	302
Methoden i Home & Colonial School Society's Pegeeskole	15
Tegneskoler	63
Hændgjerningskoler	63
Tilleg A. Det Kongl. Fabrikskoler i London.....	72
— B. Red-Hill Verbedringskole	83
Det irske Skolesystem.....	89

en af de vigtigste er, at man ved at have en skolegang, kan få et godt arbejde, og at der ikke er nogen, der har tilfældet, at han ikke kan få et godt arbejde, hvis han ikke har en skolegang. Det er et godt arbejde, at man kan få et godt arbejde, hvis man har en skolegang.

Det er et godt arbejde, at man kan få et godt arbejde, hvis man har en skolegang.

Bestrebelser for at fremme Stadighed i Skolegangen.

Det Dawes'ske System.

De vanskeligheder, som har stilles sig imod Forbedringen af det engelske Skolevæsen; gælder dog til sidst alle i den ene stærke Vanskælighed, at fax Berdiens til at komme til Skolen og komme stadigt nok, til at Undervisningen kan føre nogen Frengt; thi Manglen paa de forskellige Prægsmidler, over hvilken der foret sad megen Klage, vil efterhaanden havnes ved de store Summer, Parlamentet bevilger, og den private Velgjærenheds redebane Offentlig denne Vanskælighed rettet nu ogsaa alle Bestrebelser, men Kampen synes for lang Tid at måtte være frugtedrag i et Land, hvor det er umuligt at anvende det eneste Middel, der kan bøde paa Formidlets Ligegyldighed eller Egenkjerlighed. I England findes ingen Skolestrang Sted, og der er næppe Sædsværdighed for, at den nogeninds kan blive indført ved en Parlamentsbeslutning; i des Højeste ville de enkelte Kommuner eller Menigheder præsætte sig denne Tvang enten ved Egenhemi Lov, eller ved et mæslak. Tryk, hvilket næste endnu tildels er Tilfældet i New-England Staterner.

Kun paa Ben Man, der har sin egen Forståelse med en Gouvernør og tværis Huse, har allerede i lang Tid Skolestrang været anvendt. Ved en Lov af 1704 blev det påbudt os sende alle Barn til Skole, indtil de kunne læse tydeligt Engelsk, og Folgen har også været, at den mænske Dialekt af det celtiske Sprog, som før almindelig taltes; nu næsten spørst er forsvundet. Hvor strængt denne Lov forvirrigt har været gennemført har jeg ikke kendt erfars, men Øen havde i 1849 ikke mindre end 49 Skoler;

og Børnene have ved en senere Lov, som har vundet begge Husets Billede, erholdt Tilladelse til at samle sig i Skoledistrikter og bekrætte sig med de til Skolernes Veilighedsdels nødvendige Summer. Undervisningen er i god Gang og trives under Børneenes og Gejstighedens frelles Bestræbelsen.

Engelske Pædagoger have imidlertid viselig ikke spildt deres Tid og Kræfter med at arbejde paa Indførelsen af et Middel, der let kunne vække hele Befolningens Ævillie mod den Sag, de forfugte, og samledes mæske før langt Aar bringe den til utgå i Staa. Kun en af Regeringens Inspektorer drister sig til at gøre følgende Antydning: „Hvis den nærværende Ligegyldighed hos Forældrene skulle vedblive, vil det blive Gjenstand for alvorlig Overvejelse, om ikke et nationalt Belønningsystem for dem, der have gjennemgået en Skole, og et Straffesystem for dem, der ikke have gjort det, kunne udfindes som Middel mod dette Onde. Da, der havde næst et vist Kundskabstrin, kunde belønnes med Adgang til særegne Rettigheder og Stillinger, og Forældrene kunde straffes med en Pengebøde for ikke at sende deres Barn til Skolen. Men for at dette kunne ske, måtte enhver Del af Landet have en anstændig Skole, og Betalingen ikke være højere, end man fornødigvis kunne forlange den efter Forældrenes Kaur.“ Dette vil da med andre Ord sige: at indføre Embedsexamina og Skeletpas, men der er kun en hankster Bemærkning, som ikke har funden Gjenklang hos nogen Del af Nationen.

Man har derfor taget Forholdene, nem de øre, og sagt at nuude Bod paa Ulykken efter bedste Evne. Vist nok ses Vanskelighederne styrke i England end i de fleste andre Lande. Den ubryde industrielle og mekaniske Virksomhed, Sammenhobningen af Hundrede tusinder i tærlige store Byer, og den Fælkkommunehed, som Agerbrug og Fædrevit have nuæst i mange Dele af Landet, i Forening med Mangel paa Arbejdere såvel Barn, især Drenges, i en tidlig Alder Adgang til ikke ringe Enhver, medens den stigende Konkurrence nedtrykker Arbejdernes pris og holder den arbedende Klassen ned, der dermed ofte mædes til at skaffe sig et Eller Bidrag til det daglige Underhold ved Børnernes Arbejde. I små Byer øre Forholdene gunstigere, og man kan huske, at Regerings-

Kommittees Førstestillinges alterhaanden ville fremhæve den mere tilfredsstillende Tilstand der. Men Bylivet og, som det synes, også Fabriklivet skulle tillige en Klasse, der afsæt dybt, dybt under den nødvendige, skjænt ofte fortynede Arbejderbefolking, en Klasse, der lever smyldende paa Sanfundslegeme, "og, naar den arbejder, oftest kun gør det med den Hensigt at finde Lejlighed til Rot eller Tyveri. Børn af denne Klasse mås Skolen i Reglen gøre Afkald paa; der er ingen Sandsynighed for, at de enten selv ville komme eller blive sendte af deres Forældre, og det er i det Højeste kun Arbejdshus- eller Fængselsakaten, der ikke dem kortere eller længere Tid indenfor sine Mure.

Hvad derimod selve Almindeskolen angaaer, saa søger man hvort at stille Førsteklasse Barnenes Forudsættelse ret tydeligt for Øje ved at tilhænge dem mænndig Eksempler om deres Stadighed, hver ofte de have været nærværende i Tide, hvor ofte for alle, hvor ofte de have været fraværende, og Skolebestyrelsen udslادر da ikke, hvis Forsammlelsen have valgt labyr, at foreholde Forældrene, hvilke Folger de ville have for dato hele Undervisning. Dette forudsætter imidlertid, at Forældrene skulle tilhørende Nødvendigheden af Skolegangen, og vil derfor i mange Tilfælde ikke gøre nogen stor Viskning. Kostprisen er et andet Middel, nemlig at udstede et Slags Testmonument til de Barn, der er blevne i Skolen til efter deres 13de Aar, og i denne Tid have vist Flid og Sædelighed, især siden flere Fabrikker i Staffordshire og Yorkshire ved Anstægelsen af unge Arbejdere have begyndt at give de Barn Fortrinet, som have udøverkets Vidnesbyrd, thi det er et made Ejendom paa hans egen Gebet, og anvende den Lyst til at tjene Penge, som er en Hovedgrund til Forsammlinger, som et Middel til at forhindre Fornemmelser. Det samme har man sagt at opmunt, skjænt paa en mindre heldig Maade, ved at uddels Gaver eller Smansummere til de flittigste og stadtigste Barn i Skolen, og man har bewist til de Læjore Skoler, hvor det samme Princip følges, uden at betonke, at de der ikke have til Hensigt at bindre Drengen til Skolen, men give ham en, som man troer, gavnlig Spore til Anstrengelse.

Lord Grey eksklerere engang i Undersøket i Fodrigsænde,

gut man fremdeles kunde fremme Stadighed i Skolegang ved at tilstaa dem, der fortjente det, laaves Stillinger i Statens Tjeneste." Denne Beværtning gik uændset hen; skjænt der ikke kom være Twyl om, at mange ville blive længere i Skolen, naar der derved aabnes dem Adgang til underordnede Embeder; derimod kan der vel være Twyl, om Nationen vil gaa ind paa en saadan Foranstaltning; saafraat der ikke tiliggæ indføres en Dyrktighedsprøve for dem, der skulle højere Embeder i Statens Tjeneste, men om Hensigtsmæssigheden heraf gav Lord Grey ingen Ansydning. Overhovedet maa vel ethevet Forsøg paa at gjøre Almueskolen til enest ed en almindelig Undervisnings- og Opdragelsesanstalt anses for uheldigt, fordi dens Oppgive derved let forryktes. Mere Risald har det derimod fundet, naar en Mand, der havde Smaaembeder at bortgire, stillede Besættelsen af en enkelt Plads til en amerikansk Skolebestyrers Raadighed, saaledes som undertiden er skuet, men det vil næppe finde megen Efterligning.

I mange Skoler forlanger man punktlig Nærvaelse af Børnene; og bertrører dem, der gjentagne Gange forlænger Skolen uden Tilladelser. Ikke destomindre er Skolen altid fylit; Skolegangen er stadig, og Alt, som det synes, fortreffeligt. Understøtter man imidlertid Bogen Endt nøjere, finder man, at det ikke er Bogen af de bedre Klasser, der fylder Skolen, medens den fattige Mands Barn, der før Regn engang innellem kom indenfor Skolens Dørre, nu i Reglen altid ikke kommer der. Kun' naar man zorger for en anden Skole, en friere Skole, uden at den derfor behover at være en Friskole, hvor Børnene have Lov til at komme, naar de kunne eller ville, er en saadan Størghed tilrådelig, thi ellers overbøgger man den gordiske Knude, og befrier sig fra Forsonmelserne ved at udelukke alle dem, der forsumme. En saadan friere Skole er det ikke desfor nødvendigt at kalde en "Pjulteskole", thi skjænt Bentons bar have Lov til at komme i de Klæder, de have, behøver Skolen selv ikke at være pjaltet; i eventmod den skal være renlig og ordentlig; for at vække Saadsen for disse Egenskaber hos Børnene, og lokke dem til sig ved det Præg af Hyggelighed, som fulger med dem. Saadanne Skoler maa da antages nærmest at ville blive besøgte af Barn, der maa arbejde med for Familiens

Underhold, og det gælder da nu trods en saadan Overenskomst med Arbejdshæren, at den dog bliver en vis Stadighed i deres Ustadighed. Parlamentet har ved Fabrikloven (factory-law) reguléret dette Forhold for flere Fabrikgrenes Vedkommende, men den ind sig med Held udvise til at gælde for alle Tilfælde, hvor Barns Arbejde benyttes, især hvis den da blev gennemført med mere Størghed, end nu synes at være Tilfældet. Imidlertid vil altid mere udrettes, naar Fabrik ejerne af deres egen gode Willis sørge for at de Børn, de beskæftige, erhulde forneden Undervisning, end naar de skulle tringes dertil. Hvad en enkelt Mand i deres Huseende kan udrette, har Bestyreren af Belmont Factory i London vist, efter hvis Rapport jeg i Anhang A har givet en kort Fremstilling af da af ham tilstede Skoler, men dette er ikke et empatanende Exempel, thi de større Fabrik ejerne synes at være vægnde til Erhjændelen af deres Pligter mod den ialige England, hvis tidlige Arbejde de benytte.

Den Tank at forhindre selve Undervisningen i Almueskolen og tiliggæ give den en saadan praktisk Retning, at Forældrene ikke kunde anist end overkjæmpe dens Vigtighed for deres Barn, var for naturlig til at den ikke skulde falde Nogen ind, og er også Grundvorden i det saakkaldte Dawes'ske System, der oprindeligt indførtes i Kirkeskolen i Kings Somborne, Hampshire, men siden har fundet megen Efterligning rundt om i Landet. Det Held, hvormed Dawes virkede, forskuffede han det rige Embete som Dean i Hereford. I et Foredrag, som han holdt i Society of Arts, udbrænde han sig paa følgende Maade om sin Plan:

"Mit Hovedhensigt var at oprette en Skole, der kunde udbrede en godelig Tone i Menigheden, mindens den med det samme meddelte nyttig Kunnskab. Jeg mætte deraf sørge for, at Undervisningen var saaledes, at Forældrene ikke kunde have mindelin Twyl om, at deres Børn i enhver Henseende ydde være vel tjenst med at komme i Skolen, og jeg kunde da appellees til deres Kjærlighed til deres Børn og deres Fælde af Ansvar for at vække hos dem en Stemning og Interesse for Skolen, som den almindelige Landsbyskole forgleves ville have sagt at fremkalde."

En saadan Skole, maaende Dawes tillige, kunde være selvbetulende,

ding ikke, paa den Maade, at den afgav den Hjælp, som Regjerings-kommittéen tilhøed til Oprættelse og Udstyring af Skolebygningen, men saaledes, at den ikke med Hensyn til sine særlige Isbende Utgivter var afhængig af privat Velgørscheds Generalfuldhed. For at imidlertid Skolens vadelige Indflydelse skulle gennemtrænge den hele Menighed, var det tilgænglig nødvendigt at samle Børn af alle Stunder i Skolen, at bringe den Riges og den Fattiges, Arbejdsherrernes og Arbejderenes Barn sammen paa Skolens Banke, som Bredte med de samme Interesser og det samme Formaal.

Først at dette skulde kunne lykkes, indførte han et nyt Principl med Hensyn til Skolepengenes Belægning, idet han lod Barnene betale i Forhold til deres Foreldres Indtægter, skjæret han paa samme Tid gøren Betalingen dobbelt saa høj som i de nærliggende Landsbyskoler. Den fattige Arbejdernes Barn betalte 4 β om Ugen, den bedre stillede Arbejdernes 8 β , Arbejdeherrernes og de mere Bevridligheds 24 β , bemiddlende Folks Barn udenfor Sognet 2 β 8 β . Da Skolen aabnede i 1842 var der 33 Børn, i Sommaren 1850 210, af hvilke 31 betalte 2 β 8 β , 24 24 β og Resten 4 og 8 β . I disse otte Aar øgede Skolens Indtægter af Skolepenge fra 499 Rdl. til 1508 Rdl. Skolen giver ingen Bøger, men Barnene må kysbe enkret Bog, de ønske eller skulle bruge. I Aaret 1850 kysbte de for 555 Rdl. Bøger især af de irske Lærebøger.

Hvad en den Undervisning angaaer, som gives over det Almindelige i Kings Scamboerne, saa kan den i Almindelighed siges at gaa ud paa at bibringe Barnene Kunskab om Alt, hvad der i Eftertiden kan være dem nyttigt og vigtigt i den Stilling, som de endelig vilde komme til at indlæge; med andes Ord, Kunskab om almindelige Ting. De ledes saaledes efterhaanden til næjere Kjendskab til den Natur, der omgiver dem, især til de Planter, Dyr og Mineraller, der er blivne vigtige i Menneskets Busholdning, og deses Behandlingsmaade; de vigtigste Naturfremtoninger forklares, Hovedsætningerne af Kemien mukunliggjøres, Maskinerne forevises og beskrives. Alt har en praktisk Tendens, medens man dog paa samme Tid ikke forglemmer Religionsundervisningen, eller Indprægelsen af de Dydex, men hvilke deres praktiske Kunskab kan vilde være dem til usikker Norden.

„Kan der være Twist om“, siger Dawes i Purisien til en Roskilde Foredrag om det industrielle Liv, „at de Omstændigheder, der bestemme Arbejdets Yærd“ og den røte Anvendelse af Arbejdens Lan, bør regnes med til de almindelige Ting, hvormed et ungts Mensiske har gjores bekjendt? Det er visselig ikke lidt vigtigt for ham at vide, hvordes han bør bære sig saa for at få passende Erstatning for sit Arbejde, og hvordes han rettelig bør anvende denne for at gjøre sig og sine lykkelige og sikre sig mod en fremrykning. Alders Mungler og med trykende Tider. Hvis der behøvedes Bevis for Nødvendigheden heraf, behøver vi blot at bevise til, hvad der for nylig er gæstet for sig i Lancashire, hvor både Arbejdsherrernes og Arbejderenes Interesser have lidt dybt Skært, hvor Tønder have været uden Arbejde i 8 Måneder og i den Tek levet paa deres Kammeraters Bekostning i de nærliggende Byer, og hvor Arbejdsherrerne have lidt ubryde Tab ved deres Fabrikers fuldkomne Slændring.

Men dette er ikke det mindste Oudin. Talrige Arbejdere kundt om i Landet have udtrykt deres Bifald og erkneret sig vil-lige til at gjøre det samme, naar Omstændighederne visse sig gunstige. At sandanne Forbedringer harde konuet børste saa lange, man vore Resultatet af en vidt udbredt Uvidenhed og Mangel paa Kundskab om sandne ledende Principer, der givs Enhver sin Ret. Det kan ikke være nogen Twyl om, at Arbejdsherrnen og Arbejderen har have deres fulde Frihed, den enestige at bestemme, hvad Lan han vil give, den anden til at modtage eller afslaa den, som han finder for Godt. Men det er i begges Interesses, at Arbejdernas vel al Opdagelse sættes i stand til at dyrme rigtigt om Arbejdets Værd og om den bedste Maade at gjøre det frugtbringende paa i Markedst. Er han det, vil han indrømme Arbejdsherrernes Beret-tilske ligeoverfor sig og ikke ved Combinationer udnytte en un-ferdig Twang. Arbejderen er sin Lan værd. Ogaa for Land-mænden og hans Arbejder er en sanden Erekjendelse nødvendig. Imidlertid er det ikke blot det, Arbejdernes trænge til at løse, nemlig at gjøre deres Arbejde frugtbart paa fornuftig Maade, men ogsaa at gjøre deres Arbejdsløn frugtbringende paa en for dem og deres Familie bensigtsmæssig Maade, og det er nu ikke i dette

Punkt, at de vise den største Ubesindighed. Dette kunne de kun lære ved Opdragelse, men for at det kan ske, bør Kundskab om de Principper, der ligge til Grund for Hverdagelivets Forstørninger og Betingelserne for Held i det praktiske Liv gøres til Gjenstand for Undervisning i Normalskolerne; ja der kan næppe være Twist um, at unge Mennesker af de højere Klasser, som besøge Universiteterne, ikke vilde have styrket sig tænktigt i Øjeblik, hvis de ikke varde aldeles uvide om Penges og Penges Værd og aldrig havde lært at tanke over deres Vigtighed, ja hverken man ikke endog harat at foragu dem."

Som Punkter, der bør gøres til Gjenstand for Undervisning, anbefor han: Industriel Virksomhed i Almindelighed, Sparacommelighed, Kapital og Rente, fast Ejendom, Arbejdslan, Gevinst og Tab, Arbejdets Fordeling, Vægt og Mæl, reale Penges, Papirpenges, Valører, Banker, Assuranceer, slette Penges, Standardisering af Arbejde, Be-skattning.

Ved et Møde i Winchester i Dec. 1853 udsatte Lord Ashburton et Antal af Præmiesumner for Staderende og Lærere, der aflagte tilfredsstillende Præyer paa deres Kundskab om almindelige Ting og deres Evne til at give Barn Undervisning deri, og Indsagede sit Forstør blantet andet med følgende Bemærkninger:

"Jeg opfordrer Dem ikke i mindste Måde til at anvende mindre Opmærksomhed paa Skrivning, Regning eller Læsning, men jeg opfordrer Dem til ved Siden af dette at vise Børnene, ikke blot ved Undervisning i Skolen men ved deres Eksempel udenfor den, hvorpå en Have bedst kan dyrkes, hvorpå en Bolig paa bedste og billigste Måde kan opværmes og ventileres, hvorpå man skal vælge sin Fod og Klædedragt, og hvorpå langvarige Sygdomme kunne undgås ved bestimlig Forstørrelse og Lægeus Hjælp. De kunne lære deres Elever, hvorpå arbejdets nytte, hvori Nytten af Tæftestang, Træde og Gangpil bestaser, kort sagt, de kunne lære dem at forstå og anvende alle de Midler, som den fremskridende Videnskab har lært os brugte for at arbejde lettere og leve billigere. Det kan Alt læres og herre godt. Hvorfor er en Moder en bedre Husholderske end en anden, hvorfor hun under samme ydes Omstændigheder En leves i Overflow, mensens en Anden

unger? Hvorfor ere i lignende Bygninge den ene Mand Barnsunde og stærke, og den andens ugle og svage? Det er ikke Held og Tilfælde, der bestemmer det, men den Hun benytter under taademlig lagttagelse af Naturens Regler for sin Adfærd, som ere udgaende den Andens Ligegyldighed eller Uvidenhed. Hvorfor skulle vores Barn ikke førstaa disse Regler, for at de kunne begynde deres Liv med hele deres Tidealdars Erfaring til deres Hjælp?"

Husk, at det er ved den daglige Anvendelse af Naturens Kræfter, at en Mand fyder, klæder og husar sig. Han anvender Heden paa hundrede Maader og til hundrede forskellige Ting; hvorfor skulde han ikke lære at forstå, hvad Varerne er? Han vil anvende den heds i mange Tilfælde. Han vil anvende den i andre Tilfælde, hvor han før ikke brugte den. Og vi da mæn-niske Kræfter, som han anvender Dag ud og Dag ind, sia hele Leveret, hvorfor skulde han ikke lære Grundsatningerne for dess Anvendelse? Vel saadtil, Fyrster i dette Land ere ligesaa uvide om dem som den manige Mand, — men hvis vi ville vedligeholde voer Rang mellem Nationerne, hvis vi ville haevde vert Overხordamme som industridrivne Nation, hvorpaa vor nationale Styrke egentlig berter, man vi indføre Stadet af almindelige Ting ikke blot i vore Almueskoler men i vore Højskoler og Universiteter.

Kundskab om de Love, hvorfra han haniller, vil forsøge Arbejdernes daglige Slid og anspore ham til Anvendelse af sin Klugt for at lette det. Hvorfor deltagte Folk med saadan Ivær i vore nationale Forlystelser, al de endug fænglede deres daglige Begejstrelser? Der er Egessamningen Sæd ved Cricket- og Boldspil som vel ut pålje og tamre, men de ere blevne befriede for det, der gør Arbejdet frastødende og kedeligt, de ønske en tilfredsstillende Feliche al, at man anvender sin Forstand og sit Stolte. Hvorfor da ikke sætte Arbejderen i en saadan Stilling, at han har den samme Feliche? — Men der er endnu et Slag almindelige Ting, hvorpaa jeg gjerne vilde besøde deres Opmærksomhed, thi Uvidenhed om dem trykker harbit paa Samfundets Velvære. En af mine Venner hørte en Kons hemørke: Jeg gad ikke vide, hvorfor de nu igjen harre forhøjet Prisen paa Brædet?"

Er det rigtigt, spørger jeg dem, at lade de Fattige i den Tro, at Prisen paa deres daglige Brød er afhængig af Bageren eller Bageringen, og Prisen paa deres Arbejde af Aabenråds herrens Luner og Indskud? Er en saadan Tro genstig for Vedligeholdelsen af de velvillige Følelser, der ere saa nødvendige for Samfundets Lykke og Fred? Opmanter den ikke den færdervelige og nedværdigende Tanke hos dem, at de ere afhængige for deres daglige Brød ikke af den Gud, der skabte dem, og ved hanc Velsignelse af deres egen Anstrengelse, men af deres mere bugnægtige Medførere, som ved deres Penge havé faaet Magt til at handle med de Fattige, som de lyste, som det behager deres Godegejæhed eller deres Haveage? — Betragt, hvad der i dette Bileblik finder Sted i Preston, hvor Arbejdsherrerne og Arbejdere kæmpe om Herredommel i den særegelige Indbildning, at Sejrerherren vil fra Magten til for Fremtiden at bestemme Arbejdets Pris til sin Fordel og efter sin Villen!

Dawes ville altsaa ikke gjøre Skolen til en praktisk Skole, men han ville give sine Elever Theorien af det daglige Livs Praxia. For at kunne det måtte han indgå mange nye Undervisningsgrene. Den højere Undervisning i Kings Sømboerne omfatter Geometri, Astronomi, Kemi, Fysik og Naturhistorie, samt Fædrelandets Statistik og Økonomi. Vi ville anføre nogle Punkter af disse sidste, der passende kunne gøres til Ojenstand for Møddelene i en dansk Skole, uden just at hinde os til den i K. S. fulgte Fremgangsmæde.

1) Befolknningen i Danmark, dens Bestanddeler, Fordeling i forskellige Dele af Landet, Tilvæxt i de sidste Aartier. Dødelighed i Ejebstæder og paa Landet. Almindelige Sundhedsregler. Om Ventilation, Opvarming, Næringsmidler, Klædedragt, Indretning af Boliger. Klimatet.

2) Agerbrug. Hvor mange beskæftigedes med Agerbrug. Selv ejere. Forpagtere. Dag- og Akkoordarbejdere.

Kornsorter o. s. v. Hvilke de vigtigste, hvor hver enkelt inde dyrkes. Produktion i Gjennemsnit. Værdi. Gennemlig Fordeling i Landet, og Overskud til Udferal. Anvendelser som Brød og til Mæng Brændstof. Federuerne. Hav.

Qvæg og Hestesæv etc. Antal af de forskellige Husdyr i Landet. Hvor læs. Deres Værdi og Udferal.

- 3) Fiskeriene etc. Hvorfor ubetydelige. Midler til at høve dem. Østersbunker.
- 4) Fabrikken. Vigtigste Fabrikkgrene i Almindelighed. Arbejde i Metal, Tøm og Sten. Vævning. Plastiske Stoffer. Brygning, Brænding og Bagning. Hvilke Fabrikkgrene der ere de vigtigste her os. Indenlandske Raa-stoffer, der bruges for arbejde.
- 5) Handel og Søfart. Danskars Handelsveje og Forbindelser med Udlændet. Udferal, hvorfra og hvorhen. Indførsel, hvorfra, hvormeget og hvorfra. Indenlandsk Handel og Forbindelse.
- 6) Skove og Brændmaterialier. Skovenes Udbredelse i Danmark. Vigtigste Træer, som danner vores Skove. Regelmæssig Skovbrug. Terremosse. Forskjellig Brændselsværdi af forskellige Brændmaterialier. Maader at forbedre Brændsel paa. Nye Brændstofstoffer.
- 7) Befordrings- og Kommunikationsmidler. Landeveje, Dampskibe, Jernbaner, Kanaler, elektriske Telegrafe.

Det er klart, at det Dawes'ske System omfatter tvænde forskellige Formål, der ikke sara i nogen værdig Forbindelse med hinanden: det ene er at gjøre Skolegangen stædig ved at indføre en saadan Undervisning, at Forstidene maa se Nyttet af den for deres Barn, det andet at danne en Fælledeskole, der skal omfatte Barn af alle Størder og kunne bestaa ved en efter Forstidernes Egne afsæsat, men dog forhåndevist høj. Skolepen. Ved den ejerbekellige Begejstring, denne høje vakt, den store Agtelse, hvori den Ophavsmann zlod, og den virkstille Iver, hvormed han zely arbejdede for den enkelte Skole, han havde under sig, lykkedes det ham at opnå begge Dele; Barn af de rige Klasser strømmede til Kings Sømboerne, og Skolegangen var stædig og langt ud over den nødvendige Alder. Hertil kom, at Kings Sømboerne kom i Mode, saa at Ansægginger innslut til Dawes fra mange sjælliggende Skoler om at faa Elever, der havde gjennemgaaet Skolen, til Lærlinge, for at de kunde indføre det forhindrede Sy-

stem, ja, endog da Forretningensfolk sagte han Dawes' øggtige unge Mennesker til deres Kontorer. Det samme vilde vel være lykkedes i mange andre Skoler, hvis Mand med Dawes's Begjæring og Indtjedet havde stillet sig i Spidsen for dem, men saudanne Mand er estucligvis sjeldne, og det Dawes'ske System synes at være mislykket eller kun halvt lykket, hvorsomhelst man ellers har indført det. Dawes ledede daendan selv Undervisningen i de højere Fag og Lærde Kundskaber til at kunne gøre det; i de øvrige Skoler havde man ikke saudanne Rester til sin Raadighed, og den højere Undervisning der blev oftest kun en mat Efterligning af Originalen. Imidlertid er der nu næppe nogen Almueskola; ja, vel næppe nogen Pogeskule blandt dem, der staa under Regjerings Inspektion, som ikke har gjort Kundskab om almindelige Ting til et af Skolefagene og benytter den Børnene umgivende Natur som Middel til Eftertanke og Belæring.

Forzusvindt have ulten Dawes' Bestyrchelse baseret Frugt; derimod har det ikke villet gaa med Blandingen af de forskellige Stender i Almueskolen og med den stigende Betaling. Stemningen hos den engelske Middelklassen er afgjort mod en sund Blanding, og det synes, at den engelske Lærer, afhængig som han er og tilhørig til en vis Fortune og Stilling stærre Hyldest, end man viser den i de fleste andre Lande, ikke har forsømt at handle upartisk med de to Klasser af Børn, han fik under sig. Identmindste cylcler W. Q. Kennedy, Regjerings Inspektør, i sin Beretning for 1853:

Jeg har fundet, at denne Plan er strandet i alle Tilfælde, som en Falge af, at de fattige Elever blev foræmte for de mere Bemidledes Skyld. Man kan indvende, at en fuldkommen god Lærer vil vise begge Nære Omhu. Måske han vil, men vi kunne kun gjøre Regning paa Lærere af Middelslags, og det er imod den menneskelige Natur at antage, at de fattige Børn, der betalte ringe Skolepenge, ville blive Igennem orobrygget underviste som de velklaedte Børn, der betalte højere Skolepenge. Da Hensigten netop er at skaffe større Indtagt for Skolen, "maa dette envidigvis lede til et sandan ubilligt Fortrin." — „I en af mine Skoler, siger Insp. Mitchell, „ore de mere Bemidledes Børn adskilte fra Massen

af Eleverne, og det samme er Tilfældet i flere Skoler udenfor mit Distrikt".

Dette er jo ikke udigende for Læreren og Skolebestyrelsen. Heril kommer endnu en meget vigtig Indvending. Som en almindelig Regel kunne vi nærlig sige, at Middelklassens Barn paa Grund af deres Hjemme-Opdragelse og det Mest, de have har Lejlighed til at se og høre, ville vise sig fremmæliger end Arbejdsklassen's Barn af samme Alder, især i Skoler, hvor Læsning, Skrivning og Regning ikke er de eneste Fag, men hvor „almindelige Ting" danner en vigtig Grav af Undervisningen. Da de tillige i Reglen vilde blive længere i Skolen, ville de næsten udelukkende denne Skolens øverste Afdeling og som en følge deraf gøre fortinavia Fordring paa Hovedskolerens Opmærksomhed og Tid, da deres Undervisning ikke godt kan meddeles af Lærlinge eller Mesterer. Ogsaa af denne Grund ville de fattigere Børn komme til at lide ved denne Blanding i en Skole, hvor der kun er en Læser til 100 & 200 Børn, alle samlede i et Værelse.

Selv i de Tilhørende, hvor det er lykkedes at gjøre Skolen nærlænghig og tærligt og stadtigt besøgt ved Fækhjælme af Skolepenge, er det imidlertid meget tvivlsomt, om man virkeligt har fremkaldt en Blanding af Stenderne i Almueskolen; jo såkaldt en Fullædskole (common-school); eller om man ikke snarere har tilintetgjort Almueskolen og stillet i dens Sted en Middelskole. I mange Skoler har man nevlig haaret Skoldrønning for samtlige Elever undertiden til 16 β , understiden til 24 β for hver Elev. I Landdistrikterne har en Arbejder i Gjennemsnit 4 β om Ugen til sit og Families Underhold; i Fabrikdistrikterne mere, men her er han oftere ute af Arbejde. Med sin øst Len og dan har den arbejdende Klasse hyppige Tanfælshed er det intet Under, at han allerede kan have megen Vanlighed ved at udrede de almindelige 4 β om Ugen for et Børn. Ved de Undersøgelser, man udstillede i Manchester i Anledning af Manchester & Salford Billen fandt man i 17,426 Familier 12,067 Børn hjemme, fordi de ikke kunde betale Skolepenge. Naar Betalingen stiger til en Mark eller omtrent til 24 β , bliver det en Uanlighed for ham at udrede din. Hvad er da skeet, siden dog Skolen er fuld og blomster? „Næsten i ethvert saa-

dann Tilselde"; siger Kennedy, „har jeg fundet, at Eleverne bestede ikke af Arbeidernes, men af de Handledes (trades-people) Barn. Middelstanden havde aldrig fortvivlet Arbejdstanden og fyldt Skolen. En saadan Skole er i sig selv meget god og gør sin Nytte, men det er ikke ganske de Barn; vi ønske at træffe i vores „nationale“ Skoler; og det er ikke dem, Parlamentets Undersøgelses nærmest skulde komme til Gode.“ Også en anden Inspektør, Mr. Arnold, klager over, at i de metodistiske Skoler sees den fattige Mandes Barn næsten ikke. Det er de arme Agerbrugeres, Handlændes og mere velstående Fabriksarbejdernes Barn, der fylder dem.

Middelstanden, der lidt måtte betale langt mere for deres Barns Undervisning i langt detsvarende private Skoler, gribet naturligvis med Glæde Lejligheden til at skaffe sine Barn bedre og billigere Undervisning, og priser denne Plan som yderst hensigtsmæssig, men Fattigmands Barn bliver udelukket fra, hvad der opsladeligt var beregnet på ham. Imidlertid er det muligt, at en stor Førde ville kunne oprunde af denne Forandring i Almueskoliens Stilling. England mangler nærlig i mærkelig Grad netop gode Skoler for Middelsfonden, langt mere end den mangler gode Almueskoler. Samført man skalde forhøje Betingelsen i alle Almueskoler, — og dette er meget sandsynligt, da de Edest bemærkede Gejstlige ofte have store Udgifter ved Skolen og naturlig ønske at blive fri for dem, og da der er meget tilskikkende i at have en Skole mod høj Skolets, som kun besøges af den bedre Klasse og derfor er mere „respektabel“^{*)}, — ville de lidt efter lidt gaa over til at blive Middelskoler, og det vil da snart blive klart for Vennerne af Menigheds Opdragelse, hvad de har at gjøre. De ville etter engang sætte Nationen i Bevægelse, de ville bøleje Parlimentet for at erhælde tilhøje, hvad der saaledes er deres berøvel, og nye Almueskoler, virkelige Almueskoler med ringe eller ingen Skolets ville springe op rundt om i Landet, og saaledes løn af de store

Mangler afhjælpes, som nu tykker Undervisningen, nemlig Manglen paa gendørste Skoler.

Det er altid klart, at det D. System vil have den medsatte Virkning af sig, som man maae ønske forent med det, nemlig at de fattiges Barn gas længere og stadigere i Skole. Det samme Resultat vil man få ud i de Skoler, hvor man har indført en gradevis stigende Betingning efter Klasserne. Arbejderen, der ikke kan eller ikke vil betale den højere Skolets i de øvre Klasser, maa enten lade sit Barn blive sidderende i de lavere Klasser eller tage ham ud, og Læreren fristes til at flytte den rigere Mandes Barn op i en højere Klasse, uden at han fortjener det, for at få den højere Skolets af ham^{*)}; hvorefter altid tillige tilføjes Skolen et moralisk Tabu. Et Prædelskolesystem kan neppe med Held organiseres, undtagen der fastsættes den samme lave Betingning for alle Barn uden forskel, og Staten eller Kommunen (eller begge) dækker Underbalancen, eller Skolen gøres til en Friskole for alle Barn, og det Offentlige ved lokal Skat eller Stadskat, eller en Forening af begge bestyder samtlige Omkostninger, hvorpaa der også sørges for en voven Lærer for hver Klasse for at unngå mulig Partikulærhed.

Methoden i Home & Colonial School Society's Pøgeskole.

Da Vanskeligheden med at få Barnene til at blive i Skolen, naar de havde haft en højere Alder, viste sig uoverstigelig, var det naturligt, at man søgte at nægte saamægt som muligt med dem i en yngre Alder. Pøgeskoler havde allerede lenge eksisteret i stor Mængde under Navn af Damekoler, og skjænt det nu er ganske vist, at den Undervisning, der gives Barn paa 4—6 Aar i disse Skoler, ikke er af nogen væsenlig Nytte, saa vil dog den simple „Damekole“ adæsto endel ved den Orden, Ro og Rørlig-

^{*)} I mange Skoler har man allerede begyndt at Indo-Europ. betale Skole-penge kvartalsvis istedetfor ugevis, hvilket allerede antyder, at Forandringen er skeet.

^{*)} Det maa nemlig emndres, at Læreren i Reglen har Del i Skole-pengene.

høst, som den trænger Barnet til at lægtnuge, ja endog blot ved det Ly, den ønsker det, medens Forældrene er på Arbejde, overledt som det ellers ville være til Neder olden Sandkasse eller til sig selv. Samme Forælder kunne ikke, selv om de ville, skjække Berneas den Opmærksomhed, dé behøve, og mange af dem ville ikke, selv hvor de kunne. Af rent egenkjerlige Hensyn betragte de nærfør Pogeskolen med Velsind, fordi den holder Berne fra at gøre Ulykker, og medens Almenigheden må kæmpa for at få Berne og holde på dem, gælder Daneskolen sig ved et tilsvigt et stedigt Besøg.

Det var imidlertid fast, da H. & Colonial S. Society brugte Undervisningen i Skoler for Småbørn i System, opstillede en Pogeskole i London som en Meesterskole og oprettede en Normalskole i London, der mellem forsynede alle Landets øvrige Pogeskoler med Lærerinde, at der blev Tale om nogen egentlig Undervisning i Pogeskolen, og især om en Undervisning, der var forberedende for den højere Skole. Pogeskolen blev en Forberedelseskole for Berneeskolen, istedekfor at den før havde arbejdet udan noget Maal, og den blev derfor mange Steder forenet med den som dens nærmeste Klasse, skjænkt med sin egen Lærerinde.

Det maaest imidlertid saart vise sig, at Barn mellem 3 og 7 Aar ikke godt lade sig forene i en Klasse, da dæs Udvilgning skylder langt stærkere frem end Berne af en nogen højere Ålder, og de fuldkommene Pogeskoler ere derfor delte i to Undersklasser, en for Poge mellem 3 og 5 Aar, og en anden for Poge mellem 5 og 7 Aar. H. & C. S.'s Modelskole har tilige en Skole for Barn mellem 7 og 10 Aar for at vise Lærerinden, hvælvedes Undervisningen fortæthes ud over Pogeaalderen i en højere Skole. Dens System er laant fra Udlændet og almindelig utagt i alle Pogeskoler. Ligsom det Daweske bestreber det sig for ved Betragtningen af almindelige Ting at nævne Berneas Sandser og virke dem til Eftertanke, men det er af alfor nogen System og af en almindelig engelsk Syge, lysten til at vække Opdigts Pogeskolen i England staaer i Farve for at fortylle sin Grundtvig ved at ville prætage sig at udføre Berneeskolens Role, men det er en ubehagelig Følge af, at denne ikke her kan net udfore den selv.

Den har ubehageligt vundet den offentlige Interesse for meget, og skal nu gjøre Vicinien for at bevare den. Jeg har ikke kunnet overprøvise mig om, at Berne virkelig lære det, som Skolen ufigiver sig for at lære dem; derifor mangler det Barn af den Alder paa Modenhed, som de først kunne fås med Aarene, og det mangler Skolen paa Lærere, der kunne give en saadan Undervisning i en passende Form, og de kunne ogsaa først med Aarene. Til at være Lærer i en Pogeskole har en naturlige Anse, hvorfra ikke Mange ere i Besiddelse, og til at give Småbørn en saadan Undervisning harer et Herredømme over Stoffet, som ideimindste ikke mange af Pogeskolens Lærerinde nu ere i Besiddelse af. Skjændt jeg derfor billigar Princippet i Undervisningen, troer jeg dog, at den ikke mind nogen Nutte kan begyndes med almindelige Barn før med det femte Aar, og hvis Detal sendes til Skolen for den Tid, har man nejs med at lære dem at tale, lyde og opføre sig sennestigt, og forsøgt ved Leg, Fortællinger og Billeder mere dem, medens man dog tilige virker deres Videlyst.

Jeg har før sagt, at Undervisningen i de engelske Pogeskoler lidet af alfor nogen System. Ved Gjennemvisning af de følgende Blad vil Leseren sande dette. Pogeskolens Hensigt er at gjøre Berne bekjendte med almindelige Ting, men istedekfor at tage Tinget fram og tale med Barnene om den, og lade dem sige Alt, hvad de vide om den, og beskrive den efter bedste Evne, og gjøre Spøgevraa om den, abstraherer man bestandig fra Tinget selv, og gør en Gang dens Farve, en anden Gang dens Form, en tredie Gang dens Hjemmehøftighed til Gjenstand for Omstøn, hvorfed den selv bliver ligesom bort mellem Hænderne paa Barnene, der til sidst dog ikke vide, hvad den er. Dette har man selv felt, og beder nu ved andre Foredrag over almindelige Gjenstande paa denne Mangel, skjændt kun ufuldstændigt. I Grunden begynder man med at lære Barnene Begreber, rigtigusk ved Anskudte, men det er dog Begreberne: Form, Farve, Gjennemvisning, Vægt o.s.v., som man vil have frem, og de vilde dog komme saa naturligt, naar man først fikke Gjenstande af forskjellig Form, Farve etc. frem, og saa senere lod Barnene udfinde disse Egenskaber af det Jagtsgue.

Indiertid er denne Methode saa forskjellig fra Alt, hvad vi ere vant til at se hos os, at jeg troer, at det ikke vil være uden Interesse at give en kort Skizze af den. Jeg skal dog bemærke, at jeg ikke har høret undtude at forundre Behandlingen af Gjenstanden flere Steder, hvor den syntes mig at feje altfor meget i den nyanlalte Retning, ligesom jeg ogsaa har udvidet Stoffet, hvor det var altfor meget.

Til at give Barn de første Forestillinger om Farve benyttes saa en forskjelligt-farvede Kort og en Tavle med de tilsvarende Farver, som opbeuges paa Mosen. De smukt-malde Kart og Tæder med de pragtsindede og malerisk ordnede Farverækker ville strax frængte Opmærksomheden. Lærerinden spreder Kartene ud på Bordet eller står paa Gulvet, peger på en af Farverne på Tæden og spørger, om Nogen kan finde en lignende mellem de fire Kart, eller hun tager et af Kartene af Bordet og lader et af Barnene vise det samme på Tavlen. Under disse Øvelser hjelpe og vante de bestændigt hveranden. Dette gjenstages saa ofte, indtil deles Øjne ere blevne vant til at skelne mellem Farver, hvilket er det første, som sæges opnæst. Hun er dermed desværest forskjellige Farver i Ege eller krumme Linier, eller i ulæbundne former, der kunne nære Barnene, som Trekanter, Firkantede og Cirklere, Stjerner, Huse, Dyr o. s. v., og lader dem opnæse de samme Farver og arbejde dem paa samme Maade. Først naar de have opnæst Sikkert heri, gives Navnene paa Farverne. Hun tager da en almindelig Farve ud af Bunken, f. Ex. den grønne, lader Barnene samle alle lignende og vise på Tavlen de tilsvarende, og spørger om Navnet paa den Farve. En eller anden ved det sandsynligvis, og det vilde Kor gjenstager Navnet. Nu paa Barnens til at udpege alle Gjenstande i Stuen, som ere grønne, hvorfra de lades til at gjenkende i Brinzingen Alt, hvad de tidligere have set, som var grønt. Ein vil sige, at Træerne ere grønne, og ved ledende Spørgsmål faaer Lærerinden da ud, at det især ere Bladene, der ere grønne, men at de ikke altid ere det, at de blive grønne i Efteråret, Græden dertil, Træer, der altid bære grønne Blade, o. s. v. En anden nævner Kurvets eller Græsact eller Æbler, Ærter o. s. v., som altid give Anledning

til en Række fintrede Spørgsmål, om fredie maniske Haver, og Lærerinden girber da Lejligheden til at tale om disse forskjellige Gjenstande, samstundt Hvornem ved Spørgsmål viles Lydt til at vide mere eller andet Kjendskab til dem. Hun spørger da, om de kjende noget Dyr, der er grønt, og bringer enten i Afbildning eller i Natur en grøn Papageje, Guldbazse eller andet Dyr frem for at sy at viser deres Farver, Egenscaberne ved at fremstille Maleriet eller et andet grønt Mineral, viser, at ogsaa Stene kunne have den samme Farve. Under disse Øvelser er Barnenes Hukommelse i bestændig Vækstskab, Afvedeling mangler ikke, og en hundskaberig, livlig og ivrig Lærerinde vil bestændig føje nye Eksempler til og benytte de anførte til sandan Balzering, som passer til de Børnes Alder, med hvilke hun er bekæftiget. Saaledes gører det nu freu gjendem en Række Timer (pr. Undervisningsperioder, thi tyve Minutter er det hejste), men har fundet det muligt at anvende paa en enkelt Gjenstand uden at trætte Barn af denne Alder) med alle de øvrige vigtige Farver. Nu er allerede et vigtigt Skridt gjort, thi Børnene havde ikke blot lært at skelne mellem Farver, men anvende dem som Midler til en nærmere Betegnelse. Indiertid ville de bestre af dem ved at optale disse Farver have bemerket, at, f. Ex. de rede Ting ikke være ens røde, og Overgangen til at tale om de forskjellige Afarter af samme Farve er desfor let. Barnens Indes da ved Spørgsmål til selv at opstille typiske Eksempler paa de forskjellige Afarter og saaledes anføre blodred, tagtslæv, aknslagenred, kirssbærred, roseurred, ferskenred og lidred som Eksempler paa Afarter af den røde Farve, hver af hvilke vil give god Lejlighed til en Eller Snak med Barnet om, hvad de kjende til disse Ting. Men en vigtig Anvendelse af disse Farvenavn er at ønske Barnet hos Roseent for Harmonien mellem Farverne og en smagfuld Anordning af dem. Man lader dem da tage f. Ex. alle grønne Farver frem, ordne dem tæt op til hverandre; først de mørkere og saa de lysere, og gjor dem opmærksom paa den Enhed og Afskygning, som fremkommer derved, og viser derimod, hvor uordenligt det saer ud, naar de ses tagte sammen uden Hensyn til Lys og Skygge. Perleensre, Silkedukker, Guanzi o. s. v., tages frem for at aukusliggøre dette endnu mere, men man kan ogsaa

forstørre at vække deres Sands for en smuk Ordning af forskjellige Farver i et Mønster og vise, hvorledes der f. Ex. er en smuk Overgang fra det Røde gennem Orange til Gult, gennem Violet til Blått og gennem Brunt til Sort, bestædig ved at ordne disse Farver ved Siden af hvevandene. Det eldste Tym vil være at vise Barnene, at nogle af disse Farver ere Grundfarver, dog ved Blanding frembringe de øvrige (Blandingsfarver). Man tager en Oplossning af blaa og en anden af gul Farve, lader dem nærvne Farverne, blander dem og lader dem mørke den Farve, der opstår (den grønne). Grøn er altsaa en Blandingsfarve, denes Flade er mellem Blaa og Gul. På samme Maade danner man Violet af Rød og Blaa, Orange af Rød og Gul og subcinger dem paa den den tilkommende Flade. Nu forklarer man dem, at Hvid er en usædlig Blanding af alle disse, bringer et Prismæ from og lader dem se, hvorledes det hvide Lys brydes i flere Farver, og viser omstændig ved en Afbildning, hvorledes disse kunne ordnes om et Midtpunkt i det optiske Spektrum.

Et nyt Middel til at skjule Gjenstands og altsaa øre Øjet gives Barnene i Legemerne Form, men Bogstaverne læres dem tillige i Begyndelsen som blotte geometriske former uden Hosyn til deres Betydning i Spruget. Hvorledes denne Formularen tillige bliver en Indledning til Geometri, Tegning og Skriving, og hvor vigtig den følgelig er, vil være indlysende. Til de indledende Øvelser benytter man allehavende Figurer, treantede og mangeantede, retlinede, krummede, og store, latinske Bogstaver af Tym eller Pap, og har tillige en Tayle paa Væggen, hvor de samme Figurer findes afbildede. Ligesom Tilfældet var med Farverne, begynder man også her med at give Barnene i et skjule mellem de forskjellige former, men der hører her allerede noget skarpare Øje til for at finde Lighed eller Ulighed. I Begyndelsen man man derfor i Reglen selv vise den tilsvarende Figur og ved at holde den, man har taget ud af Bunken, op mod Taylen, saa at den dækker den anden, gjøre Overensstemmelsen anskueligere. Lidt efter lidt lære Barnene dog at kjenne Figurerne eller Bogstaverne fra hvevandene, og man kan nu afværding opstille hele Rækker af Bogstaver og lade dem udsege en lignende Række og

opstille den ved Siden af i samme Orden. Når Tissé eller Pappladerne ere indrettede til at stase paa Køb, er der Lejlighed til inøgen Morskab for Barnene ved at opstille Bogstaverne i Geledder ligesom Soldater, altså naturligvis i en vis Orden, han at de hvert øjeblik vide, hvor de tilsvarende staa.

Das næste Skridt er at lære Bogstavene at skjule Delene i en sandan Figur eller et Bogenur, male Siderne og Bjørnerne i en Tre-, Firs-, Femkant, finde lignende Figurer i Bunken, vise, hvor der staaer lignende paa Taylen, og ordne en hel Række efter Antallet af deres Sider, og paa samme Maade angive Antallet af Linier, der sammonsatte et givet antal latinske Bogstaver og ordne de forskjellige Bogstaver efter Antallet eller Rømmingesse af Linierne. Efterst have lært de store Bogstavers Form fuldkommen, faue Barnet nu Navneøjet vidre, Lærereninden tager et A op, viser det og siger hejt og tydeligt dets Navn. Klassen gjentager det. „Find mig nogle ørige A'er.“ Barnene, der kjenne Forbeholder godt fra far, bringe hurtigt en Møngdø. „Nu hvad hed de altsaa alle? A?“ „Lad os skrive det Bogstav.“ — Bogstavet bliver tegnet som det er trykt. „Hvem kan tegne det samme Bogstav? — Det bliver gjort endel ubehilige Forsøg,“ omwendte A'er, liggende A'er og Figurer, der set ikke ligne A'er, men til sidst kromes Forsøget med Held, og Barnet har skrevet sit første Bogstav. Under alle disse Forsøg måa de øvrige angive ved Sammenligning, hvori Fejlen bestod. Saaledes gører det nu med alle de store Bogstaver under bestundig Rekapitulation af det før Lærlæren. „Find dig et B.“ „Hvor staaer B paa Taylen?“ „Hvor have vi tegnet B?“ „Hvor P?“ o. s. v. Snart alle de store Bogstaver paa denne Maade næste lært ved Navn efter de trykte øj tegnede Bogstaver, kan man strax begynde at skrive dem, høje man i Begyndelsen skriver svært og tydeligt, hvad vi vilde kalde præcist, og lidt efter lidt gører over til almindelig Skrift. Aldeles på samme Maade læres de små Bogstaver, og Barnet er nu færdig til at læres fra den forberedende Klasse ind i den egenlige Pogeklasse (P-Aars Bøn) og begynde at stave og høse. Isædetid har det lært at skjule vte-hvede Figurer fra krummede, den forholdsvis luengde af forskjellige Sider i uligeantede Figurer, Vindegenes forskjellige Størrelse,

og hører stand til at udfinde i Bunkeren given. Piger; men Lærerinden begårer efter dens Sider og Vinkler. Som praktiskt øvelse faner Barnet ved næste et Aar. Findes forut denne værdi. Fingere, som beskrives, eller hvis det er fingerant; Papir at foldé i de forskellige former.

I den forberedende klasse har det hørt at skjæne mellem dette og krumme Linier sig har set; at Vinkler opstaa med at rette Linier med hinanden. I Pegklassen tages nu denne Ogsitstand op igen. Vi ville ferskereut angive, hvordetes der Lærerinden vilde lede Barnene til at foresta den rette Vinkel og forskellen mellem denret og vandret. Hun drager to rette Linier paa Taylern. Hvad blid jeg gjort? Tegnet to Linier. Hvad Slags sige det? Hertil. Hun drager to Linier, der mødes. Hvad har jeg gjort? Draget to rette Linier; der mødes. Hvad kalder vi Asbringen mellem to rette Linier, der mødes? En Vinkel. Hvad er altsaa en Vinkel? Asbringen o.s.v. Hvad skulle vi kalde de to rette Linier, der danner Vinklen? Barnene ville give forskellige Navn, da findes måske paa at sige: „Bun“; men selv om de ikke udfinde det selv, er det godt at give dem Læjlighed til at tanke derover. Altsaa, de to rette Linier der danner Vinklen, kaldes dem? — Bun. Hun tegner dermed Vinklen paa Taylern med Toppunktet opad. Hvad skulle vi kalde det Sted, hvor de to Bun mødes? For at hjelpe dem tager hun en Kugle eller Pyramide frem, stille den paa Bordet, lægger Fingeren paa Spidsen og spørger dem, hvad de ville kalde det Sted. En eller anden siger Tuppen eller måske Spidsen. Nu saa kunne vi altsaa kalde det Sted, hvor Vinklen Bun mødes? — Vinklen Top eller Spids. Lærerinden tager derpaa en Six frem og viser den. Barnene ville strax se, at dens Grenne danner en Vinkel. Hun siger nu Sixen høj op og spørger: Hvad har jeg nu gjort med Vinklen? Gjort den større. Hun lukker den næsten til. Hvad nu? Gjort den mindre. Altsaa Vinkler kunne have forskellig? — Størrelsen. Gjorde jeg Barnene længere, da jeg gjorde Vinklen større? Nej. Hvad da? Asbringen mellem Barnene. Gjorde jeg Barnene kortere, da jeg gjorde Vinklen mindre? Nej. Hvad da? Asbringen mellem Barnene. Det kommer altsaa ikke an paa, om Barnene var længere

eller kortere, men paa — hvad? Om Asbringen,eller den er større eller mindre. Nåværlig vil dog ikke Dogstaver, som havde Vinkler. Barnene nævnte ikke. Et der nogen Forskjell i Vinklen i et V og et L? Ja, givet i L er større. Hvilket? — Etet i V. Hun tager nu en Paas er frem, lader Barnene forståe den efter det Foregående; tegner et stort V og et stort L på Taylern, således Passeren synes at der er forskellig. Væ og siger Det står et altsaa Vinklen i V + Væ. Ligefrem med Læt. Vi kunne talte en højre denne Indretning til at passe, hvor store Vinklerne er; hvad skulle vi kalde den? En Vinkelmælt. — Lærerinden tegner nu en spids Vinkel; og spørger, hvor mange Vinkler der er? En. (Førstebigt tages kun Hælen til Vinkler under 2 R). To rette Linier kunne altsaa danne? En Vinkel med hinanden. Hun forlanger dermed det ene Ben ud over Toppunktet. Hvad har jeg gjort? Gjort den ene Linie længere. Hvad Yes? Toppens Toppen? Altsaa jeg har forlænget det ene Ben ud over Vinklen. Hvorfor månunge Vinkler er det nu? To. Altsaa to rette Linier kunne også danne? To Vinkler med hinanden. Det andet Ben forlænges ligefedes. Hvad har jeg gjort? Besvares. Hvem mangle Vinkler er der nu? Fire. Altsaa to rette Linier kunne også danne? — Fire Vinkler med hinanden. To rette Linier kunne danne andet? En eller to eller fire Vinkler med hinanden. Hun sætter nu ud, og tegner rette to Linier; der danner to ulige Vinkler med hinanden. Hvad har jeg gjort? — Besvares. Kun én to Vinkler ans? Nej; den ene er større end den anden. Har der noget tilfælles med hinanden? Det ene Ben er det samme i den begge. Hvorfor nogel? Ja, Toppen. Men er den noget af mistik ved de to andre Ben? De danner entet Linie. Nas, de liggo ud i én ret Linie. Lad os få et Navn paa to sandanne Vinkler; der have et Ben og Toppen inden; medens de to andre Ben ligge ud i én ret Linie. Det bo ligeså sammen, Side om Side; de ere bueandens Naboor. Skulle vi kalde dem? Nabovinkler. Hvad er sitseta Nabovinkler? Besvares! Eller gæntages, til det er besvaret! Men de to Naboor ere ikke ligstørre, ere de vel? Nej. Kunne vi tegne dem ligestørre? Ja. Ind os prøve. Tegner ligestørre Nabovinkler. Hvor er altsaa en Vinkel, der er ligestor med sin Naboor?

Vinkel! Nu vil jeg fortælle jer, hvad man kalder en vinkel. Man kalder den en ret Vinkel. Hvad kalder man den altså? En ret Vinkel. Og hvad er nu en ret Vinkel? Besvares. Lærerinden udsletter den ene af de to rette Nabovinkler? Hvad har jeg gjort? Besvares. Har jeg gjort nogen Forandring med den anden Vinkel? Nej. Den er altså endnu bestandig? — En ret Vinkel. Og Egester mod sin? — Nabovinkel. Skjænt den ikke er der, forestås 1, men vi kunne fås den frem, naar vi ville; hvoremed? Ved at følge det, der Ben ud over Toppen. — Vi har således set en Linie, der danner en ret Vinkel med en anden. En sådann Linie kalder man en lodret Linie. Barnene gør tage det. Hvad er altså en lodret Linie? Barnene besvare det. Hvis nævnes nu Vinkelmaueren; saa at denne Ben dannet en ret Vinkel, liggør den med det ene Ben paa Bordpladen; saa at det andet stønner lodret op fra den, og lader Barnene beskrive, hvad hun har gjort. Dette opstuxende Ben er altså? Lodret. Paa det andet Ben? Men hvis vi tænke os det andet Ben borte, vil det saa ikke ligefaldt være lodret? Jo. På hvad da? Paa Bordet. Ja paa Bordpladen, for det nedliggende Ben ligger jo lige med den. Og hvis jeg sætter denne Kugle paa Bordet, saa at den danner en ret Vinkel med Bordpladen, ville vi også sige om den, at —? Den stønner lodret paa Bordpladen. Men der er især en Flade, som vi gjerne ville vide, om Ting staa lodret paa, og dat er Jordens Overflade, hvorpaa vi leve og bygge. Lad os derfor sege at finde en Linie, der er lodret paa Jordens Overflade. Hun blander en Negle i en Snor og holder den frit op. Se: denne Snor er nu lodret paa Jordens Overflade. Ja men Jordens Overflade, vil man ikke se sige, den er jo ikke lige; den gører op og ned. Nu kunne vi ikke nævne Steder paa Jorden; som ere findt. Hvidet, naar det er religt. Denne Linie er altså lodret paa Jordens Overflade. Derfor sige vi om Vandfladen, at den er vandret; vandret er altså lige modsat? — Lodret. Og lodret modsat? — Vandret. Naar kunne vi altså kalde en Flade vandret? Naar den danner en ret Vinkel med den lodrette Linie paa Jordens Overflade. Hvidt kalde vi dem, naar den ikke er vandret? Skraa. Vis nogle Ting her i Stuen, som står lodret, nogle, som ere vandrette, og nogle, som ere

skraa. Barnene anfør forståelige. Lærerinden tager et Vaterpus frem af A-formen og viser dem, hvurhun man kan se, om en Ting stønner vendret eller ikke. — Efteran have lært Barnene, at den Vinkel, der er mindre end en ret, kaldes spids; og den, der er større, stump, kan Lærerinden nu også gjøre dem opmærksomme paa, at man kan tegne to rette Linier, der aldrig kunne dannet en Vinkel med hinanden, fordi de aldrig overlægger; og at man kalder sædanne Linier Egeldhænde.

Barnene have allerede tidligere set retlinede Figurer af tre eller flere Sider; men vender nu tilbage til Trekanten, især den retvinklede, og til Kvadraturet, men vi vilde ikke opholde os hermed; da Fremgangsmåden er indlysende af det Foregærende. Man gør nu over til at tale om Kreisen, som Exempel paa en krummet Figur. Hvad der især tilsligtes er at lære Barnene, at Buer måles i Grader, og at Vinkler altid måles paa Buer. Lærerinden slaser en Kreds med Passeren eller anden bedre, hvilket fastgør en Snor med den ene Ende i et Punkt, og fører den anden end et Stykke Kredt rundt om Peikklet. Hun kan også lade et af Barnene gjøre det. Hvad kalde vi denne Figur? En Kreds. Og den Linie, som omgiver den? Omkredsen. Hun markerer med Kridtet Midpunktet. Hvad har jeg gjort? Sat et Mæske i Midten. Hun drager en Diameter. Hvad har jeg gjort? Dræget en Linie gennem Midten. Hvorfra? Fra Omkredsen. Og hvortil? Til Omkredsen. En sådann Linie kaldes vi en Middeler. Hvad er altså en Middeler i en Kreds? Besvares. Hun drager en Linie fra Midten til Omkredsen. Hvad har jeg gjort? Dræget o. s. v. En sådann Linie kaldes en Viser. Hvad er altså en Viser? Besvares. Have vi ikke hørt denne Viser før? Jo, da vi sloge Kredsen med Snoren. Gjorde vi Snoren længere eller kortere, da vi førte den rundt? Vi lode den være lige lang den hele Vej. Hvad vide vi saa om alle Visere i en Kreds? At de ere ligelange. Men denne Viser viser os, hvor langt der er fra Midten til Omkredsen; eller fra Omkredsen til Midten, for dat er da det samme, og vi se altså, at Omkredsen er alligevel ligelangt både fra — Midten. Lærerinden tegner en ny Kreds og drager en Middeler. Hvad har jeg gjort? Dræget en Middeler. Hvad er der sket med Kredsen? Den er delt

I tu Dels. Er de ligestørre? Ja. Altsaa en Middelst deler? Den Krede i to Ligestørre Dels. Hvad er der skiest med Omkredsen? Den er ogsaa delt. Altsaa Middelstren deler haade Krede og Omkreds i Ligestore Dels. Hvad kalder man det, at dele i to Ligestore Stykker? At halveres. Altsaa Middelstren halverer o. s. v. Et saadant Stykke af Omkredsen kalder man en Bue⁴⁹). — Hun drager deroest en anden Middelst lodret paad den forrige. I hvoermange Dels er Kredes omkrets? I tre Dels. Og Omkredsen. Ogsaa i fire? Er de ligestøre? Ja. Hvoermange Vinkler er der om Miæten? Fyra. Hvad vide vi om dem?: At de ere rette. Altsaa ogsaa? At de ere ligestøre. Hvor stort et Stykke af Omkredsen sværer nu til hver si de rette Vinkler? En Fjærdedel. Lang nu Mælke til hvud jeg fortæller Jes. Den hele Omkreds deler vi i 360 ligestørre Dels, som vi kalde Grader. I hvoermange Dels deler vi den Omkredsen? Hvad Del af Omkredsen er en Grad? Besvares. Naar nu den hele Omkreds er 360 Grader, hvoermange Grader er saa en Fjærdedel af den? 90 Grader. Hvoe ør var den Vinkel ved Midpunktet, som svarede til en Fjærdedel af Omkredsen? Den var ret. Hvor mange Grader har saa den Bue, der svarer til den rette Vinkel? 90 Grader. Kunne I nu forstan, hvorfor man kan sige, at en ret Vinkel er 90 Grader; se det egentlig daa vel, der er 90 Grader? Nej, det er Buen; der ligger mellem den Ben, der er 90 Grader. Hviz en Vinkel er stump; saa er Buen? Over 90 Grader. Og hviz den er spids? Saas er Buen under 90 Grader. Hverledes kunne vi altsaa maale en Vinkels Størrelse. Ved at udfude, hvoermange Grader den Bue er. Læseren tager nu Transporten frem og viser dem, hvorledes man maaler Vinkler, og lader dem mere sig med, den ene efter den anden, at oftermaale, om givne Vinkler era 90 Grader, eller ikke meget over eller under.

Efter at dette er tilfulgt forstået, kan man gaa over til at tale om geometriske Legemer. Skolen er derfor forsynet med Kugler, Cylinder, Kegler, Pyramider, Prismer o. s. v., Læggeskærne i Træ, og læreninden over Bordene i at skjære dem efter Øjet paa saaoc Muade, som far er andart. Efterat have

⁴⁹ Barnene maa om intuges at være guaede fra Pogeklasserne over i Bornklassen (7—10 Aar).

gjort dem forståeligt, at samme Legemer altsaa udgylder en vis Flade i Raumet og derfor have ikke blot Liengde, som Linie, eller Liengde og Brede som Flader, men ogsaa en vis Tykkelse, giver hun Navnene paa de vigtigste, og lader Barnens unfrie alle de Exemplier paa Egnende Legemer, som de kjenner. Henvader dem dermed selv angive, at Overfladen af disse Legemer er forskjellig, at nogle have kun en krum Overflade, andre haade krumme og lige Flader, etter andre kva lige. Kuglen og Terningen tages derpaa specielt for. Ved den færd, der er indrettet til at lege fra hinanden i to Halvkugler, gieres opmærksom paa, at den er begrænset af en eneste krum Flade, og at dens Gjennemsnittsflade er en Krede, at den altid har et Miæpunkt, der er ligelangt borte fra ethvert Sted i Overfladen. Hun tager derpaa en Jordgloha frem, og forklarer dem, at Jorden er en Kugle, paa hvil Overflade vi ber. Terningen betragtes med Henvis til dens Flader (Kvadratet er fikt fast), Kanter og Hjørner, og Eleverne gjares især opmærksomme paa, at dens Liengde, Brede og Tykkelse (Højde) ere de samme. Med de øvrige Legemer gaaer man saa vidt, som Eleverne viser Lust til.

Sisterelse er dermed et vigtigt Forhold, fordi Barnens dermed gieres bekjendte med de brugelige Maal (Liengde- Flader og Raummaal). Paa det laveste Trin eres de faaet i at anvende de almindelige Betegnelser, som lang og kort; bred og smal; tyk og tynd, høj, lav og dyb, men under dette nævnte de saaet, at disse Betegnelser ere usikkre, og at en Ting, der i det ene Ejeblik kaldes lang i Forhold til en anden, i det næste ogsaa kaldes kort i Forhold til den tredje, og de bringes derved til at følde Nødvendigheden af at have noget Fast at gaae ad fra, og man gaaer da over til Liengdemaalet. Landets Liengdemaalet er malet paa Næggen eller anbragt i et af Bordene eller paa Tavlen, og man kan nu en Tidlang beskrive Barnene med at maale op Alt, hvad der kan maales i Væskelet, Liengden af Radier i Cykler, Sider i Fliggevar, Liengden af Borde, Benke, Tavler o. s. v., nores egen Højde, Bordenes, Benkernes Højde, Afstanden mellem forskjellige Punkter paa Tavlen og i Stuen, endelig ogsaa Ferskjel i Liengde og Højde. De vilde derved lære, at en Flades Størrelse afhænger

af, hvor lang og hvor bred den er, men derfor kan man nu gaa over til at vise dem, at de ogsaa kunne maale Flader ved at sammenligne dem med bekjendte Flader, Egesom de maalte Linier vil at sammenligne dem med den bestjende Linie (Maalstokken). Da de paa dette Trin maa antage at have hvert Kvadratet af hjænde, ville de strax foresta, hvad en Kvadratommers og en Kvadratfod vil sige. Man tager nu et Kvadrat frem af en Fods Side, som er gjort af Pap og inddelt i Kvadrattommere, for at vise dem, hvormange der gaa til for at mindre det, og lader dem ved Kvadrattommere af Pap maale Eladeindholdet af Figurer, som man tegner paa Tavlen, eller med Kvadratfod den hele Tavle, Bord- og Bankepladen o. s. v. Hvorvidt man nu paa dette Trin kun har dem, at man imidlertid ikke behaver sigsaedet at opmåle med Kvadratflader, men at man kun beregne Eladeindholdet paa letters Maade, vil afhaenge af Omstaendighederne.

Paa dette Standpunkt ville Børnene med stor Fordel en Tid lang kunne beskaftiges med, at tegne paa Tavlen efter Maal. De ere alleesde tidligere blevne svæde i at tegne Linier i forskjellige Retninger, Figurer af forskjelligt Sideantal, og tilsvarende Figurer af samme Størrelse som andre givne. Nu komme Maalene derind til Nutte, og ved Hjælp af hvad der er lært om Vinklerne, lære de snart at afsætte Vinkler ligestore med andre givne.

Ligesom Børnene ved Maningen af Flader læste, at man kunde benytte et bestemt Flademål istedetfor at angive Langde og Brede, kunne de nu ogsaa lære, at man kan maale Legemers Rumfang ved Hjælp af et bestemt Rummaal, istedetfor at angive Langde, Brude og Tykkelæ. En Terning, sammensat af annen Kubikkummer, vil náskuliggjøre dette. Da ville ogsaa det forestas, at Manlene for flyden og dese Legemer kan ere en under Form af Rummans betinget af de Legemers Beskaffenhed, der skulle maales. Pottes- og Puglemaal, Øringkar, Fjerdingkar o. s. v. tages frem, og nogle Muster gjettes.

Legemers forskjellige Vægt gjøres ogsaa til Objekstand for tidlig Meddelse; og gennem almindelige Betragtninger føres Børnene snart over til at lære Landets antagne Vægt at kjende. Paa det første Trin lære de blot at skjelne mellem tung og let, hvilket

af give Legemer er det tungste, hvilket det letteste, og ordne dem efter Tyngden. Man kan derpaa give dem forskjellige Legemer, f. Ex. Kjer, Korn, Smasten, Høg, o. s. v. i tilslukkede Jækker, lade dem bestemme med Hænden, hvilke ere de tungste, og ordne dem efter Tyngden, og saa siden nabne Jækkerne og lade dem se, om de havde bestemt dem rigtigt. Ligefedes Smasten med Olie, Vand, Kvælsly o. s. v. Paa Legespladsen ville Børnene ligeledes ven at kaste til Hænd med smaa og store Kugler, Skiver o. s. v. mæcke, at den Kraft, der behoves for at flytte et Legem, stiger i Forhold som Vægten, inden at man forsøgt gaaer videre ind derpaa paa dette Sted. Som Tilfældet var med Manlene, ville de ogsaa her snart føle Nødvedigden af en bestemt Vægt, med hvilken man kan sammenligne andre Legemer, og man tager nu de i Landet brugelige Vægtoder frem, lader dem lære Navnene, prøve med Hændene, hvor tungt hver et smaa er, og tilsvarendevis angive, hvor tunge forskjellige Ting ere, ved at tage dem i den ene Hænd og veje dem mod et af Ledderne, som de holder i den anden. Store Vægte ville de imidlertid også høste, at man ikke saaledes kan staa og veje i Hænden, og man tager nu en større ligesåret Vægtkaal frem, forklarer dem, at naar der er lige Vægt, maa Viseren staa lige, og vejer nu Bøger, Griller, Penne o. s. v., lader ogsaa Børnene foretage Vejninger selv og idelvindst altid angive, hvilken Vægt der i hvert Tilfælde blevne bragte.

Da Regning hører til de elementære Fag, der beskaftige Smasbørn hos os, nærmest de begyndte at få Undervisning, og vi tilmed ikke mangler Anvisning til en god Methode i denne Gren, selv om den ikke benyttes, ville vi ikke opholde os langt ved den, men kva beweरke, at man i det første Aar ikke benytter Taltegn, men deles Kuglerammer, dels alle Slags Smalslegemer, som Marinckugler, Pinde, Smastenne o. s. v., og aldrig lader dem lære noget Tal uden at bringe dem det under Øjnene ved Hjælp af disse Objekstande. Det højeste Tal, man stiger til i Pugliklassen, er 50 og alle ikke saa højt. Paa det læreste Trin søger Lærerinden at gjøre dem Tallene til ti bogstavelige ved at tage 1, 2, 3 Pinde, fortælle dem, hvormange der er, og siden tage dem frem

og lade Barnene sige, hvormaange der er. Det samme gjentages med Kugler, Bøger o.s.v.; for at de ikke skulle krydte Forestillingen om Talforholdene til en enkelt Gjenstand, men se, at de ere fælles for alle. Hun ordner dernæst Kuglerne i Række i Orden fra 1 til 10 for at lade dem mærke, at der er en vis Rækkefølge i Tallene, lader dem nævne, hvilket Tal f. Ex. der er før 5, hvilket efter, fremdeles at de voxer ved Tilvækst af 1, og at de altid ere større og mindre. Efter at have set dem ved en Række Exemplar i et udfinde, hvilket Tal under 10 er større end et andet givet, og lært dem betydningen af Ordenstallene indtil den 10de, gaaes der over til Addition af Tal, hvis Sum er under 10, først med Legemer siden i Tanken. De læres nu Tallene til 20 og udfører lignende Operationer, addere dernæst tre eller fire Tal, hvis Sum ikke er over 20, og udfinde endelig alle de Maader, hvorpas et Tal under 20 kan dannes ved Addition af mindre Tal. Man gaaer nu over til Subtraktion. De forskellige Gjenstande benyttes her efter i Begyndelsen. Subtraktion vises her bestandigt som det Omvendte af Addition. Forskjellen mellem to Tal, hvormaet der skal legges til eller trækkes fra et Tal først frembringes et andet, Addition eller Subtraktion af Tal fra Summer eller Differentier følger efter, bestandigt i Form af smårmørende Exemplar. Multiplikation begynder med Addition af lige store Addender. Talsækkene læres til 50. Multiplikation af Tal, hvis Produkt er 50 eller under. Den lille Multiplikationstabell indtil Produktet 50. Øvelse i Kombinationer af disse tre Regningsarter. Division begynder med Øvelser i at dele i to ligekors Dele, dernæst i flere; Sammenhæng med Multiplikation vises. Overgangen til de simpleste Regler af Brugskolen er intet, man paa dette Størspunkt forlader Barnene i Reglen den øverste Pogeklasse for at gå over i den næste Klasse (7—10 Aar), hvor de føret lære Taltegnene.

Talforholdene eller Gjenstandenes indbyrdes Stilling til hverandre læres med stor Iver som Indledning til Geografiens. Paa det nederste Trin søger Lærerinden lære at gjøre det tydeligt for Barnene, at Ting kunne indtage meget forskellige Stillinger til hverandre, og over dem i mod Ori at betegne disse. Hun begyndet

da med at opstille forskellige Ting i forskellige Stillinger og lader dem efterligne disse med andre Ting, blander dem derigen, og lader dem efter Hukommelsen opstille dem paa samme Maade. Dernæst beskrives disse Stillinger idekmindste tilhørmedensvis. Fra det lille Kabinet af alle Slags Gjenstande, som aldrig findes i en engelsk Pogeskole, tager hun f. Ex. en Bakke med Thætej frem, opstiller Tingene i forskellig Orden og sører nu Barnene i Hængen af Ordene over, under, ved Siden, indeni, udenfor, nærvært, langtfra, op og ned, i og paa o. s. v. Siden lader hun dem opstille dem i samme Orden efter Hukommelsen eller efter Kommanzin, og tilslidt beskrive, hvorledes de stode, efter at det hele er taget bort. Nuar Bakken har været stillet paa Gulvet, og Barnene have stået og set ned paa den, er det intet at gjøre dem forståeligt, at man kan tenke sig Tælen forestille Gulvet, og at man altid kan tegne paa den Bakken med Alt, hvad der stod paa den, i samme Orden. Tingene opstilles igjen paa Bakken, og Lærerinden tegner nu først Bakrens Omkreds og lader Barnene hjelpe sig med at angive, hvor hver enkelt Ting skal stilles. Nuar hun tegner omkredet, have Barnene mange Formgjælder af disse Øvelser, og da tas herved de første Forestillinger om Nyten af Kort, hvorför også Gjenstandsene afbildes rette ovenfra. Man kan her til måneds højre bringe en Tavle, som ligger paa Bordet, end den opretstående Tavle.

Barnene ville holdt vidt have mækket, at der mangler Noget for at kunne angive bestemt, hvorledes Gjenstandene var stillede til hverandre. „Paa den ene Side”, „Paa den modsatte Side”, „Foran”, „Bagved” ere ikke fuldt betragtende, og man gaaer nu over til at gjøre dem bekjendte med de fire Verdenshjørner. Man begynder nu spørgende at udløkks af dem, hvad de vide om Solens Gang i Dagen: Leb, hvor de hører set den staa op om Morgenen, hvor gan ned om Aftenen, og læser dem at første Øst og Vest. En Maengde Øvelser i at opstille sig selv eller Gjenstanden Øst og Vest for hverandre forestiges, og de lære, hvilken Side af Værelset eller hvilke vinduer og Døre, der vende mod Øst, og hvilke mod Vest. Paa dette Punkt eller næske lidt tidligere man de illige lære at hjælde hjelpe og venstres Haand fra hinanden, og

aves i at dreje sig til Højre og Vensstre efter Kommando. Læren iuden hader nu et af Barnene stille sig med den højre Haand mod Øst og den venstre mod Vest, og viser ham, at han skal se ligeud. Han saer i Nord, og lige bag ham er Syd. Disse Punkter angives paa samme Maade i Værnethet som Øst og Vest, og Barnene øver nu i at mærkehere i disse fire Retninger, opstille sig i et Kort, hvis Arme viser N, S, Ø og V, legge Stekke overkors, tegnes med Krøjt a. s. v. De fire Himmelbjermer har altid været malede paa Loftet, og man gør dem nu opmærksomme paa, at der ere de angivne, netop som de have udfundet dem. Paa lignende Maade hver Barnet nu, hvor NV, NO, SV og SO ere, og viser, hvor de ere angivne paa Loftet. Efterat have gjort det forstaedigt, at disse Punkter altid blive uforandrede, hvordan man kan dreje og vender sig, medens Højre, Venstre, For og Bag kunne forandre, hværgang man indtager en ny Stilling, og ved Eksempler oplyst dem, at man desfor ikke altid kan benytte disse sidste til at angive Retningen, tegnes Skolavaretet paa Tavlen med Angivelse af de fire Verdensbjørner. Først gør man bedst i at tegne det paa en vendret Tavle med Nord med det vinkelige Nord, og sån gjøre dem højeligt, at man kan tegne del i hvilken Retning man vil, kao at man da angiver, hvor Nord er, og at man er blevet enig om, naar man tegner Kart af Negat, da altid at lade Nord være Højt for Em, naar man seer paa Kartet. Dette er vanskligere for Barnet, end man i første Stabelik skulde tro, men man ber ikke forlade det, for du have forstået det. Paa samme Maade kan den hele Skolagrund tegnes, og Verdenshjørnerne angives.

En vigtig Gjenstand staar endnu tilbage, nemlig Ryggen af den formindskede Maalestok. Man tager derfor et Kort af Skoleværelset frem, som fremstiller dette i en vis Formindskelse, f. Ex. en Tomme for hver Pod. Barnet ville strax se, hvad det førestiller, og ved Spørgsmål snarledes til at angive, hvori forskjellen mellem det og Værelsen bestaaer, nemlig i at det kun giver et formindsket Billede af dem. Paa forskellig Maade saer man nu gjøre dem indlysende, at et andent Billede kun i det Tilfælde giver en tro Fremstilling af den vinkelige Gjenstand, paa Formindskelsen har fundet Sted i alle disse Dels og ikke i nogle andre, og det

overalt i samme Forhold, saa at man en Afstand af en Pod paa et Sted er formindsket til en Aftank af en Tomme, man det samme finde Sted overalt i Billedet, da de enkelte Gjenstande ellers ikke vilde beholde deres indbyrdes Stilling og forholdsvisige Afstand og Sternske. Man foreskuer dem nu at male efter, for at se, hvormeget Billedet er formindsket, og hervedt det er rigtigt tegnet. Ved Mealingen ville de da se, at det er udflert efter en formindsket Maalestok af $1'' = 1'$. Af de forskjellige Billeder af Skoleværelset have Barnene allerede lært, at man kan formindskes Billedet mere eller mindre efter Omstændighedsne, og da ville begribe, at naar det er en stor Plads, man vil ufhilde, man Formindskelsen vilde større for Pladsens Skyld. Efterat have vist dem en Plan af Skolegrundet og opnået den med dem, og vist dem, hvormeget Maalestokken her er formindsket, tager man et Kort over Byen og Omegnen frem, lauer dem først selv udflode, hvor de forskjellige dem bekjendte Steder (Skolen, Kirken, Præste,gaarden, deres Hjem a. s. v.) ligge, hvor Nord og Syd ere, hvori Retning Broedræjen gennem Byen, Blevens, Kirken o. s. v. have, og angiver dem dernæst, hvilken Formindskelse der er brugt, f. Ex. $1''$ for $100'$. Det vil nu være en nyttig Adsyndelte for Barnene den ene efter den anden at opnåle Afstanden mellem de forskjellige Steder paa Kartet, gaaende ud fra Skolen, som f. Ex. hvor langt der er til deres Hjem, hvor lang Byen er, hvor langt til de forskjellige Ledder, til nærmeste Sognshøj, Sogneskjel eller Kjabstad. Alt efter Kartets Sternske og de lokale Forbeld, men de ville tillige snart finde, at det er noget besværligt at udtrykke hengere Afstande i Pod, og man læser dem nu at måle i Mil og Fjerdingmil. Det er imidlertid ikke nok, at de kore, hvormenge Pod der gaa paa hver af disse, men de maa tillige have et almindeligt Skjøn om, hvormeget en Mil, halv Mil, Fjerdingmil i Virkelig-heden ere. De fleste af dem have været et eller andet Sted i Nærheden, som ligger omtrent en Fjerdingmil eller halv Mil fra Skolen, og man lader dem nu benytte Afstanden derhen som en naturlig Enhed, hvormed de maaude andre Afstande, og den Tid, de vidte, dø have bringt far et gaa det Stykke Vej, som Maal for den Tid, det vil tage dem at gaa et andet givet Stykke. Ogsaa

den Tid, der vil gøre mest for at tilbagelægge de samme Afstande med andre Befordringsmidler, kan man øve dem i at beregne. Overhovedet vil der medgå lang Tid, inden alt dette bliver Berømmede fuldkommen klart, ligesom man også måtte vælge Methoden for ikke at trætte dem, og saaledes understien tegne disse Kort efter deres Diktat. De ville nu være fuldt forberedte på at foresta et Landkort, og man tager da først et Kort over det Amt, hvori de bo, frem, gjenemgås der på samme Munde som Bykortet, deraf Stiftskortet.

Hør vil det imidlertid være nødvendigt at gjøre dem bekjendte med de vigtigste Punkter af den fysiske Geografi; hvorevæn man så meget som muligt måtte støtte sig til deres Lokalkundekab. Både fjernet fra Havet, skal man derfor kom hvertig entusiast, at lægge fra den hele Jordflade, paa hvilken vi bo, er fast Land, men den større Del af den bedækket af Vand, thi Hav er for sandanne Bøn meget Gaaedefuldt. Higesom Bjergkjeder og Vulkaner ere det for os, og først i en senere Alder ere de i stand til at danne sig en nogenlunde forståelig Forestilling om dem. Derimod ville de int forstaa. Forskjellen mellem Raadv, Dal og Slette, støjle og jernitskraande Bakker, Klipper, snevre Dale, buede og dybe Dals, Foden, Siden og Toppen af en Bakke, enkelte Bakker og Bakkestræg, runde Dale, Tver- og Langgårdale, Græs-, Lyng- og Sandstræder o.s.v. Vandet, der fulder på de højere Steder, vil sege ned til hje lavere; de mange sande Vandstegnne ville der forenes til en Bæk, hvorfor vi i Dalene næsten altid finde vindende Vand. Noget over gennem Jorden og kommer frem ved Foden af Bakkerne som Kilder, der givs Opindelse til andre Bakke. Disse Bakke forenes til Åer, der etter styrke sammen med lavere Steder, hvor de forenes til Floder. Vandet i Bakke, Åer og Floder er derfor altid i Bevægelse; de have et Løb og sege med Havet eller andre store Vandbeholdninger. Floddale, Flodsenge, Flodbredder, Floders Fald, Udspring og Udmunding forsklæres. Men ikke alt Vand løber bort på denne Munde; noget bliver stående her og der i Fordybninger, snart med, snart uden Afsb., og kaldes Dammme og Indsæg. De have stillestaaende Vand. Hvis Jordens Overflade var ganske jævne, ville Regnen blive stående, hvor den faldt, og Alt-

forandres til Sump og Moræne. Vandets Betydning som Driftekraft og som berøgende Kraft. Floderne ere Veje for Menneskene o. s. v.

Paa denne Punkte gører man desværet over til Englands Geografi specielle Geografi, hvoraf man benytter både et plan og et udhjet Kart. Følgende ere de Hovedpunkter af Englands Geografi, som behandles på dette Stanpunkt. England mod Skotland en Æ. Dels Beliggenhed, Form og Udstrekning. Opramning af dato's Længde og Brede paa forskellige Steder. Dets Kyster; disse Porskjelligheder, Farbjerge, Bugler, Fjorde. Forudsæt af at have en Ø. Bjergkjederne, deres Reiting, Navne og Rigdomme af mineraliske Substanecer. Floderne Løb, de Byer, de løbe forbi, og den Fjord, disse drage af deres Beliggenhed. Sletter, Hader og Moser. Skovs, Jernbaner, Kanaler, Veje. Agerbrug og de vigtigste Punkter af Landbruget. Afbildunger af de vigtige Byer, mærkelige Bygninge, Mulosmærker o. s. v. og Forholling em disse. Englands Forstning og Luve. Man begynder med en kort Omtnle af de i Bernenes øget Hjemsted gældende Bestemmelser og den Munde, hvorpaa det regjeres. Nu følger naturligt et Kort af Europa for at vise Englands Beliggenhed til Fastlandet, og Navnene paa de vigtigste Steder, Haver, Bjerge, Floder og Byer umfavn, ligesom da over Europas forskellige Regjeringsformer omtales og beskrives. Paa en Planiglob vises dermed Europas Beliggenhed til de øvrige Verdensdele, og disse Navne samt de store Verdenshavene læses. Man fortæller dernæst Bernene, at Jorden ikke danner en udstakt Flade, men en Kugle, og at det er paa denne Kugles Overflade, at vi leve. En Jordglobus bliver forevist, og Englands, Verdiområdet og Verdenshavene Beliggenhed paa denne heren. Men Jordkuglen er ikke oversigelig; den drejer sig om en tunika Axe, og den Tid, som den bruger til en Omdræjning, er just hvad vi kalde en Dag eller 24 Timer, og den bewæger sig tillige gennem Verdensrummet omkring Solen, og fuldender et Omtur om denne i den Tid, som vi kaller et Aar. Det er vigtigt, at Bernene indse, at Tidsbestemmelserne ikke ere vilkærlige men begrænede paa uforanderlige fysiske Forhold. Dernæst omtales Pulerne, Alverne, Bred- og Langgårdikler, og Årastiderne som Folge af Jordens Stilling til Solen i Årets Løb. De vigtigste

Vind- og Stromforhold. Hede, tempererede og kolde Zone. Fastlandsklima og Mithima. De vigtigste planter- og dyregeografiske Riger. Menusækeraceerne.

Allmindelige Gjenstande daune, som ofte anført, om ejendomlig Undervisningsgren i de engelske Skoler, og tilige os, på hvilken man legger megen Vægt. Naaromhelst der i de øvrige Eng har været Anledning til at bereve en eller anden Gjenstand, der har nogen Betydning for Mennesket eller nogen almindelig Interesse, benytter Læreren Lejligheden til i et særegel Galerieforedrag nærmere at omfatte dems Dannedomme, Anvendelse o. s. v., saa at denne Grenstande i Skolerne på en Maade optræder, som supplerende alle de grøgne. Mungen engelsk Lærer fortæller med stort Talent at behandle denne Undervisningsgren og at givende en tilsyneladende ubetydelig Ting meget Interesse; en Lærer uden Andefihed, Livlighed og Omphal i Hovedet gør derimod kun en daadlig Figur i Galleriet og tætter og koster Barnene. Grundtanke er at gjøre Barnene bekjendte med de Gjenstande, der omringes dem, og gennem Betragtningen af dem at trække dem til Eftertanke, men System i Behandlingen er der naturligvis ikke meget af, og det er også pas dette Standpunkt uvesentligt; det aflunger af Aarstiderne, Skolens Beliggenhed, tilfaldige Begivenheder eller Lærerens Skjøn, hvilken Gjenstand der skal rages for.

Til Hjælp ved denne Undervisning har man i Skolerne Samlinger af forskelligt Slags, Kabinetter, som de kaldes. Et af disse bestaser af alle Slags Husgeråd og Kjøkkenredskaber, et andet af udskippede Fugle og Dyr, dog er dette meget sjeldent, et tredje af nyttige Mineralier og Stoffer, der tilspændes af dem. Saaledes har man f. Ex. forskellige Jernmalme, Raajero, Stabsjern, Smedjern, Staal (Fjeder, File o. s. v.), Jerntrud, Syntale, Imase o. s. v. Kobbermalm, Kunstkammer og det rene Kobber, Kobbertrud, Glas af forskelligt Slags, Kalksten, Gips o. s. v. Et fjerde bestaaer af vævede Stoffer: Bomuld i Kapsler, røn Bomuld, Tærad, vævede Tøj; Hør ligefølges. Slike i Concone, afhuspet, spundet, vævet; Hasp, van, vævet og slæst i Rob o. s. v. Et femte bestaaer af andre Planto- og Dyrestoffer, der ere af Vigtighed for Mennesket.

Hans & Colonial I. S. S. har imidlertid sagt at hædføre et System

i Behandlingen af denne Undervisningsgren, som næppe er hensigtsmæssigt, fordi det er umuligt. På det første Trin lader Læreren sig da ngle med at lære dem Navnene på almindelige Gjenstande, som forevines i Natur, Model eller Abbilding, og gennatte disse Navne med dem efter Hukommelsen, efterat Gjenstanderne ere tagne højt. Man søger altsaa ørkest at skaffe dem et Ordforråd, medens man på det næste Trin allerede stæber at udarne disse Sandier ved at opfordre dem til at skjæle mellem de forskellige Dele, hvorfra en Ting bestaaer, eller angive de forskellige Egenskaber, det besiddes. Til det førelses benytter man Gjenstande, der have tydelige Dele, som en Kniv, en Spand, Pen, Hammer, et udstopget Dyr, Als, Bord o. s. v., til det sidste sandanne, der have en eller anden fremtredende Egenskab. Saaledes ledes Barnene gjennem en Rekke af Kæmpler til at aljsne mellem gennemsigtig, halvgennemsigtig og ugenemsigtig, forbundelig og uforbindelig, hård og blad, skær og svag, elastisk og uelastisk, højlig og uøjlig, vrd, sur, skarp, bitter, sammenhærende og afstødig, fast, halvflydende og luftførmig, tør, pors, smuldrende, kornet, stænglet, trædet og blæst, glat og su, metalglinsende, glæglinsende og glæsels, opslædig og uopslædig, o. s. v. o. s. v. Først nu, efterat Barnens ikke blot have lært Gjenstandenes Navne, men også deres Dele og Egenskaber at kjenne, søger Læreren at få ud af dem, hvordi sandanne Ting bringes, hvortil han da må vælge passende Exemplar, og leder dem til at inde, at disse Dele og Egenskaber ere vel beregnete på den Anvendelse, der saaledes skal gøres af dem. På det sidste Trin ledes Barnen til at anstille Sammenligning mellem forskellige Gjenstande, angivé, hvori de ligner hverandre og hvori de ere forskellige, og skjæle mellem sandannen Egenskaber, som ere uvenlige, og sandanne, som ere venskellige eller tilhældige, og altsaa ikke lade sig benytte ved Bestemmelsen. Adskillige af de i Selvskabets Håndbøger opgivne Emner ere imidlertid ikke holdige, som f. Ex. „Kramfer, Alun og Seda“, der ere Brænde for ubekjendte til personer en kunne gjøre til Gjenstand for Behandling, eller „Sonnep, Sago og Ris“, af hvilke det første burde mislades som et Stof, der ikke har noget med da to sidste at gjøre, eller

„Sko, Handsker og Hat", af hvilke det sidste burde udelades. Desværre kunne følgende Emner være ret passende: Vejrmølle og Skib; Storm og vindstille; Uld og Bomuld; Ilse og Silke; Hør og Fjer; Elfenben og Bon; forskellige Konsister; forskellige Metaller; Flugl og Sommerfugl; Pergament og Papir.

Skjæret nu dette er det antagne System for Behandlingen af disse almindelige Gjenstande, saa giver man dog stort paa det første Trin, lyve Barnene kun skulle lære Navnene paa Gjenstanden. Et og Andet om deres Anvendelse, af den naturlige Grund, at oprakte Barn, selv de meget små, altid ville spørge og ikke lade sig nøje med at se en Ting, men ville vide noget mere om den, og det kunde derfor være hensigtsmæssigere paa de forskellige Studier ikke at bringe andre Ting frem, end saadanne, som Barnene kunne antages enten at kjenne lidt til eller at kunne foresta, naar de sådem, og da læd det afhængende af deres Spørgelyst og Fattecynne, hvormed der skal fortælles dem om dem paa det Sted og hvormed gømmes til en senere Tid, uden Hensyn til om det efter Systemet skal siges paa dette Sted eller ej, thi denne Slags Undervisning, vanaklig som den allerede er i sig selv, vil gjøre det endnu mere ved indskrænkende Regler om „naar og hvormed". Øjeblikket mås gribs, naar Interessen er vakt, og Interessen kan i Reglen kun vedligeholdes, naar man uabuer Marken for Spørgelysten og ikke indsevrer den inden altfor mange Grundsæt, hvor ved Barnene snart trættes og blive kedde og kedelige. Det offfredstilende Indtryk, som mange saadanne Foredrag over almindelige Gjenstande efterlader paa den mindre Tilhører, bideser vel sikkert fra Lærerenes Mangl paa Herredommene over sit Stol og på Evige til at hule til Smasabarn, men ogsaa, og det meget, fra den naturlige Begesendning af Staffet. At bringe et Stykke Salt (nusppe holdigt valgt), et Stykke tørt Jord, et Stykke tørt Reed og en Sten ind foran Barnene, og saa bringe Tiden for at gjøre dem Begrebet „at smuldra" vanskeligt, og dermed også med sit Salt og Død og Jord og Sten uden ellers at sige dem Noget om alle disse Ting, synes at være at gjøre lidt for store Ophævelser for ingen Ting eller for meget Lidet. Denne Egenskab kunde meget bedre gjøres dem umulig ved en anden Lejlighed, naar en Ting

er taget for, som udmerker sig ved at besidde den i en høj Grad, hvorefter man da fremhæver den som en Egenskab, der har Bedeutning f. Ex. i Agtsæbogen. Det kan derfor ikke undre, at Læreren tilrådes ikke at lade et zaudent Foredrag være længere end et Kvarter, eller endog mindre, „for at Barnene ikke skulle blivet trætte." Bøn i denne Alder trænge naturligvis til at fås fat paa Tingene selv, bare altsånde Ting om dem, og fortælle, hvad de vide om dem.

Til disse Foredrag om almindelige Gjenstande slutter sig nu nogle lignende om det menneskelige Legeme, om Planterne og om Dyrene. Med Hensyn til det menneskelige Legeme here der Navnene paa det vigtigste Dele og tingi, hvor og hvurledes de ere stillede; paa et senere Trin de vigtigste Organers Rolla, og en Sammanligning mellem dem og lignende Organer hos Dyrene. Af Dyrene gjøres de især bekjendte med de vigtigste Paddedyr, deres Anvendelse, Natur og Forekomst, og af Planterne med saadanne, der anvendes af Mennesket.

Jeg skal nu forsøge at give et Par Skisser til Foredrag over nogle af de her antydede Emner, men man dog tilføje, at jeg i Behandlingen afviger meget fra den i disse Skoler almindeligt gjeldende af de Grunde, som jeg nye har aufført. Gjenstanden mås imidlertid tankes at behandles i en Slags Konversation med Barnene, og ikke blot fortæller, hvorfor de ogsaa ere valgte saaledes, at Barnene kjenner idetmindste Noget til dem. Hvad der er nærmest eller øst for for Barnene, skrives ned på Tavlen, og resulterer ved Slutningen af Timen som Resultatet af det Gjeniemgaaede. Hvis Barnene ikke kunne lære, saaledes som jeg har antaget, er Tilfældet med de Barn, for hvem det første Foredrag nærmest er beregnet, man må lade dem gennrage, hvad det skal lære, saa ofte, at de kunne huske det, men det vil paa det Trin i Reglen kun være enkelte Ord. De fornødne Afbildninger og Gjenstande antages at være tilstede.

Skisse til et Foredrag om Koen.

(for Barn paa 5 Aar).

Nu Barn, hvad er det for et Dyr? En Ko. Tæber den om som et vildt Dyr, ligesom Hoen og Ræven? Nej, den er lam. Ja, vi Mennesker have lært med Koen for at have Nyheds af den, og hvad

kalde vi de Dyr, som vi kalde i vores Huse for at have Nutte af dem? Husdyr. Kjende I andre Husdyre, end Koen? Besten, Svinen, Hundten, Katten. Hvergaa kunne I hænde Koen? Paa dens Horn? Hvornogen har den af dem? To. Og hvor staa de? Paa Hovedet. Hvor paa Hovedet? Paa Panden. Og hvordan se de ud? De ere krumme. Og? Spidse. Hvad bruger den dom til? Til at forsvar sig med. Ja læs Oxen eller Tyren, som er Hammen, er alene til at slænge, naar den bliver vred. Koen, Oxen og Tyren kalde vi sammen Kæg, og da de have Horn, kunne vi kalde dem? Korækæg. (Lærenen lager et Horn mod las Skede frem). Lad os engang se lidt nærmere paa et sandant Horn. Kunne I se, jeg kan træ Hornet af, og nu sidder der en Tap indeni. Hornet sidder som om Skede om Tappen, ligesom en Skæle om en Sabot. Vi kunne kalde et sandant Horn et Skedehorn, og de Dyr, der have dem? Skedehornede Dyr. Kjende I andre Dyr, der have Skedehorn? Fauret Hjorten decimal har nok Horn, men den har ingen Skede udenom dem. Skeden er ultau hul indeni, og der er måske En af Jen, sun ved, hvil man især i gamle Dage bragte disse hule Horn til? Til at drikke af. Og hvad kunne vi kalde et Horn, som man drikker af? Et Drikkehorn. Nu drikke vi mest af? Glas. Men da man kun førest sig lidt paa at have Glas, bragte man Drikkehorn og udsør dem snukt og sante Guldringe paa dem og en Pod under til at staa paa. Her se I et Billde af et sandant Drikkehorn (viser en Afbildung). Nu bringe vi Horn til? At have Kamme af. Og? Skohorn. Ja, og de Folk, der gjøre sandanne Ting, kalde vi? Drejern. — Det er nok den mindste Nutte, vi have af Koen. Hvad anden Nutte have vi af den? Den givs os Melk. Og, hvad bringe vi den til? Til at drikke og til Spise. Kunne vi da ikke usæd med at drikke Vand? Nej; Melken giver Kraft og gisler, at vi voxe. Ja, Melk er nærende, og Smørbar, der trænge til at få Krefter og voxe, far derfor ogsaa Melk, naar de endnu ikke kunne spise anden Mad. Men hvorledes fælly man Melken af Koen? Man malker den. Ja, men trykker Melken ud af Koens 'Yver, og det man man gjøre hver Dag, for den dampes bestandig ny Melk, men vil man have dyggig Melk

af den, man mån også give den dyggigt til? — Spise. Og hvad giver man den til spise? Ost. Og? Ug! Kjende I noget andet Dyr, som giver os Melk? Gåden. Men hæde de ikke rigen Brug for den Melk selv, eller tro I, det er blot for vor Skyld, de frembringe Melk? De give deres Unger af Melken. De give dem Pæle, og sandarne Dyr kalde vi derfor også? Pattedyr. Hvad kaldte vi Koens Unge? Kaly. Naar man leder Melken staa en kort Tid, hvad smitter sig saa paa Overfladen af den? Flade. Hvordan kjende I den fra Melken? Den er gul. Og? tyk. Og? fed. Ja, den bestaaer af Fedt, der syder om i Melken men samler sig ovenpaa, naar den fører Lov til at staa Født i Bo, fordi det er lettere end det øvrige af Melken. Man kan skumme den af med flade Skeer og bruge den til? At komme i The og Kaffe. Og til noget meget Vigtigere? Til at lave Smør af. Og hvorledes hæmer man sig ud med Fladen for at få Smør af den? Man kjeerner den. Hvad vil det sige? Man skylper den dygtigt om. Naar, saa enkle Føringlesne sig i Klumper, som man tager ud, og tilbage bliver den tynde Kjernemelk. Hvor i aldig fauet Kjernemelkuppe? Se det er netop Kjernemelken, der bliver tilbage, oftest man har kjeernet, og I se nu, hvordan man kan bygge selv det Sidste af Melken, og vil man ikke selv bruge den, kan man fåde hvilke Dyr med den? Svineene. Vi sagde før, at naar man leder Melken staa nogen, skeer der saa ikke noget mere med den? Den bliver tyk. Hvad kalde vi også denne Tykmelk? Surmelk. Og hvorfor? Fordi den er sur. Naar Melk har staat nogen Tid, bliver den altsaa sur, og naar den bliver sur, bliver den tyk. Det kaldes man, at Melken løber sammen, og paa hvilken Tid af Året tro I, at Melken hurtigst bliver sur, om Vinteren eller om Sommeren? Om Sommeren. Og hvorfor? Fordi det er varmere om Sommeren. Vi spise den sur Melk, skjendt der ikke er mange Ting, vi holdt af at spise, naar de ere blevne sur, men kunne vi ikke ogsaa bruge Melken, naar den ansledes er løbet sammen, endnu til noget Andet? Til at lave Ost af. — Nu havde vi altsaa alt om Melken og hvil vi bruge den til? Skulde der ikke være Mælk, vi bruge af Koen, end Melken? Vi spise

dens Kjed. Kunde vi det Kokjad? Nej, Oxkjed. Og Kjedet af dens Uge kaldte vi? Kalvskjed. Hvad andet Kjed spise vi end Oxkjed? Svinckjad, Lammetkjed. Vi drukke altsaa Melken og spise Kjedet, og dog ved maaesse En af Jer endnu Noget, vi kunne bruge af Kuen. Dens Hud. Ja, af dens Hug berede vi Læder, og hvortil bruge vi det? Til Stevler og Sko. De Folk, der nazledes tilberede Læder, kunde vi Gavvera. Der er maaesse Ingen blundt Jer, der ved, at de Lys, I bruge om Aftenen, faa I ogsaa af Koen. Ja, af Tzillen. Og hvad er Tzelle? Næst. Naar Koen spiser godt, samler der sig meget Fedi i Maren paa den, og det tager man, naar den er slagtet, smelter det og formær Lys af. De Folk, der lave Lys, kaldte vi Lysstahere. Men der en Ting, vi bruge Koen, eller snarere Oxen til, som vi ikke skulle glemme? Til at trække. Ja, baade Vega og Ploug. Hos os er det ikke almindeligt, men i andre Lande kører man i Stadevegu med Oxer for med prægtigt Seletøj, ja man benger dem enig til at ride paa. Vi derimod bruge til at kjøre og ride paa hollere? Husten. — Nu kunne I nok tenke, at naar man har saamegen Nutte af Kærne, holder man saamange af dem, som man kan, og ude paa Landet har man ofte paa en Gaard en hel Fllok af Kær, og hvad kalder man en sandan Fllok? En Hjord. Og den Mand, der passer paa dem? Hyrden; og han har ogsaa underkiden en Hund til at hjælpe sig. Ja, en Hyrdehund. (Efter Omstændighederne kan Læren her gas videre og fortælle, hvorledes Hyrden i Lande, hvor der ere vilde Dyr, maa bestaa mangen Kamp med disse, hvorledes i andre Lande Kærne leve forvildede i store Fllokke, som man jager og indianger, og sum selv forsvare sig med deres Fjender. Han kan dermed antale Indretningen af Kostueten, Vandring og Fodring o. s. v.). Det saaledes at holde og opføde Hornkvæg til sit Brug, kaldte vi Kvægavl. Kvægavl er meget vigtig i Danmark, og mange Stykket Hornkvæg farer ud til fremmede Lande. Saal langt tilbage i Tiden, som vi vide det, have Menneskene haft Hornkvæget taant og brugt det, og I burke maaesse Noget derom? Ja, Abraham havde meget Kvæg. Og hvad skulle vi kunde et Folk, som især lever af Kvægavl? Et Hyrdefolk. Og et Folk, som især lever af at dyrke Jorden?

Et aghdyrkende Folk. En Ager betyder det samme som en Mark, Maaske kan Læren her gas noget videre, og vase Bernene forskellen mellem Hyrdefolket, der vandrer fra Sted til Sted for Græsgangernes Skyld og uplanter sine Teltte smart ber, snart der, og det aghdyrkende Folk, der boer i faste Boliger og dyrker Jordet omkring disse). Koen er et frømt og godt Dyr, der tyder vilitigt sin Hyrde; det fortjener at behandles godt; og mange Folk anse det for en stor Synd at slae et Dyr, der giver saa-saa Mægt og næsten er blevet saa aldeles vanværdigt.

Skrive til et Fordrag om Brød.
(for Barn paa 6 Aar).

I Dag ville vi tale om Noget, som I ville kjende, nemlig om Brød, og I kunde maaake mere end et Slags. Lad os have nogle. Der er? — Rugbrød. — Og? — Sigtsbrød. Og? — Hvedebrød. Nu, og I ved vel ogsaa, hvoraf man laver dem. Hvoraf laver man Rug- og Sigtsbrød? Af Rug. Og Hvedebrød? Af Hvede. (Tager Rug og Hvede frem). Her se I Rug og Hvede. De se temmelig usæd, og dog kunne I godt skjelne dem fra hinanden. Se ret paa dem. Hvad vi saaledes bruge Dag ud og Dag ind, maa vi sige at kjende. Men disse Rug- og Hvedekorn er du ikke just ud som Rugbrød og Hvedebred, sandaene som du ligge der i Glæset; der maa nok gjøres andet ved dem for at fan Brød ud af dem. Hvad er det først, der skal gjøres med dem? Det skulle males. Hvid vil det sige, males? Knuses. Grovt eller fint? Fint. Og hvad kalder man dem da, naar de er fint knuste? Mel. Hvis det er Rug? Rugmel. Hvis det er Hvede? Hvedemel. Hvoedan saaer ikke dem knuste? Kan man gøre det med Hvedemele? Nej. Hvorfor ikke? De ere ikke basede nok dertil. Hvedemellem skal man da knuse dem? Mellem-Sten. Hvad hedder det Hus, hvori man malest Korn til Mel? En Mølle. Og den Mand, som giver sig ud med det? En Møller. Her Nogen af Jer sent en Mølle? Hvordan saa den ud? Den havde Vinger. Nu, og var der noget markant ved dem? De gik rundt. Hvad tro, I det er, der fuer Vingerne til at gas rundt? Vinden. Kan Møllen gas, naar det er sille Vej? Nej. Hvad kunde vi saadem en

Melle, som Vinden sætter i Bevægelse? Windmølle. Er der andre Slags Møller end Windmøller? Jo Vandmøller. Hvad sætter Vandmøllen i Bevægelse? Vandet. Hvor den Vinger? Nej, Hjul. Og hvordan sætter Vandet det i Bevægelse? Det falder ned på Hjulet. — Inde i en sådan Mølle bliver nu Kornet malet til Mel, som vi sagde før, mellem hvad? Sten. Hvormange mon der behøves? To. Hverdien skal de ligge? Den ene ovenpaa den anden. Og mellem dem kommer? Kornet. Hvad skulle vi kalde de store Sten, som bruges i Møllen til at male Korn? Møllesten. Hvor store tro I, de Ston kunne være? Naa, tre, fire Alex bredt, og nu kunne I ikke begribe, at Mennesker ikke godt kunne staa og dreje sin tunge Ston rundt, men en nede til at høre Vind og Vand gjøre Arbejdet for sig. Kunde man ikke gjerne have en lille Mølle, som man kunde dzsche med Handen, naar man kun havde lidet at male? Hørte I saet saadanne Møller? Kaffemølle, Sennepsmølle. Haandmøller kunne vi kalde dem. Nu have vi altsaa fåset Kornet malet til Mel. Men naar vi nu ville have rigtig fint Mel, kunne vi nu nojes med at få det knust mellem Stenen? Det kunne vi neppe; for I ville se paa disse Hvedekerner, som jeg skærer midi over, at der er Neget udenom Mølet, som ligger indei, og hvad skulle vi halde det? Skal, Hindre. Ved Mølingen bliver de begge blandede med hinanden, og for at få det rene Mel ud, maa det? — Sigtes. Hvad vil det sige? Rystet gjennem en Kasse med fine Møller i Bundén. Hvad skulle vi den? En Sigte. Gaaer det da altsammen igjennem? Nej kan det' fine Mel. Ja saaledes faa vi dem skilte, men det gjer nu Møllesten for os med det samme, for at vi strax kunne bruge det til fint Brød, som vi ogsaa kalde det. Hvad kunne vi kalde det Brød, hvortil Mølet ikke er sigtet? Grovt Brød. Hvilket af de tre Slags Brød, som vi nævnte før, er grovt Brød? Rugbrød. Og derimod? Sigtebrød og Hvedebrød er fint Brød. Nu forestaa I ogsaa Navnet Sigtebrød. Nu have vi da endelig fåset Mølet hjem; hvordan skulle vi nu få Brød af det? Det skal bages. Ja, det skal bages, men kunne vi tage Mølet uden videre og bage det? tro I saa, vi ikke Brød af det? Det skal først gøres til Dejg. Ja, og hvordan mon det gaaer til? Der man sætten Vand til. Eller ogsaa Melk, og for at blande dem rigtigt,

hvad gør man saa med dem? Man sætter dem. Hvis I ikke nok undertiden vært, naar I faa Hvedebrød, at der ligger Smækklumper af raaet Mel i det? Hvoraf, han din mor kommer? Af at Melet og Vandet ikke ere blevne godt saltede sammen. Naa vi have saadan en tyk styk Dejg, skulle vi tilkøst til? At bage Brød af det. Hverdien bører man sig ad med det? Men sætter det i Ovnén. Hvad maa der først gøres med Ovnén? Den maa gjores varm. Ja, rigtig hed ved at lægge lidt i den eller under den. Saa sætter man Brødet ind i den. Hvad kalde vi en sådan Ovn, hvori vi bage Brød? En Bagerværn. Og hvad er den bygget af? Af Sten. Tro kan man vel ikke godt bygge den af? Nej, man vilde den brænde op. Hvad kalde vi en Mand, der giver sig af med at bage for Folk? En Baker. Nu, en sådan Mand ved godt, hvor varm han skal gjøre sin Ovn for at få Brødet bagt ordentligt, for hvis han gjør den altfor ked, hvad skeer saa? Saa bliver Brødet brændt. Og hvis han ikke gjør den varm nok? Saa bliver det ikke ordentligt bagt. Naar vi nu tak Brødet ud af Ovnén, saa seer det ganske anderledes ud, end for vi satte det ind. Udenom har det? En baard. Skærpe. Og indei er der? Den blade Krumme. Hvoraf men det kan komme, at der bliver Skærpe paa Brødet, naar det bages? Af den sterke Varme. Saaledes harer vi altsaa Brød. Hvilke af de Slags Brød, vi nævnte før, spise vi mest? Rugbrød. I andre Lande spiser man derimod mere Hvedebrød, og I kunne måske høre Jer, hvor det i Eg, et, naar I huske det Navn, vi ofte give Hvedebrødet? Hvad kalde vi det? Franskbrød. Ja, Franskmandens og også Englandsmandene spise kun Hvedebrød, og det først der vaser mest Hvede hos dem. Derimod vores Naboer, Svenskerne og Normandene, kunne ikke engang altid faa Rugbrød, og hvad Korn tro I saa, de bruge til Brød? Byg. Ja, og? — Høvret. Her ic i dem bagge. Nu ville vi satte dem sammen alle fire; og saa skulle I nævne mig Navnet paa høvet af dem. (Mødet Øvelser foretages). Vi have nu her i Landet meget mere Rug og Byg og Hvede, end vi bruger, og derfor selge vi det til Fremmede, der ikke harer nok, og faa saa mange Ting fra dem, saa vi ikke harer. Hvad kalde vi det,

saaledes at salge, og Kjæde? At handel? Ja, og Handel med Korn, eller Kornhandel er Danmarks vigtigste Handel.

Skizze til et Førelag om Fuglens Fjerbeklædning.

Før Barn paa 7 Aar.

Hvad er dette for et Dyr? En Fugl. Hvoraf vidste I det? Den har Fjer. Kjende I da andet Dyr, som ikke er beklædte med Fjer? Ja, Hundet og Hesten. Hvad Beklædning have de da? Haar. Kjende I nogle, som hverken have Fjer eller Haar. Præriera. Hveylederne ere da da? Nagne. Nu, lader os se lidt nærmere paa en af disse Fjer, og vi ville tage en stor Fjer som denne Geasfjer. Isæt, den er ikke ens overalt; hvad kalde vi denne Del? Posen. Og denne? Funen. Hverdan seer Posen ud? Den er rund. Og naar jeg skærer den op, se I, at —? Den er hul. Og hvad kalde vi den faste Del af Funen, som ligger her i Midten. Skæftet. Og paa den silde? Straalerne. Gør de nu til alle Sider? Nej, kom til to Sider. Og det saaledes, at de dannes en? Flade. Men se nu her, naar jeg tager to Straaler fra Månen, hvad er I? De holdt sammen. Ja, den ene er knogt fast til den anden; Straalerne ere sammenhængende. Se engang efter, om alle Straalerne ere sammenhængende? Nej, de nederste ere ikke. Hvad skulle vi sige om dem? De ere usammenhængende. Eller ikke. Men her se I en anden Fjer. Er der nogen af jer, der kender den? Det er en Strudsfjer. Rigtigt; og hvad mærkeligt er der ved den? Alle Straalerne ere løse. Her tages jeg nu en anden lille Fjer frem, som har løse Straaler; den er saa let, at den er nærede at flyve fra mig; hvad ville I kalde den? Et Dun. Hvad er et Dun alttsaa? En lille Fjer med løse Straaler. Hvor men de sidde, disse Dun; jeg seer ingen paa denne Fugl. Ja, men de sidde inde under. Under, hvad? Under de andre Fjer, under de yderste Fjer. Nærmest ved? Fuglens Krop. Saakomme vi vel ogsaa kalde dem Indersjer, og dem, der sidde yderst? Ydersjer. Her se I Indersjerene, naar jeg trykker Ydersjerene ihos. Men der er endnu en forskel mellem Ydersjer og Dun foruden den, vi have noget, at de først have sammenhængende og de sidste løse Straaler; hvem kan udfinde den? Ydersjerene

er smukkere. Ja, du have smukke Farver, og Dunene derimod? Ero gule eller hvide. Næra mig dog Fugle med smukke Fjer? Andekken, Papegøjen, Stilliten. Ja, og i næste Lande findes en lille Fugl, Kolibriren, der har sam pragtfulde Fjer, at den glimrer som Guld; Sejv sig nede Steno, nane den flyver om i Solskinet. Hvoraf mon det nu kan komme, at de Fjer, der sidde yderst, ofte have prægtige Farver, medens de, der sidde skjulte under dem, ere græslige eller hvide? Af Lyset? Ja, det er vigtigt. Hvad Farve tror I nu, at de Fugle have; som skjuler sig for Daglyset; og kommer frem i Mørket? Gras eller brød. Hvem kjendt en saadan Fugl? Uglen.

Hvare Fuglene Fjer paa hele Kroppen? Nej, ikke paa Nasbet og paa Klørerne. Ellers ingen Steder? Sommetider ikke paa Hovedet. I kjende visse Fugle; som have nogle Pletter paa Hovedet? Hængene. Her se I en anden Fugl. Den har hverken Fjer paa Hoved eller Hals. Den kaldes Knoppe, og er den største flyvende Fugl, man kjender. Og Benene ere ikke egne under tiden negne. Hvad holder den Fugl med de lange, bare, runde Ben? Storken. Den vader ofta i Vandet for at finde Fisk og Fiser. Hvem af jer har set, hvordan Kyllingen seer ud, naar den kommer ud af ægget? Den har flue, gode Døm. Men Duenes Unge? Den har Ingen. Ja den er skældet; siger man, og hvilken, tro I, kan bedst hjælpe sig selv, Kyllingen eller Dyungen? Det kan Kyllingen. Ja, den kan staa selv lige om og seige Føde, men Dyungen? Den måa ligge i Reden og have Føde af Mederen. Ja, Duen maaer sine Unger. — Men nuar de blive mædrig, fan da da ordentlige Fjer begge, og hvor er det, at de støre, stærke, lange Fjer ikke sidde? I Vingerne og i Halsen. Hvad bruger Fuglen Vingerne til? Til at flyve med. Og hvoreledes bærer den sig ud med det? Den danner i Lufton med dem. Hvad skalde vi kalde de Fjer, som den saaledes slører Lufton med? Slagfjer. Her se I en Vinge af en Fugl med Slagfjerene sidende fast med deres Poser, men her mangler nok nogle Fjer? Ja foren, ved Poserne. Der sidde flere Rækker af Fjer, som dække Poserne, og hvad kunne vi kalde dem? Dækfjer. Her se I paa denne Vinge en, to, tre, fire Rækker af Dækfjer, der ligge den

ene hen over den anden, ligesom? Tagstenene paa et Tag! Nu kunne I nok begribe, hvorfor Straalerne ere hæftede sammen; og ikke haenge lave og flagrende, for eltere kunde Fuglen ikke slaa Luften med Vingerne. Hvis nu en Fuglhavde Fjer med læse Strader i sin Vinge, hvad ville I saa tro om den? At den ikke kunde flyve. Hvem kjeuler om Fugl, som ikke kan flyve? Strudsen. I have allerede sette dens Fjer med læse Strader. Men nu de, der kunne flyve, flyve de alle lige godt? Nej, nogle flyve godt og nogle dårligt. Lad os here en Fugl, som flyver godt? Svalen. Og saa, der flyver dårligt? Hnen. Sædernes Vinger ons nu? Nej, Svalen har spids Vinger, og Hnen runde. Ja Hnens Vinger ere næsten som et Par Sabler, og have I ikke lagt Mærke til, at Fjerene paa dens Krup liggende meget fastere og tættere til Kroppen end Hnens? Det gør, at den kan fare som en Pil gjennem Luftet, og naar vi tage en stor Fugl, som Starken, der også flyver udmerket, saa kan man osidenligt lære det saa i Luften, naar den kommer farende til sin Rede. Vi sagde før, at Uglen var mest paa Færde om Natten. Den lever af Smufugle og Mus, som den hister sig over, uden at de mærke den, og nu kunne I da sige, om det er bedst for den, at man kan here den langtfra, eller at man ikke kan here den flyve? Det er bedst, at man ikke kan here den. Sidde Fjerene saa tæt til Kroppen eller læse? De sidde læse. Her saa I en Ugle. Dens Flugt er lydlos. Da Fjerene strakte ud til alle Sider, saa den dobbelt saa stordigt, som den er i Virkeligheden. Hvorledes benger Fuglen nu sine Vinger; glaser den først med den højre og saa med den venstre Vinge, eller viser den med den begge på engang? Den skærer med dem begge paa engang. Ja, den roer sig gjennem Luften, ligesom vi ro en Baad gjennem Vandet, men skal man sikkerstøtte, man men også kunne styre Baaden. Hvad kalde vi det, hvormed vi styre den? Roret. Og lever sidder det? Bagtil. Har Fuglen nu ikke også sit Ror? Jo Hale. Den styrer sin Flugt med Hale, og hvad ville I nu kalde de Fjer, der stikke i Hale? Styrefjer.

Vi have nu talst om den Brug, Fuglen gjør af de store Fjer i Vinge og Hale; hvad Nytté har den nu af den øvrige Fjer;

beklædning? Den holder den varme. Ja uden den vilde den jo være ganzte øggen, og kendte ikke kalden ude, især om Vinteren. Men dens Klæder aldrig, ligesom vore, og den kan vel trænge til at fås nye Klæder engang imellem; er der Nogen, der ved Noget at fortælle derom? Den holdes. Rigtigt, den holdes; og hvad vil det da sige? Den faaer nye Fjer istedetfor de gamle. Nogle holdes juu engang om Året, men andre to Gange, og naar paa Året er det vel? Om Foråret og om Ettersæret. Om Foråret faa de deres Sommerdragt og om Ettersæret deres? Vinterdragt. Og hvilken er den tætteste og varmeste? Vinterdragten. Ja, og der er endog Fugl, hvis Vinterdragt har en anden Farve end deres Sommardragt. Der er en Fugl, som man kalder Rypen, den er grøn om Sommeren, men hvid om Vinteren. — Men vi Mennesker have vel ogsaa nogen Nytté af Fuglens Fjer? Man bruger dem til Sengeklæder. Ja for at holde Kalden ude. Er det de større eller de mindre Fjer? De mindre. Bruges vi de ikke Slagfjerene i Vingen til Noget? Til at skære med. Af hvilken Fugl faa vi især Skrivepenne? Af Glassen. Nu bruges vi da forsvarligt mere? Stabelpenne. Dem behøver man ikke at skære. Og heller ikke? At spise. Bruges vi Hjør til Klædedragten? Nej. Til Pynt i det Hejste bruges Fruentilurens Strandsjer, og der var ogsaa en Tid, da Mandfolkene gik med Strandseler Ørnetjer i Hatten, men nu klarer vi os simpelte. Vilde Folk lave undertiden Klæder af Fjer, men vi bruger til vores Klæder hvid? Uld og Bomuld. Også Silke og Her. Ja, og flere Ting endnu, saa at vi også kunne skifte vor Klædedragt, ligesom Fuglen, naar det bliver koldt eller varmt, og bedrette os paa at leve saa under en brandende Sol, snart i en hidende Kulde.

Tegning er for vanskelig en Kunst, til at den kan være Tale om at give Børn af denne Alder nogen øgenlig Undervisning i den eller endog blot lade dem prøve paa selv at tegne. Læren tegner forskellige almindelige Gjenstander, som Burde, Stole, Huse, Heste, Kør, paa Tavlen, og lajer Barnene sige, hvad det er, han har tegnet, og nævne de enkelte Dele deraf. Han ude-

Iader med Villie nu og da opkaldt Dele-først at prøve, om Barnene kunne se Manglen. - Pan et senere Tyin lader han Barnene bestemme, hvilken Gjenstand der skal tegnes, og hvis det f. Ex. er et Hus, da tillige, hvormange Flager; hvormange Tag; vinduer, hvormange Skorsteene o. s. v. der skal være, hvoreledes vinduer og Dører skulle se ud m. s. v. Lidt efter lidt indføres mere sammenhængende Billeder, og Barnene øves i at bestemme den forholdsviske Størrelse af hver enkelt Figur. Uden selv endnu at kunne føre Blyantet fra Barnenes saaledes tidligt Øje, for det rette Forhold af Gjenstanden i et Billede og blive i stand til at bedømme, om de harve tegnet rigtigt eller ej, nær de selv senere begyndende at tegne. Imidlertid anvendes kun Eten-Tid udelukkende til Tegning; ved Foredrag over almindelige Gjenstande og over Dyr og Planter kommer tavler bestandig i Brug, og Læreren benytter også Lejligheden til at give Barnene disse almindelige Begrebey.

Som Forberedelse for Undervisning i Sang og Musiki, hvorpaa man i den senere Tid anvender mogen Opmærksomhed, læser man Barnene først at skjelne mellem de forskjellige Slags Lyd, som de ord vante til at høre, som f. Ex. mellem Lyden af Metal, Glas, Stenøj, og øgana Lyden af forskjellige Metaller; Igårledes ved Navn at angive den forskjellige Lyd, Mensesket frembringer, nær hun læs, grader, sukker, skrige eller hulker, saavelsom Dyrenes forskjellige Lyd, som Vræsken, Mjaven, Gjæm, Bræsen, Tuden u. s. v. Dernæst øves de i at skjelne mellem hverandres Stemmer og angive, hvem af dem der talte, uden at se ham. For at øve dem i Takt lader Læreren dem tælle, klappe med Hosoderne, mærschere i Takt snart hurtigt, snart langsomt. Læreren synger dernæst forskjellige Smassange for dem, og lader dem sige, hvilke de synes hedst om, hvilke der varer lidige, hvilke ikke, og gør dem opmærksom på, at han ikke sang den samme Tone bestandig, heller ikke bestandig lige lange eller lige stærke Toner, og over dem nu i at skjelne mellem høje og lavs, lange og korte, stærke og svage Toner. Han angiver dernæst en Grundtone og lader Barnene efterligue den, synger den snart i langsomt, snart i hurtig Takt, lader dernæst Barnene synge den, medens han selv slører Tachten m., og tilslidet baade selv syng og skaa Takt. Saaledes

gjennemgåes hele Skulhus; Læreren tager tilslidt sin Violin frem og angiver de forskjellige Toner, som Barnene øves i at efterligne. Tilslidt lærer han Barnene Smassange, ved at synge dem for dem saa lange, til de komme dem udmed, og disse synge de sin, naar de går omkring paa Legepladsen, eller naar de går til og fra Klassen. Efter Planen skulle 6 Aars Barn alledele lære Noderne, men jeg har ikke erfaret, at de gjøre det.

Lejlighedsvis forelæges endel Gaveler i Galleriet, dels for Afvæklings Skyld, dels for at give Barnens Lejlighed til at kurare frem med hvad de vide om forskjellige Ting. Saglades opgiver man dem at nævne 6 Blomster, der lugte godt eller ev. smukke eller findes i Haverne, 6 Fugle, der synge smukt, 6 Metaller, der bruges meget, 6 Ting, som en Snedker bruger, 6 Slags Drikke, Spiser, 6 Kladningsstykker, som en Dfeng bruger, 6 forskjellige Lyd af forskjellige Dyr; alle dé Befordringstøj, de kjende; alle de Husdyr, de kjende, forskjellige Slags Bygninger, som Mensesket opfører; alle de Dole af vor Klaedragt, som faaes af Dyrene; og alle dem, der faaes af Planter; 6 Agerdyrkningssredskaber; 6 skarrende Redskaber; Instrumenter til at spille paa; 20 Ting, som bruges til at bygge et Hus; forskjellig Brug, man gør af Vand; 12 forskjellige Slags Huuniværk; 6 stradelige Insekter; forskjellig Nyte, man har af Koen; Frugter, som vi spise; forskjellige Kornsarter; forskjellige Masder at høste Ting sammen paa; 6 Ting, som brænde iilden; 4 Ting, der har forskjellig Smag; hvad vi bruge til at oplyse og varme vores Værelser med; hvordan vi inddale Dagen; Navnene paa Dagene og Maanederne; alle de Legé, Barnene kjaede; alle de Ting, de lære; alle de Ting, som findes i Skolevoerset; alle Barnenes Far- og Hjemmede; ti Ting, som findes i Kjøkkenet o. s. v.

Hvad der allerede gjelder om flere af de Undervisningsgjenstande, som i det Foregående ure opstillet, nemlig at de mærske hedes komme ind under de levige som et Slags sommerselske Bestanddele, gjelder mærske endnu mere om den sakkalde „mærske Undervisning“, som gives i spøges Tider. At deraf skal vække den mærske Sæns hos Barnens, at nivikle og dyrke mærske Felelser og at danne gode Væser angives som det Maal, hvortil der sigtes paa det første Trin af denne Undervisningsgren; at lade

den ved Betragtningen af deres egen og Kønsmesters Adford til klarer Forestillinger om moralske Egenskaber og over dem i at udtrykke sig tydeligt herover som Maalet pa det andet; al ejeket mellem Ret og Uret, Fligt og Ikke-Fligt, i givne Tilfælde, og endelig uddrage Muralen af en Vorstilling, som de have hører til, som Maale pa det træde og fjende Træ. Enhver Time og ethvert Maalet af Dagen passer til denne Undervisning, naar Anledning gives, og en sivældig Lærer vil ikke undlade at benytte Lejligheden, men at anvende et givet Kvartal af Skoletiden til at tale med Barnens om deres Forældres og Læreres Ømboed og Ejerlighed for dem med den Hensigt at vokke Hjemkjerlighed, eller om den Medfølsomhed, de bør visa deres Kønsmester i deres Borg, eller om det Upassende i at gjøre Nut af gamle og svage Folk, give Øgenavne, slæddre, drille, knibe eller kradse hørerædre, et ubetingeligt og forsejler i Reglen ganske sin Virkning. Det er i den Orden, at Barn har ejeblidelig Lydighed, fuldkommen Ro i Timen, Orden og Renlighed i Person og Klædedragt, men til en bestemt Tid at befale dem at gaa høren efter derben, at såde næste og ubrygelige i fem Minutter, efter at legge forskjellige Ting i en vis Orden og dernæst i en anden Orden, et henrigt last og derfor udtigtt, selv med evan Havn. Derimod kan man bedøe i bestante Timer viss dem passende Billeder, fortælle dem Smaahistorier og lade dem gjøre deres bemerkninger om disse, skjendt ogsaa dette bedre skeer ved givne Lejligheder; men i ethvert Tilfælde man det næste sidder forskjellig ved Billeder og Exampler at gjøre følgende zwække Rælder af moralske Egenskaber, som findes opførte i Selskabets Haandbog, førstaaelig for Barn paa sine Aar: Ulykkelighed, Falskhed i alle dens Grader, Tyveri og al Slags Urettslighed, Doronshab, Begjærlighed, Eigenkjerlighed, Misundelse, Grudlighed, Raedlighed og Selvgesæt. Den Twivi, der kunde rejse sig om, hvorefter Læreren vil gjøre disse Twivi, der kunde rejse sig om, hvorefter Læreren vil gjøre disse Egenskaber førstaaelige for Barn paa denne Alder, hæves ved en lille Note, der meddeles, at Legepladen bestændig vil afgive Exampler. Hvis dette virkelig var Tilfældet, skulle man nærmere, at Barnene længte mest til at fornære de modsatte Egenskaber, men det er da formodentlig ogsaa Hensigten.

Tegneskoler.

Vigtigheden af Tegnesundervisning i et Fabrikland er indflydende, og de Børnskoler, man i de senere Aar har anvendt for at træne den, fortjener derfor kortslig Omtale.

Da i Aaret 1837 oprettede „Schools of Design“ (Tegneskoler) tiltrædtes ikke de Forhåbningsvær, man gjorde sig om, at de skulle bidrage til Udbredelsen af Sande for skjonne Formar og korrekt Tegning mellem den lavere Mellemklasses. Den store Industriudstilling viste England, hvorlangt det heri stad tilbage for sin Nabo pa Kontinentet. Bevægningen af Tegneskoleerne under det Departement for praktisk Kunst, som var blæst openstet efter de særstætte cornwalliske Minenjeres indstændige Opfordring, var det første Skridt, Regjeringen gjorde, men et vigtigere fulgte efter. I Begyndelsen af Parlamentssesionen 1853 aeklarende Dronningen nemlig i sin Aabningstale: „De skjonne Konster og praktisk Videnskabers Fremme er en Sog, som De vildigen ville anstrengende er en stor og oplyst Nations Opmærksomhed værd. Jag har høet udarbejdet en omfattende Plan, til hvilke Udmelding jeg opfordrer Dem til at yde Dere Bistand og Medvirken.“ Dessa Plan gik ud paa at oprette et Central-Departement for praktisk Videnskab og Kunst under „Board of Trade“ (Handelsministeriet), der med Parlementets Understøttelse og under dets Kontrol skulle underrette de frivileje Bestyrerheder i ethvert Distrikt af de forende Kongeriger, i hvilket Boborgene viste deres Interesse og Energi ved selv at skabe Skoler for Industrial Videnskab og Kunst. Regjeringen udtalte derved det samme Princip, som den med sin meget Held havde gjort gjaldende under Opdragelsenkommitteens Virksomhed, nemlig at den øgede skabende henværende Kraft bør udgaa fra de lokale Autoriteter, og at den kun kan træde endestøttende og hjælpende til, der hvor disse ved frivileje Anstændigheder have vist deres alvorlige Interesse for Sagen. Parlamentet anerkendte den Indflydelse, som et aandat Departement kunde faa pa Udvældingen af Landets vigtigste Interesser, og bevilgede med Bedenbarhed de forenede Sammeri alle de spredte Anstalter, der hidtil havde ansettet uafhængigt af hverandre, som Regjeringens Mineskoler, det

praktisk geologiske Museums, den geologiske Kommission, Museet for Irsk Industri, det kongelige Dubliniske Selskab, og Departementet for geologisk Kort med dets Tegneskoler forenede saaledes til fælles Saarvirken for det samlede Riges Bedræ.

En Centralanstalt blev oprettet i London, som skulle have adfærd, at udstille og uddanne i hele Landet de bedste Afslidninger, Modeller og Diagrammer, baade i Videnskab og Kunst, og såmed Anføringen til det samlede danske Museums samvel for Publikum i Almindelighed som her for dem, der interesserede sig for Folkeskolen, Opdragelse, for Skolebestyrke, Lærere og Studerende i Normalskolerne. I Forældrigs vedtægt blev oprettet en Højskole for praktisk Videnskab og Kunst, der skulle give den højeste Undervisning i disse Fag til de Mænd, der ansættede dem, og saaledes skabe en Klasse af Lærere, der kunne udbrede de der erhvervede Kunnskaber til alle lokale Skoler trinnt om i Landet. En saadan Anstalt ville ikke kunne Hovedstaden alene til Gode og skulde ikke betragtes som et Forstørrelse fra Regjeringens Side på at partvise Nationen daas Auskubar om Videnskab og Kunst, men som et Billed, en Udstilling for hele Folket af den bestyrlig fremstidskridende Videnskab; hvorfor Forberedig, som Refrig. havde tilbøjet, skulle der findes int. Indgang og samlede blive almindelig bekjendt, thi de Stadsindre, som jævnt faaet sig der fra alle Landets Delt, vilde mæbelige til deres Hjem og der fragtbærgjøre de der erhvervede Kunnskaber.

Den store Samling i London danner samlede en Grundvald for samtlige offentlige Samlinger i Landet, og den Normalskole er Udgangspunktet for samtlige Lærere. For hvidkort ikke at geraade på Afvæje og tage Nationens Tillid, samledes zum „Schools of Design“ havde gjort, måtte Departementet ikke have sin Opmærksomhed koncentreret på at udfordre til Landets elementære Skoler og dermed til den arbejdende Befolking de Fodde, for hvil Opnæelse det havde erhvervet sig Parlaments Bistand. Det tæsste derfor i Forbindelse med Regjeringens Oprigtelseskommision, der allerede havde over 10,000 Skoler under sin Inspektion, og kunne nu meget löttere blive enig med den om en fælles Plan, som de begge hyldede det Princip, at Understøttelse kan kunde

gives til offentlige Skoler, og det kan til andenvejs, som selv vilde være en Del af Udgivelsen.

Før hvidkort Noget kunne ønskes udfært, måtte man først sørge for, at de forskellige Modelle, Tegninger, Afbildninger, Apparater o. s. v., var tilstede. Vel gavet der Samlingen af fysiske og kemiske Apparater og naturhistoriske Afbildninger i stor Mængde, men dels var det for kostbare, dels var de ikke ordnede systematisk i en fastlæbende Række, så at man vedvarende kunde benytte dem. Man bestyrtede derfor at vælge enkelte bestante samlets Lerrebøger i de forskellige praktiske Videnskaber, og oplyse hver af dem ved en Række af Afbildninger og Modelle, hvis Anvendelse derved blev lettere, skjænt den ingenting bliver bemand til den besterste Beg. Da Departementet hvidkort ikke vilde være i stand til at udgave Lærerbøgene, sagde det da næst udhukkede Videnskabsminde Bistand, blandt hvilken Wheatstone, Marshall, Henfrey og Hoffmann, og en Række af Afbildninger og Modelle er nu dels færdige dels under Arbejde, som Departementet overlägger Skolerne til halv Pris, under de nærmere Betegnelser, som skalne blive anførte. Hvidkort optoges det ikke selv som Forlagger, saaledes som den leste Regjeringssakramission, men bogbæger Udgivelsen ad almindelig Vej ved at kontrahere sig til den af de Boghandlere, som ikke beskyftigs sig med Udgivelsen af de her omhandlede Gjenstande eller Bøger, og foedsler ham at benytte dem. Saafremt han gører ind dorpaa, indgiver han dem på sin egen Hånd og bestemmer ejer Prisen, man af denne afhænger det, hvorende Exemplarer Departementet kjøber til Skolerne. På Egneheds Måde har man erhvervet sig gode Fortegnelse og Tegninger af geometriske Figurer til Brug ved Tegnundervisningen, og madens næst tillige næstlig forskrevne Afbildninger af Biomater i Form af Frankrig til en Pris af 8 Rd. 3 ½ Stykket, og madens en Samling af Figurer kastede en 45 Rd. leverede for 10 ½ Stykket, og den sidste for 10 Rd. Hvidkort er Prisen ikke den Højest, men tager i Betragtning; Departementet forlanger med Rette, at Gjenstanden skulle være fældkunne med Høysyn til Udførelsen, sat at den blottre Betragtning af dem kan vise de Højenhedsundson hos

Befolkningen i samme Landsbyer, der ellers kun er vant til Udstillingen af vise Produkter i Bedrøse, selv om de ikke skulle finde en ejeblikkelig Anwendung ved Skolsundervisningen. At i mindre end fem Fjerdingaaar 218 offentlige Skoler forsynede sig med Samlinger med en Udgift for dem af over 10000 Rd., viser om, at Dep. har truffet en holdigere Maade end da tidligere Schools of Design, der uddelte dem frit men med stor Bekostning for sig selv, men det ansæer dette kun for en ringe Begyndelse, og hæmper, at den Tid vil komme, da enhver Skole i de større Sogn i England har et Sæt af Modeller og Aftildinger, især da den stigende Køfserpræsje vil medføre en tilsvarende Daler i Priserne.

Undervisningsmidlerne ville imidlertid kun Hjælpe, hvis man ikke vægde for Lærere, der kunne benytte dem, og Undervisningen selv ville ikke, saaledes som dog især var Hensigten med Departementets Oprettelse, knæde brede sig til alle Klasseer, hvis ikke Lærerne i de offentlige Almueskoler kunne meddele Undervisning deri. Vi have allerede tidligere set, at Regjeringskommitteen har lævet Naturvissenschaften i dens praktiske Anwendung til et af de Fag, hvori der examineres ved de offentlige Afgangsexamener i Normalskolerne, skjønt Midlerne til at gennemføre denne Bestemmelse endnu ikke ere tilstede; i Året 1852 gik den et Stridt videre, og bestemte: „at der vilde blive forlangt Bovis paa Øvelse i at tegne af enhver Studerende ved Normalskolerne, for hvil Underhold og Undervisning disse erholdt Understøttelse, og at man ventede, at enhver Normalskole, der attenede at erholde „Queen's Schools“, vilde sørge for, at Kundskab dori bliv medført. Hvad Lærlingene angik, vilde man ikke for Fremsiden finde det passende at ansette dem hos Lærere eller Lærerinder, som havde foretaget at benytte de Midler, der stode til deres Raadighed, til at erhverve sig praktisk Kundskab i den elementære Tegneskunst.“ I Overenskomstene harmed opfordrede Regjeringskommitteen Departementet til at lade udgå et Antal af Examens tegninger, der kunde benyttes ved Examinationen af de Studerende ved Normalskolerne i 1853. Departementet sendte fire Sæt af Tegninger, et i Frihandstegning, et i geometrisk Tegning, et i Perspektiv og et i Model-Tegning til de forskellige Normalskoler, og modtag-

efter Kommitteens Ænkle de udvare Prævetegninger til Bedømmelse. Som man kunne vente, var Udfaldet af denne første Prøve ikke holdig. Af de 3,684 Prævetegninger, som skalde indleveres af 921 Studerende (hver nemlig 4), blev 2170 enten ikke afleverede eller kasserede, 252 erklares for slægt og 446 for usædelige. Dette var imidlertid for saa vidt holdigt, som det læste de ørige Mennesker, at de ikke knæde lebe til at bestre denne Prøve, og da Kommitteen tilige ekklæredt, at den ved Udfordringen af Dygtighedsbeviserne, hvorf, som det vil mindres, den Gængsafhænger, som Studenten senere kan vente at erhæle som Lærer, vilde tage særlig Hensyn til hans Færdighed i Tegning, saa er det sundsynligt, at den i Julen 1854 afholdte Examination har afgivet et mere tilfredsstillende Resultat.

Overhovedet var det vel tvivlsomt, om Studenten i den sorte Tid, som han tilbringer i Normalskolen, skalde kunne bringe det til en saadan Færdighed, at han senere selv kunne optrede som Lærer, hvis de forenede Autoriteter, som nu var holdt arbejde sammen for Almueskolen, ikke tillige havde sørget for, at Lærlingen ved Almueskolerne kunde få Adgang til Undervisning. Enhver Lærling har nu Lejlighed til at studere i en af de nærliggende Tegneskoler med at betale det Hulve i Skolepenge af hvad Andre betalte, snasinet han holdig bestemt den af Inspektør nærlig afholdte Prøve. Ved hver af de paa hinanden følgende Prøver stilles der Opgaver i følgende Graden:

- 1ste Aar. Frihandstegning efter Fortegninger.
 - 2de do. Planeometrisk Tegning ved Hjælp af Instrumenter.
 - 3de do. Linie-Perspektiv med Instrumenter, anvendt paa plane geom. Figurer og geom. Legemer.
 - 4de do. Frihandstegning og Skygge-Perspektiv efter Modeller.
 - 5te do. Frihandstegning efter naturlige Gjenstande.
- Som Prisbelønnung fawer Lærlingen hvert Aar efter holdig bestaet Prøve et Tegnebælt, en Farvelade, Bog eller lignende.
- Studenterne i Normalskolerne måtte afgive Prøver af det samme Omfang; men maa de tillige kunne tegne Gjenstande efter Hinckomsten.

Først at opmuntre Lærerne i Almueskolerne til selv at legge sig efter Tegning er det blevet dem tilladt at indrette sig til Præve i alle de nyanvante Gjortzende paa egenrigtstedet for gjenem en hel Aarsmåned, og Regeringekommittéen giver foruden en højere Grad af Dygtighedsbeviser til dem, der har afslagt gode Præver, tillige 8 Rd. 8 kr. for hver Lærling, som de har fået givet Undervisning i Tegning, og som har vundet de nylig omtalte Præmier. I Begyndelsen af 1854 varo 1099 Lærlinge og Skolelærere beskæftigede med at lære Tegning i de forskellige Tegneskoler, som var opstaaede under Departementets Medvirking, og som vi staae med et Par Ord skulle omtale. Desuden ere, som har sagt, alle de Studerende i Normalskolerne forpligtede til at afslagge Præve i Tegning, samt at Landet inden et Par År vil have flere Talslade Lærere, som kunne tegne, i sine Almueskoler, foruden de egenlige Tegnelærere, der udgaa fra Centralskoleyns i London til Tegnskolerne i Landet.

Det var imidlertid klart, at hvis man skulle vente med at indføre Tegning i Almueskolerne, indtil Lærerne alle varit island til at lære Bernsen, ville det være meget langt, og man spørgede derfor før, at Undervisning kunde givs i Almueskolerne på anden Maade, medens Lærerstanden ligesom forberedtes paa at gjøre det selv. Departementet bidrager nemlig til Opretningen af lokale Tegneskoler, der ligesom ere at betragte som Afdelinger af den store Centralskole i London, thi det er Elever herfra, der gaa ud som Lærere til dem, men kun paa den Betingelse, at idemindst tre offentlige Skoler i det District, hvori den anlægges, forpligter sig til at lade samtlige Drenges og Piger i Skolen lære Elementærtegning og betale mindst 45 Rd. nærlig for hver Time om Ugen. Tegneskolen giver Undervisning i hver af dem. Ved Hjælp af de 16 Centralskoler, der var opstaaede i de foregaaende to År, gaves der i 1853 Undervisning i 47 offentlige og 17 private Skoler tilsammen med 3,523 Elever. Men Centralskolen er uafhengig af Departementet; dens Bestyrelse mun selv sørge for Bygnings Opførelse og Indretning og for Bestridelse af de lidende nærlige Udgifter, der blaaandt Len til Tegnelærerne. Kun for det første Aar betaler Dep. Tegnelæreren en Len af 600 Rd. for at leje Skolen

de første års Udgifter, men for Fremtidens uso Læren skalles tilveje ved Elevernes Betingelse eller ved friwillige Bidrag. Fremdeles forsynes det Skolen med et Hest af Apparatur. Tegnudgaver etc. til højt Præ, giver Understøttelse til de mindste af Eleverne, som ønske at fortsette deres Studier ved Centralskolen i London, og uddeles Mædaller af Bronze til dem, hvis Tegninger ved de nærlige Udstillinger vindt Præmier. Til Gjengjeld herfor er Skolens Bestyrelses forpligtet til at holde Skolen åben om Dagen for de mere fremmede Elever mod en højere Betaling, og om Aftenen for Andre mod en lavere, og undgaae sig særlig Inspektion af dem derifl af Departementet ansatte Tegneskoleinspektør, paa hvis Indberetning det afhænger, om Departementet fremdeles vil understøtte Skolen. Alle Lærlinge i Almueskoler, som staa under Regeringekommittéens Opeyn, har Adgang til disse Tegneskoler med, som har sagt, at betale den halve Skuelien, man Dop. betaler den anden Halvdel, zunænde Inspektørs Rapport er tilmodstillende.

Den af Regeringen indbragte Understøttelse er, som man seer, ikke betydelig, men Højsigten var også at give Spore til Oprætsningen af Skoler, der kunde bestaa ved sig selv, og ikke til skabe egne Skoler, og dette er i den Grad i Overensstemmelse med den engelske Karakter, at de alene Tegneskoler, der endnu eksisterer og have betydelig Pengesunderstøttelse af Parlamentet, synes kun at tage det Offentlige Interesse. Af samme faaedes i 1853 20, der hver kostede Staten i Gjennemsnit o. 8000 Rd. og alle ure beliggende i store Byer med over 100000 Indbyggere, der med stor Lethed kunne bestride Orkostningerne ved dem, mens de nye lokale Tegneskoler i Gjennemsnit kun koste Staten 90 Rd.. Forholder sig der nu under Overvejels, hverred Staaten kan befriis fra denne store Udgift, der hilsti har bragt os fra Resultater, og disse Skoler bringes til at udfoelle mere Selvirkonkurrence end hidtil. Dette kan man ske ved at de lokale Autoriteter selv overtage dem og afhænde alle Udgifterne, og Departementet erklærende derfor ogsaa i sin Rapport, at det vil læse det for del højeste Tegn paa det Held og den leve, hvormed Tegning bliver hørt i en af disse Skoler, at dens Kommittee erklærer, at den hvættækker at være zidlets uafhængig af Regeringens Un-

derstættelse." En Begyndelse her til er sket i London, og de øvrige store Byer ville vel snart følge efter.

Til alle disse Skoler staser Departementet i et sjællands Forhold. Det forenør dem til billig Pris med de fornødne Apparater, opmuntrer dem ved unna Understøttelsen til de flygtige Lærer, giver dem sit Rund i ethvert Tilfælde, hvor de søger det, inden dem海绵地圖 inspicere og forsyner dem med Lærere. Sia' egenlig Vicksomhed udfolder det derfor i Centralskolerne i London, hvor alle Lærere for de højere Tegneskoler opdages, og hvor mange unge Mennesker, der ere bestemte for en praktisk Virksomhed, ty hen for at bemynde sig af den omfattende Undervisning, som der modtages. Først findes her to Tegneskoler, en for unge Mænd og en for Piger, der svare til de for omstilt Skoler i Provinserne; dernæst nu der en Minerva Fabrikshøjskole, beregnet på at opdrage unge Mænd for Ejendomsskab eller Fabrikvæsenet, i hvilken Eleverne gennemgaa et osært Kurset under en meget stræng Disciplin. Ikke-Elever kanne få Adgang til Paradesningerne uden at være bunde til Skolens Disciplin, og Professorerne holdt hver Visiter nu Række af populære Foredrag over Naturhistorie, Geologi og Physik for den arbejdende Klasse mod en meget lav Betaling, hvortil Tillæbet har været saa stort, at man har måttet ufvise over Håndvæsen. Museet for praktisk Geologi og te Laboratorier ere forsynede med denne Skola. Endelig er der den egenlige Normalskole for Lærere i de højere Tegneskoler og for andre Lærere, som har søgt deres egnede Uddannelse eller ved Provinsianskolerne have erhvervet sig da af Departementet udsett Diplomer, der berettiget til fri Undervisning i Normalskolen i London. Den indeholder Klasser for Lærere, Lærerinder og Larlings, i Alt 283, som give Undervisning i deres Skoler om Dagen, men mødes her om Aftenen for at lære elementær Tegning mod et betale 4 Rd. 2 ½ om Aaret for 2 Timer om Ugen. Dette Klassens Bestyrer og Lærere give desuden Undervisning i Etere af Morodannende Fællesskoler, i Kneller Hall Normalskole for Fælighedens og i Whitehalls Normalskole for Lærerinder. De koste Staten saadigt, huk 2000 Rd., og deres Indflydelse strækker sig langt ud over Hovedstadsens Omkrind. En øverste Klasse dannes af Lærere fra almindelige bestavnende

Tegnehøjskoler, det her følgende deres Uddannelse, af unge Mennesker, der ved de øvrige Uddanninger have undet Diplomer, og endelig af Mænd, der ønske mod Betaling (175 Rd.) at gennemgaa et fuldstændigt Kurset på tre Aar. Undervisningen i denne Klasse, der lades af Hovedstatens dygtigste Lærere, omfatter: Almindelig Undervisning i Tegning, Maleri og Modelering; speciel Undervisning i artificiel Anatomi; musikalsk og Konstruktionstegning, Ornamenttegning og Dekoration; Parellaisbemaling; Forming og Stabenning, Træ- og Metalhåndværk, Lithographi; i de tre sidste Fag kan for hvældelige Studerende. Da de fleste af de Studerende senere alten at blive Lærere, har man oprettet særlige Kurser for Publikum i Forbindelse med Normalskolen, i hvilke der gives Undervisning i Tegning i Morgen og Aftentimer, mod en Betaling til Normalskolen af 25—70 Rd. om Aaret. Denne Undervisning givs af de Studerende. Desuden kan de i længere Tid have givet Undervisning i offentlige Skoler i London, for Departementet anbefaler dem til nogen Centralskole på Landet.

Vi have hidtil nævnt kva' tall nu Tegneskoler. Skoler for praktisk Videnskab ligge med indenfor Departementets Fløje men ere endnu ikke oprettede.

Departementet slutter sin første Rapport med følgende Beskrivninger: „Den foregående Rapport viser, at Forholdsregler ere blevne træne, hvorefter nogen af de vigtigste offentlige Anstalter for Videnskabere og Konstere Præmme, der hovedtageligt bestaa ved Sistens Undersøgelser, periodisk vilde høre underkastede Parlamentiets Bedømmelse saavid mod Heneyn til deres Virksomhed om til deres Præmning og Udgivsel, og at fremdeles en Plan er blevne lagt, hvorefter Ethvet Distrikts og enlige Skole i de firenede Kongeriger kan fås lign Del i de Vandele, som Departementet tilbyder. Disse bestaa i Kjeb af Medaller, Afhænginger og Apparater til meget billig Pris, Læn og Kjeb af Exemplarer fra Centralmuseet, og i den Lethed, hvormed enhver By kan erhæle dygtige Lærere fra de Konstskoler, som den samme findt det passende at oprette. Følgende Talsterrelser kanne give en Forestilling om Departementets Virksomhed i det forløbne Aar. Omkrant 55000 Personer have på forskellig Maade benyttet sig af den Hjælp,

Departementet tilbyder. 218 Skoler i forskjellige Egne af Landet, mest Almueskoler, med 35,794 Elever, have købt Kopier, Modelle og Tegninger til en pris af 45 Rd. i Gjennemsnit for hver Skole, hvilket er det halve af hvad de koste Staten og sundsydligvis kun en Trediedel af hvat de ellers have kostet. De fleste af disse Modelle etc. skyldes Departementet, men de udbredes overalt gjennom Bogladerne uden Behostning og Ulejlighed for Staten. 83 offentlige Skoler med 7,313 Elever, især af de lavere Klasser, have haft Lejlighed til at henvende Departementets Lærere til at erhæde Undervisning i elementær Tegning, som man nu begynder at anse for nødvendig for alle Haandværkers. Etter Overenskomsten med Regjeringens Opdragelseskommitté ere 921 Candidater i de forskjellige Normalskoler i England og Wales blevne examinerede i elementær Tegning. 1050 Skolelærere og Lærlinge have benyttet sig af den dem aabnde Adgang til mod en billig Betaling at lære geometrisk og Frihåndstegning i Departementets Skoler for siden at kunne give Undervisning i deres egen Skoler, medens Antallet paa de Personer, især Haandværkere og Mekanikere, der i de lokale Tegnskoler (af hvilke der nu gives 43 i Landet) have fået Undervisning i den højere Tegning i dens Anwendung i Industrien, har været 11,000. 4500 havde benyttet Bager i Centralbiblioteket og 155,000 Bøsser have været nafnede i Centralmuseet i London. Den lundenske Centralskoles Virksomhed har især gæstet ud paa at tilfredsstille dem i Landst stedhåndende Træng. Naar Førholdene have ordnet sig, vil den kun være en Normalskole for Lærlære og det Sted, hvor de offentlige Examinationer findes Sted. Centralmuseet vil da kun være et Depot for samtlige Museer i Landet, for Laan, Kjeb og Bytning af Exemplarer. Lokale Tegnskoler have allerede det Privilgium at kunne leane Afstabeninger fra Scrolingen eller kjøbe dem til lav pris. Ved de forskjellige auferste Midler og ved at sende og udbringe nyttig Kunskab om denne Gjenstand huer Departementet at kunne virke til ikke blot at fremme vores Manufakturer men ogsaa at udannede Sanden for skjønne og nelle former anset hos Producenterne som hos Forbrugeren.

Haandgjerningsskoler.

Vi have allerede haft Lejlighed til at se den mere praktiske Retning, som Undervisningen i de enkelte Almueskoler har taget i de senere Aar, og ville derfor gaa over til de Forsag, man har gjort paa at gøre Haandarbejde til en væsentlig Grot af Undervisningen. En kort Beskrivelse af Finchley Industrikskole, et Par Mil Nord for London, vil vise os den almindelige Indretning af en saadan Skole, og vi vilde derfor knytte nogle fåa Bemærkninger.

Finchley Industrikskole blev fuldaaet i 1848 ved nogle Gejstiges og formands Maade velvillige Bestyrchelser og indeholder Lejlighed for en Lærer og Lærerinde, 3 Skoleværelser og to Klasseværelser, funktion de Bygninger, hvor der arbejdes. Disse omfattede et rummeligt Verksted, Vaske-, Styrge- og Tørvestue, Kjøkken med Bagerstue og et Førreadværelse. Koldt og varmt Vand floss om i Huset; Taget var ved varm Luft. I 1853 var der 89 Dreng, 46 Piger og 50 Pige i Skolen, af hvilke 40 Dreng og 11 Piger deltog i Arbejdet. Drengene var dels beskæftigede i Haven, dels i Værstedet. Bag Skolen ligger nemlig en Have paa c. 1 Tende Land, af hvilken Læreren har et Stykke for sit private Brug, medens Resten, foregivet Gangs og Blomsterkvarteret, er delt i 50 Smalslodder, en til hver Dreng, der vil tage Del i Arbejdet. I sin Eje Have arbejder Drengen om Tidningen fra 10½ til 12 og Mandag, Onsdag, Torsdag og Fredag fra 4½ til 5½. Udbydet tilberedes ham og Ulver enten nafgt til Naboen eller brugt hjem til Brug i Familien; dog ejeres der ham et Frudrag i Resten af hans Jord og Betaling af Fra o. s. v., sum Skolen leverer ham. De 40 Drengere ere delte efter deres Alder og Førdrighed i to Klasser, af hvilke øverste Klasse faaer ordinrig Undervisning af Læreren i Betruk, Havegjøring og Blomsterdrivere, Jordmannens Førskjellighed og de fem Analyser, hvorfra man kan forvirre sig om disse væsentlige Bestanddels, og ligesåles i Gjeddingens Anwendung. Nedste Klasse overs især i praktiske Arbejder og faaer i Mellunden i Skolen nogen almindelig Undervisning af Læringen. I 1851 havde hver af de 20 Dreng i øverste Klasse et Udbytte af c. 8 Rd. af sin Lod. Det man her vel erindres, at den Tid,

der emdedes uventes paa industrielle Arbejder, ikke tages af den almindelige Skoletid, der her endog er længere end i de Første andre Skoler.

I Værlstederne ere 19 Dreng beskæftigede 3 Gange om Ugen, 6 med Snedkerarbejde, 7 med at male og med Glazemesterarbejde, og 6 som Skomugera. Enhver Dreng har en Bog, hvori han indfører paa den ene Side den Tid og Bekostning, et Stykke Arbejde har medtaget ham, og på den anden, hvad han har fået for det. Pigerne ere beskæftigede hele Ticedag Formiddag fra 6 til 12½ og 1 à 3 Timer hver Dag mellem Skoletiden med at vælge Tej for deres Kammerater og for Skolen, med at bage Brød og tillave Frokost og Middagsmad den Dug, det er Værkedag. Desuden lærer de at sy, strikke og stoppe og anden nyttig Husholdning^{*)}. 2 Dreng og 2 Piger opdrages med det Formål at gjøre dem til Lærlinge i lignende Skoler, til hvilke det ofte er vanskeligt at skaffebrugelige Lærere og Lærerinder. Det Tab i Tid, Skolen vilde ikke ved at effe sammenget paa Husholdning, har man tildels undvundet ved at gjøre Leverdag Formiddag til en Skoledag. På Grund af den Strenghed, hvormed Søndagen helligholdes, er Leverdagen nemlig i Reglen om Friday i engelske Skoler. Det har vist sig, sum man kunde vente, at denne Friday af Mange blev anvendt paa en Maade, som man mindst havde ønsket, og som lidet forberedede dem for Helligdagen, og uden Hensyn til den Gevinst af Tid, der derved havdes, man man derfor anse denne Forandring for hellig og efterlignelsesværdig. — Det Haab, man nerede, at denne praktiske Beskæftigelse i Skolen i Forvejen mod den Udsigt til at pekuniert Udbytte, som den lavede, ville berøge Forældrene til at lade deres Barn blive længere i Skolen, er blevet opfyldt. Der var i 1863 20 Dreng over 12 Aar og 11 Piger over 13 Aar i Skolen, og ogsaa herved vindes der altsaa betydelig Tid for Undervisning, da Ingen kan deltag i de praktiske Arbejder uden at gaa i Skolen. I Arbejdsklassen var Drengenes Alder i Gennemsnit 12½ Aar. De 19, der forlod Skolen sidste Aar, var i Gennemsnit besydet 14 Aar gamle.

^{*)} I Highgate Industrikskole bo 10 af Pigerne hos Lærerinden. Sammanlede Piger ere ofte meget sognede som Tjærestepiger.

Til Hjælp ved Undervisningen har Finchley Skolekommittee besørgt udgivet en Roskilde Håndbog, der have fundet rivende Afstemning og oplevet mange Oplag. Den første handler om Havens Behandling, den anden om Husflugle og Husdyr, den tredie om Syning, den fjerde om Husholdning og den femte om Madlavning. Den første af disse afhandlinger først det forskjellige Slags Jordsmod og de Midler, man har til deses Forbedring; de forskjellige Slags Gjædsing og deres Indflydelse paa Jordbunden, Jordens Bearbejdelse med Spade, Indhogning og Gæstegrävning, og de forskjellige Redskaber, som ere nødvendige. Efter dermed at have beskrevet den forskjellige Maade, hvorpaa Jorden behandles og gjøres brugelig til Anvendelse, Sauning, Plantning og Lugning, gennemgangen den de enkelte Kjøkkenväxter specielt, Høgedes Plantning, Podning, Indokulering og Beskæring af Frugtræer og Buske. I Slutningen findes en lille Håndkalender, med Angivelser af, hvad Arbejde der er at forstuge i enhver af Aarets Maaneder, og en Re-kursive af indenlandske giftige Planter. Den ølle Håndbog i Husholdningen er beregnet paa Piger i Skolen, der ville sige, Tjeneste i Familier og derfor i Forvejen maa have et almindeligt Begreb om alle de forskjellige Arbejder, der kunne forefalde i en Husholdning. Den har oplevet sex Oplag og har ligesom Køgebogen, der er udgivet af samme Kommittee, støtjhjälpet et stort Savn i alle de Rige-skoler, i hvilke man søger at uddanne Pigesbernene til Tjærestyrende.

Disciplinen var i Aaret 1853 kom middelmaædig, og Udfaldet af den af Regjeringsens Inspektør afholdte Examination i de almindelige Skolefag ikke tilfredsstillende, især dog i Pigeskolen. Det er nem altid i England, naar man faaer en ny Ide, kaetter man sig over den til Skade for andes vigtige Pligter. Ingen sandan Klage formes over Highgate, som jeg selv har sett, og hvur jeg har haft en meget tilfredsstillende Examination. Disciplinen var der fortreffelig, men Læreren, som var af den gamle Stok, mikklerede ogsaa paa vor Vorersprægel; at han ikke var bange for at straffe Stakken, naar han fandt det nødvendigt, og han troede, at det underiden var nødvendigt.

Regeringekommittéen har anerkjendt Vigtigheden af Skole-

haver ved at tilbyde at betale ½ af Kosten af Jorden, ½ af hvad Kedskuberne koste og en Hle Sum til Læreren, men dette synes næppe tilstrekkeligt til at bevæge en Lærer til at pastage sig et ganske nyt og tildeles meget vanskeligt Arbejde. Han har selv ingen Have i Førvejen og vil ikke alidt indse, hvor rigtig den Beskæftigelse, hvori han derved nabos barn Adgang, er for hans legemligo Sundhed. Man hører derfor endnu kun paa fra Steder sandanne Haveskoler.

De maaloder med Skolerne forenede Haver vokse i Størrelse mellem 2 Skjæpper og 1½ Tønde Land. Overstige de denne Størrelse, holdes der i Almindelighed Kør eller Svin, og da han derved mærke Lighed med Agrodyrkningsskoler. — De Haverengør, der dyrker, ere Kartofler, Knul, Lug, Aler, Bruner, Græsredder, Petersolie og Spinat, Mengelod og Røde. Antallet af Drengene vokser mellem 6 og 60. Hvor der er mange, ere da delte i flere Hold, der arbejde under en Lærings Opsigt. Læreren giver de almindelige Bestommelser om Jordens Dyrkningsmaade og fastsætter Retningslinje, men det overlades ofte Drengene at velge mellem de til en Rotation passende Planter.

Nogle Skoler give ingen Erstatning for Drengenes Arbejde og anse den Undervisning, de fan under Arbejdet, for tilstrækkelig Beløning, men da de i Reglen, nær de fælde Skolen, ere istand til at tjene mest end andre, der ikke have fundet en sandan praktisk Danskelse. Skjændt dette ikke synes at afholde Drengene, vil det næste være tyvirkant, om man kunde gjøre en lignende Bestemmelse her os. Den enlige Mand vil ikke saa let indse, at det Arbejde, hvoraf Skolen trækker Pendelen, ikke skulle være sin Lan værd, og det hele Førelagende vilde let kunne stående paa en derved vakt Ansættelse. Det Hensigtsmæssigste er alifholde Udgifterne af Produktet og lade Drengene være Ejor af Resten, hvilket det var Produkt, som han kan bringe hjem til sine Forældres Hus. Skolen undgaaer derved den store Vanskelighed at skulle sægne Udbyttet. Derimod har Drengens anses forpligtede til at gjøre Arbejdet ved Vedligeholdelsen af Gaangene og de levende Hegen, da fældes Blomsterkværvær, o. s. v. Forældrenes Glæde vil ikke være ringe ved at kunne nyde, hvad Sonnen har frembragt

ved sin Pæd og Andstrængelse, deres Interesse holdes vedligo, og de snører til at elterlige den samme Dyrknings i deres Haver, der nu saa ofte ligge brak. Man behøver ikke at cengels omøver, nem om han derved misted et Slags Konkurrence, thi Hensigten med at lære Barnene Havedyrknings er dog ikke den at få dem til at beskæftige sig dermed i deres Prætid og i deres Hjem. Skøde des altsaa engang komme zwift, at alle Høborens dyrkede deres Haver med hver og efter sunde Principper, kunne Skolen tildeles standse sin Industrielle Virksomhed i denne Retning, og den vilde da ligesom have al opsigte os anden Ting af praktisk Nyte, hvormed den knæde stræbe at gjøre Eleverne bekjendte. At Drengen svigter selv efter et Aars Forløb, fordi hans Farue vil lade ham arbejde i sin egen Have og eftergjøre, hvad han har hørt i Skolen, vil derfor heller ikke forstyrrer; overimod må Skolen være glad ved et sandant Resultat, og Læreren vil da med at få Drengen eller Forældrene bi med Rum, hjælp dem med at få Præsenter og i Skolstiden forklare Fremgangsmåden.

At høje Spørgsmålet om Erstatning for det gjorte Arbejde afhænger i hvert enkelt Tilfælde af Lærerens Stilen om udvalgt Pæd, undlader man Skik os i nogle engelske Skoler, og forskelligt, fordi det vækker Mistild og Bagvaskelse. Upraktisk er det vist nogens at give Drengene Klæder og fri Undervisning mod at de gjøre Arbejde, eller at lade dem få Havefrugter til billigere Priser end andre Høbore. Sandanne Bestommelser kunne være en hensigtsmæssige, hvor Skolen befolkkes af den egentlige Fattigklassé, men ellers nej.

I nogle Skoler give man Barnene ordentlig Dagløn, næmlig 2—4 Ø for hver Time, de arbejde, eller fra 24 Ø til 4 Ø en Ugen. Alt, hvad der tages i Timer, der henvinges til Skolstunden, spøges i Skolen. Sparekasse mod Kunto og hængtes til at bøde Skolens og Klæder; hvad der derimod tages udeaf Skolestunden, annes for Drengens falde Ejendom. Det mere selvfølgelige Arbejde på egen Land yder imidlertid Fordele fremfor det blotte Dagarbejde. Drengen seer, at Lønnen er i Forhold til hans Anstrengelser, og bærer selv Ansvarer for Arbejdets heldige Uefald enden at kunne skyde sig ind under en Andreas Autoritet, og hans

Interesse for sit Arbejde er naturligvis større, naar han arbejder for sig selv. Han faaer tidlig Følelse af at være Ejer af Noget, en Følelse, der har en vigtig Indflydelse paa hans hele Karakters Dannelsse.

Du det er vigtigt at forhindre Foreldre i at sende deres Barn paa Arbejde, saaom de kunne fortjene Noget, eller fra Landenæden eller Fabrik ejeren til at opgive et benytte Barnetil at lettere Arbejder, saa ere Foregaaet paa at bringe Enighed mellem Skolen og Arbejdshveren og bevirke en Overenskomst mellem dem, hvorefter de ligesom alle Barnets Tid mellem sig, værd at fremhæve. Et saadant er det saakkaldte Halvtidssystem, som bestaaer i, at Drengen efter Overenskomst med Agerbrugerne eller Fabrik ejeren arbejder den halve Dag og gaaer i Skolen den anden halve Dag. Saafremt Arbejdet er af det Slags, at det man forlæsses den hele Dag, alses da Drengene, der ere paa Arbejde, af dem, der kommer fra Skolen. Det er indset mod Held i tætbefolkede Distrikter, ved Fabriker og i Byer^{*)}; men selv paa Steder, hvor Barnene be langt fra Skolen, synes det et kunne anvendes uden stor Tidspilde, da Barnene dog kun gaa engang til og fra Skolen hver Dag. Man anser den dermed følgende Afvæsling i Beskæftigelse for gavnlig, og foretrækker den for Skolegang hver anden Dag saavel som for Vinter-Skolegang med Arbejde om Sommeren. Ved en saadan Ordning faa Barnene hende tilberlig Undervisning (thi i en ordentlig Almueskole har 4 Timer om Dagen saaet for tilstrekkelig Tid til en Dagens Undervisning) og boldes tillige daglig til Arbejde. Det er imidlertid klart, at denne Plan kun med Vanskelighed lader sig anvende, hvor der ingen Hjelpestuer eller Liner linge gives; da Smæbarnene, der ikke ere paa Arbejde, man snatter at blive i Skolen den hele Dag og følgelig foddre Opryn og

Undervisning, som Læreren ikke godt kan give dem, da hans Tid maa optages af de to andre Aftindinger.

Sandanne Skoler som Finchay ere ikke beregnete paa at skulle kunne betale sig; man er tilfreds med at få Kosten af den Jord, der benyttes, og det nærlige Udlag til Haven ind igjen og overlader Drengen, hvud han kan gjøre mere ud af sin Lod. Skjønns dette sidste i Reglen er ubetydligt, har jeg dog ikke fundet nogen Skole, der ikke gav et lille Overskud af sin Have, hvad enten Drengen fik det eller ej. Det er altid godt at evinde, at dette Overskud er ubetydligt, fordi Mange have troet, at Morgenin gen var, at det skulle være en indbringende Forretning for Skolen at holde Have til Dyrkning, og derfor have færdet Systemet som upraktisk. Det have opfattet den hele Rettselselæ fejlagtigt, men om det var et Middel til at dræfte Skolernes Indtægt eller vel endig gjøre dem uafhængige af Understøttelse, medens Hensigten dog blot var at knytte mindst og nytigt Arbejde til Skoleundervisningen, men Fremperne af Have-skolerne have selv forsøkt dette ved med unadvendig Iver at legge Estherlyk på Indtægterne af disse Skuler, angifst de i flere Tilfælde synes meget illusariske. Saafremt de virkelig ere gevnlige, er det en Bitting, om de give Indtægt, ja det vilde ikke engang være en begrænset Indvending mod dem, at de velde Udgift. Vi ses idet mindste for vel vante til at anse Skulen for en Aanstalt, der koster Penge, lig dat er kun i det rige England, hvor man krymper sig ned at rykke ud med Summer til Skolerne, at man anser det for en Nødvedighed, at en Forbedring ikke maa medføre forsvagde Udgifter.

Hovedydkning er maaende den eneste Beskæftigelse, der med Held lader sig indfør i vores Almueskoler. Det er en sund og gavnlig Beskæftigelse, der i Almindelighed ikke overstiger Drengenes Kræfter. Det afhjælper et Savn, der er almindeligt heri Landet, nemlig Savnet af Kjækkenvæxter, og fremhæver et Produkt, der kan bruges i enhver Husholdning. Det anspør derfor lidt efter lidt Behoerne til at gjøre hensigtsmæssig Brug af de til deres Gode beseende Haveodder, som nu ofte era lidet eller altet benyttedes. I Egne, hvor Behoerne dyrke deres Haver ordentligt, er det derfor ogsaa vanværdigt i den hidtil beskrivne Form. I

^{*)} Hvor der er saa mange Barn beskæftigede paa et enkelt Sted, at de kunne danne en egen Skole, har man oprettet særskilte Skoler for dem. Saaledes har Lord Hatherton oprettet en Skole for alle de Barn, der gaa paa Arbejde paa hans Gård, Teddiley, i hvilken Undervisning modtages i Morgenlinnetus, og Brødrene Wilson have oprettet bando Dreng- og Pigeskoler i Belmont-Fabrikken i London. (Se Tilleg A).

Sætcheverber de nye Kjækkenarter dyrkes for at give Bohemias Smag for dem, eller der bør gjøres Foræg med nye Alarter af de almindelige Kjækkenarter saavel som maniske egner med Federarter, der andre Steder have udvaret sig ty for deres Sterke og nærende Kraft. Paa Frugtkærer bør der lægges Vind, skjænt de ikke kommer de Drenge til Gode, der delte i deres Plantning og Bebauning. De bør desfor staa paa den fælles Led eller lange Gangene og behandles fælles, og Frugten bør deles mellem Drenge og Larvene. Her bliver ogsaa Lejlighed til at bruge nye Gjeddingsmidler.

Under ingen Omstændigheder bør vel Havekoler oprettes, naar Læreren ikke har tilstrækkelig Kunskab til at kunne forestaa den og tillige med god Villie og virkelig Interesse paatager sig Ledningen. Ligeledes bør det gjøres til en Betingelse, at der i Skolen gives Drenge en nogen almindelig theoretisk Kunskab om Planterne i Almindelighed og dyrkede Planter i Saadeleshed (Kjækkenarter, Frugtkærer, Federarter); om Plantens Erhverv, om Gjædning og om Agerdyrkningeredskaber. Det var godt, om Skolen kunde skaffe sig Modeller af nye Agerdyrkningeredskaber. Dog bør Larvenen vugte sig for at komme i den Fristelse at ville gjøre Skolen til en Agersdyrlæringsskole. Kreaturhold har derfor ikke findt Sted i det Højeste kaa man holde et Svin paa Afslæbet fra Haven, og alt Arbejde bør gjøres med Spaden.

Vi omtalte, at man i Finchay tillige har Vejskeder for Drenge. Det samme er Tilfældet i enkelte andre Skoler, men det er dog især i de store Fattig- og Forbedringskoler, i hvilke Drenge kan og have deres fulde Forplejning, og i de qualitets Tiltagshuse (houses of refuge) og Pjalteskoler, at man beskriffiger Drenge med at væve, sandkre, tæppe, sy Klæder og Rødtøj, gjøre Møller o. s. v. Mange af de fabrikornde Gjernstænde ere bestemte til Anstaltens egen Forbrug, men endel ere dog beregnete paa at sælges. Da Fabrikatorne imidlertid sjeldent ere af det bedste Slaya, har man ofte Vækstighed ved at blive af med dem, og Forretningen bliver ofte gædlagt ved opstivende Konkurrence. Skolen har derfor vist ofte Tab og vilde have endnu større, hvis ikke velstående Folk kjænte Værerne for at understøtte

den. Hvor der ikke bestaaer et Brugsvæsen, hvor Fabrikatormaune kunne bide Afsetning til Uelandet, og hvor munge Tænuder af de unge Mennesker, der paa denne Maade ere optruet til et Haandværk; udvandrer til fremmede Verdensdele, vil det vel endnu kunne gaa ub, men her Haandværket er bundet. Afsetningen vinge og Udvandringen ubetydlig, men det anses for meget misigt, at Skolen paa denne Maade optræder som Konkurrent i Markedet. Da det imidlertid er ønskeligt noget som muligt at beskræfte Drenge med legomligt Arbejde, der i øeres Fremtid hovedsageligen ville have et endret sig ved deres Haandværk, saa vil det være det Rigigste at opgive de store Byer, der i Reglen kun byde de nævnte ofte endog af Sundhedshensyn Rigt anbefalelige Beskæftigelse, og anlægge de Skoler, der i Almindelighed kunne betegnes som Opfortningshuse eller Forbedringskoler, udenfor Byerne, om ogsaa maniske helst i deres umiddelbare Nærhed, lade Drenge arbejde i den der til hørende Have og i det Højeste ved Siden deraf se dem i at hundtere Saug, Hømmer, Øre, Vil, Høv og Roer, ved samme Sammaarbejder, som daglig kunne forefalde paa en stor Guard. Mange engelske Anstalter af dette Slags ligge udenfor Byerna. Flere af disse, som f. Ex. Quorn Fattigskole i Bridgnorth Distrikt, Shropshire, og Red-Hill Forbedringskole i Surrey*) have suunegen Jord, at der kan drives et temmelig udvidet Agerbrug paa den. Da en sådan Anstalt imidlertid let bliver bekostelig, saa er det et Spørgsmål, om det ikke vilde være hensigtsmessigere, snarere det er muligt, at lade de ældre Drenge gaa paa Arbejde hos Boherne i Omegnen efter det nylig omtalte Halvtidsystem, for at de kunne se og få Øvelse i andet Arbejde end det, der gører for sig i en-Høv. Hvad Reformskolerne anlægger, børde der maniske indvendes herimod, at Drenge nedvendigvis måske holdes fra Omgang med Folk udenfor Skolen, og at de desfor ikke beskæftiges fuldt paa Anstalten. Med nogen Persigtighed i Vulgen af de Mænd, hos hvilke man møter dem i Arbejde, skulle man dog tro, at Systemet lad sig anvende selv for samme Skolers Vedkommende, især da det dog man synes noget

*) Se Tillæg B.

underligt at antage, at Barn, der anses for nærmest forærvede, skulle kunne lide ved Omgang med Folk, der var hæderlige og uborgmøde. Rigtignok fan de Lejlighed til at løbe bort, men ved passende Strenghed ville de snart tage Lysen derif. Paa de bedste Reformskoler, som Red-Hill, er Døren lukket for Elever, der vil gå, men det skeer sjeldent, at Nogen gør det, og oftest vender han tilbage for atter at blive optaget.

Tilleg A.

Belment Fabriksskoler i London^{a)}.

"Skolen begyndte", siger denn Søster, Mr. Wilson, "paa en meget simpel Maade med, at en halv Sno Drenges krab sammen bug Benken, efter at de havde endt deres Arbejde og drukket deres Tea, og svæde sig i at skrive paa Stumper af Papir med halvt opslidte Penne, som de fik i Kontoret. Fernanden for deres Aftaling opmanstrede dem til at blive red, og da færre Drenges sluttede sig til dem, bad han os, at nogle fra simple, berøgdelige Beude måske blive gjorte til dem. Vi opfyldte dette ønske, og Drengene flyttede om Aftenen Lyckasserne af Væsen, tilledt deres Barne op og begyndte at skrive, med nogen større Hulværnelighed end i Begyndelsen, skjent rigtignok ikke med de Fodde, som de vilde have i en Skole. Min Broder opmanstrede dem ved at give dem nogle Bøger og Småabelænningsæ, og mange gjorde Fremskrift baade i Læsning og Skrivenlig. Vi afholdt en Indkørsel med Villie fra et Indblanding, da det var en frivillig Sag for Drengene, og understøttede dem kund fremdeles med Slave- og Skrivesager, Testamente o. s. v., ligesom jeg også mit var tilstede; naar de svæde sig, for dermed at give det hele Foretagenden en vis Autoritet, og i det Højeste hørte jeg de daarligste i deres Slaveaktioner."

Indkørsel til tog Antallet af Drengene, og det blev nødvendigt at finde en anden Plads til dem. Et gammelt Træhus blev indrettet til et Skoleværelse med en Jerntrappe og Plads for 100 Men. Det var den første betydelige Udgiv (n. 1400 Rd.), som Bestyrelsen af Fabriken præstede sig. Her fortsatte nu Skolen i Vinteren 1848 men med større og større Vanskelighed. Nogen Mængden af Drengene medførte Vanskeligheder, hvir da de større Dreng i Fabriken begyndte at besøge Skolen.

"De varer mindre tilbøjelige til at undorkatte sig Træng end de man, og det blev klart, at der behovdes en kraftigere Bestyrelse, end Drengene selv kendt skulle illeve. Selv en Kommittee, som blev valgt af deres egen Midte ved et almindeligt Møde, som afholdtes i den Anledning, var ikke i stand til at skaffe sig Respekt. Det var først efter en lang Tid, og efterat Skolen var næv ved aldeles at komme i Uorden, at Selvbestyrerpræsidenten, som han til Grund for den, blev opnævlet efter alle de dygtigste Drenges indkomne Anmodninger."

Dette Skoleværelse blev indkørsel ikke benyttet om Aftonen efter endt Arbejde og stod indig den hele Dag. En ledig Ide slog Bestyrelsen. Til Fabrikationen af Natlys benyttes nu Dreng, og da Efterspørgselen efter denne Artikel er meget voksende, og Lysene heldt nu fabrikkeres, kort far de skulle bryges, da er Valjen, at Fabrikken satager en stor Mængde Dreng, naar der kommer en stor Bestilling, og afsædiger dem igjen, naar denne er udført. I mange Tilfælde tages Drengene bort fra Skolen til Fabrikken, og ofte vende de ikke igjen tilbage til den men drifte om paa Gaden, indtil de igjen kunnen få Besæftigelse, og here i denne Tid elbet Vaser. Bestyrelsen indrettede en Dagskole i det samme stede Værelse, hvori Aftenskolen holdtes, og herhen sendes Drengene, naar der ikke er Arbejde for dem. De store Dreng er det naturligvis sjeldent muligt at holde i Skolen, men med de små er der ingen Vanskelighed. Sammaa den liggen et Arbejde paa Fabrikken, udtages Drengen igjen og vender tilbage til Skolen, naar Arbejdet afphører. Indkørsel advidende Bestyrelsen snart Dagskolen og optog ogsaa Drengene udenfor, der endnu ikke var gjort nok til at arbejde, for at have et behagigt

^{a)} Disse Skoler er bekræftet i Nord og Syd, Ny Række, 2dt Bind p. 182 o. s. f. Samme Bind indeholder interessante Meddelelser af Redakteuren om Pjætteskoler, Mr. Ellis Skoler og Tilfælgsbogen. Red-Hill Poebedragshole er omtalt Side 241-43.

Antal i Reserve, naar der pludseligt skulle blive Trængt til dem paa Fabrikken. Dette var viest en særdeles heldig Tanke, og hvad der var det vigtigste, der var Udsigt til, at der dertil vilde flyde en materiel Fordel for Fabrikens Ejere.

„For vi havde denne Slags Planteskole for Fabrikken, var vi ofte nødte til at tage de første de bedste Dreng, der malede sig, naar Besættelser indseje pludseligt og med højt Væsel. Adskillige af disse Dreng var skadesløse, og da Nattyfabrikationen findes mogen Omhyggelighed, kan en eneste rigtig skjedesløs Dreng gjøre en hel Del Ulykke og velde meget Ulejlighed, for man kan høste efter, at han er det, og kan afskedige ham. Denne Afteling af Dagskolen frifuger os for den Nadvendighed at antage Dreng til Arbejde, som vi ikke kände. Med enkelte Undtagelser blive alle Dreng, der var gamle nok til at arbejde, sendte en Ugentid eller to til Dagskolen, naar det er første Gang vi have haft dem at gjøre, thi hvis de var uforbederligt skadesløse, er det langt billigere for os at opdage dette i Skolen end i Fabrikken.“

Næsten uden Undtagelse viste det sig, at Drengene var meget begjerlige efter at slippe fra Dagskolen og komme paa Arbejde i Fabrikken. Lysten til at tjene Pengs og Husbet, om at kunne tilkempo sig en fri Stilling lekkede dem trods strenge Winter og Nattearbejde. Da det imidlertid urhunget af Lærerens Anbefaling, hvem der først skulle udtages til Arbejde, fik han derved en Magt over Eleverne og et Middel til at drive dem fremad, som Læreren i en almindelig Skole ikke er i Besiddelse af. Fabrikens Bestyrer truede det imidlertid muligt at gøre endnu et Skridt videre og få en Skole i Gang udenfor Fabrikken, hvorfra man efterhånden kunde optage de skadelige i Fabrikens Frikole med Udsigt til at blive Arbejdere; men de Personer, der gjordes paa at bringe en sådanne Forbindelse tilbue med allerein bestaende Skoler mislykkedes, fordi disse Lærere ikke var tilbøjelige til at beroeve deres egen Skole de bedste Elever for en fremmed Skoles Skyld. — Underst. Dette gik Aftenskolen sin jernne Gang med et ordenligt Antal Dreng; skjent endnu km med den mindste Del af dem, der arbejdede paa Fabrikken. Det var intet Under, at Dreng, der arbejdede den hele Dag, ikke havde synnerlig Lyst til at gas-

i Skole 1½-Time om Aftenen, og da der ikke kendte være Tale om Træng, besluttede Bestyreren at prøve paa at lække dem til Skolen ved at knytte ena Formulering til Skolegangen, hvorfra alle de, der ikke besejgte Skolen, naturligt var udelukkede. I Labet af Aaret 1849 indhad han gjentagne Gange alle Drengene i Skolen til ena Aftenselskaber i Skoleverden.

„Det første var est interessant, fordi mange af Drengene aldrig havde været i Selskab fer, ja mange af dem vel endog aldrig været i næstgældige Klubber, især hvis de ikke gik i Kirke; men de, der kom i smudige og uordenlige Klubber, følte sig strax noget forlegen og gjorde deres Bedste for at se nemmeligere ud næste Gang. Disse Selskaber vickede; de Dreng, der ikke havde været med, begyndte at hilve noget underligt ved det, og mange af dem kom til Skolen, akjent udskillige om det som en Betringelse, at de ikke skulle inbrydes til det næste Thorshskab, for at det ikke skulle synes, som om de varo gaaede ind i Skolen for at komme med.“

Da Koleraen kom i Sommeren 1849, var der dobbelt Anledning til at bestrebe sig for ved Højt Adsyredelse at vedligeholde Drengenes Sundhed midt i et Kvarter, som var saa syglig angrebet. Bestyreren besluttede at lukke Skolen, saaledes den rasede, og here Drengene Cricketspil. De fik en Mark fri overladt, som lus set udenfor Fabrikken. De venne Arbejdere tilbede sig at indhugne den, da de hørte, hvortil den skulle bruges, og Spillet begyndte.

„Kolera kunde synes en underlig Grund til at spille Cricket, men jeg er vis paa, at dette Spil havde en yderst heldig Indflydelse paa Drengenes Sundhed. Vi mistede kun en prægtig Dreng paa 17 Aar, ekjent mange af dem levede i Huse, der var propfulde af Syge og Døde. Når Spillet var forbti, samledes Drengene i et Hjørne paa Marken, tog deres Huer paa og opsonede en kort Ben for deres ag deres Venners Baskytolse, og den Tone, hvori de sagde deres Amen, forvirrede os om, at ekjent Skolen var lukket, drog de en sterke moralisk Fordel af deres Leg i det Grunde, end mangen Skoletime kunde have givet dem.“

Imidlertid uphørte Koleraen, og Skolen begyndte atter, men

man opgav ikke Spillet. 3 Gange om Ugen blev der best og 9 Gange spillet, og alle togte saa alvorligt fat, at de skikket kunde tilfordre Mændene i Fabrikken til en Verdichamp, som de til deres egen og alle Andre's store Fortrauselde vandt. Det kunde synes farligt paa denne Mand at give Drenge Smag paa Formulser, der en bestemte til at arbejde Dag ud og Dag ind, men Bestyreren mener Nej.

"Med Drengene af den bedre Klasse kunne der være Træl, om det var rigtigt, men alle vores Drenges maa vente at komme til at arbejde deres hele Levetid mere med Mesterne end med Hoveder, og af to Drenges, af hvilke den ene har brugt sin Tid til at spille Cricket, og den anden til at døve os i Londons Gader, vil den første, naar han er været op til Mand, besidde legemlig Styrke og Behandlighed, et skarpt Øje og en sikker Hånd, og altsaa i sin legemlige Færdighed have en Arbejskapital, der vil komme ham til Indtage." Det er dog ikke det Eneste, der opmærksom.

"Den, der er vores Dreng under deres Spil og børnemærke, hvor fri-for Rashed deres Tale og Adfærd, ja hvor stemmelig deres høje Optøjstid mod hverandre er, vil føle, at deres andetlige Opdragelse her holder Skridt med deres legemlige Udvikling. Drengenes føle, at deres Leg, deres Skolegang, deres Kirkegang ere Dele af et System."

Disse uskyldige og sunde Fordyntser havde imidlertid nadnu en Falge, nemlig at de gjorde de Hændeder, der arbejdede sammen paa Fabrikken, bekjendte mod hverandre og skabte et Veneskabeforhold mellem Folk, der før havde været næsten aldrig fremmede for hverandre.

"Jeg kan svare for mig selv, at jeg kom til at kjende og kede vel mange af Mændene, som jeg næsten ikke havde kendt før, og jeg tror, at de kom til at holde af mig. Jeg ventet, at næste Summers Cricketspil vil bestyrke dette endnu mere. Enhver, og især de, der ere mest uvidende om den hele Ting, er stadig færdig til at prøve om Nedvændigheden af, at Arbejdsherren og hans Mand kjende hverandre, men jeg tror, at kun Mesteren ved, hvor yderst vanskeligt det er at komme pa noget, der kunde

kaldes en vænskabelig Fod med Mændene, naar der er mange af dem, selv om man har nok saa megen Lust dertil. I Arbejdstiden havde både Mester og Arbejder for travlt til at kunne fås-Snak, og samma Arbejder er ovre, gaa de bedre Mænd, som rigtigt er, lige hjem til deres Familier og se disse Mestersen, for Arbejdstiden ligesom begyndt. Og ejendom Mestersen efter den Erfaring, vi have gjort, skal blive hjerteligt modtagne i Familien, og Ingen i disse Bosæg vilde tanka paa at se nogen Pastorengenbed, saa er deres hyppige Gjentagelse dag en ren Umulighed. Den Særlige Tid, da manne have tilovers, vil altid være optagen af Besøg hos de Dreng, der ingen Farde har til at tage sig af dem, og kon i hellige Tilfælde vilde de have Læjlighed til at se sin gifte Mand. Med de unge Mænd og Dreng, som ere opdelt i Fabrikken, forholder det sig anderledes, thi der er ingen Nødvændighed for, at de skulle gaa lige hjem til deres Familier, og Mesterne kunne desfor sege ved forskjellige Midler at holde dem tilbage i Skolen eller andetsteds og vinde Indflydelse hos dem. Med mange af vores unge Mænd maa vi paa en vistelig vænskabelig og færtlig Fod, og dette Forhold vil, høbe vi, være for Livet, skjadt der sjælden vil blive Læjlighed for os til at tale med hverandre, naar de fra en Familie til furesøge; men naar man først kender en Mand tilbund og han En igjen, vil den blotte Farden i det nærmeste Rum med et vendigt Blik over Os en Gang imellom, naar man mæder, være nok til at holde det gode Forhold vedlig. — Faa feest engang ret Hold paa En, og lad ham føle sig overbevist om, at Du mener det alverdig med ham, og den mere Damned og Opdragte er sikkert paa at udvare en Indflydelse for dit Gode over den mindre Damned og Velopdragte, der snart vil vise sig i sine Virkningser, om egens den, der udover den, ikke er sig denne Indflydelse fuldt bevidst."

I Belmont Fabrikken arbejde imidlertid mange af Folkene om Natten fra 6 om Aftenen til 6 om Morgenen. Dette Slags Arbejde er yderst anstrengende, saa anstrengende, at Drengene i Reglen ikke kunne sove, naar de komme døren. De plejede dog at døve omkring et Par Timers Tid indtil højere paa Dagen, og gik saa til Sengs for at sove, lige til de skulle paa Arbejde

igjen. Et Sæt arbejder paa denne Maade en Uge i Træk, og af læses den næste af et andet for Igjen at tage Nattearbejdet den tredje Uge. Af den Tid, da ere paa Nattearbejde, høse de ikke, da Aftenskolen først begynder Kl. 6., og de naturligvis ere for trætte til at gaa i Dagskolen. Man sikrer dem imidlertid til at gaa ud paa Legepladsen, naar de kom fra Arbejde Kl. 6 om Morgenem, og rigtig varale sig af Pov Timers Tid, hvorpaa de gik hjem for at sove. Da de først vare paa denne Maade venneede til at mønstre sig efter Arbejdet, indskrinende man Legen til de fire Dage om Ugen og fik dem til at gaa i en Morgenskole fra 6—8, for at de kunde holde Skrælt med Drengene i Aftenskolen, og det viste sig, at dette gik meget godt.

Før vi bringe Afslutning i Adsprædelserne begyndte Bestyreren at foranraffe nærlige Sammerturen. Den første Udflygt i Sommeren 1850 var til Guildford med 100 Dreng. Man spiste, drak og legede i det Grønne, holdt en kort Gudstjeneste i en lille Landsbykirke og vandte glæd og fornøjelse tilbage.

„Egnen om Guildford er et vinkeligt Landskab, som forskjelligt i sin rolige og hædige Skjønhed fra alle Drengenes daglige Omgivelser, at man følte, at en Verden af nye Tanker og Følelser måtte vækkes i deres Bryst ved pladseligt at bemandes i det, især i de Drenges, der aldrig før i deres Liv havde set et vinkeligt Landskab. Af den Maade, hvorpaa de da og senere talte om, hvad de havde set, ur jeg vis paa, at mange af dem aldrig ville glemme denne Dag, om de saa blive 90 Åar gamle.“

Det heldige Udfald af det første Forsøg opmuntrerede til et andet. Den næste Udflygt i Sommeren 1851 var mere stærkt og gik denne Gang med Dampskib ned ad Themsen til Horns Bugten. Nejpe 26 af de 250 Dreng, der deltog i den, havde set Havet. De lik det baade at se og at føle, men selv denne lille Ubehagelighed var Kilde til megen Morlek og Spøg, naar de senere talte om deres forrige Sommers. Naturligvis formessagede disse Udflygter nemlig store Udgivter, men Bestyreren retfærdiggjør dem med denne bemærkning:

„Kun de, der have fulgt med i Skolen hele Vinteren, tage Del i Sommerturen og i Cricketspillet. Når man betunker, hvad

det vil sige at forlange af en Dræng, der arbejder nævnt fra 6 om Morgenem til 5½ eller 6 om Aftenen, at han skal sætte sig hen for at læse og skrive til Kl. 8 om Aftenen fire Gangs om Ugen i de otte Maaneder af Året, og forlange dette ikke blot af de bedste Dreng, der have Lyst til at lære, men af det hele blandede Sæt; som en sådan Fabrik naturligvis indeholder, vil man ikke undres over, at vi, ukjendt vi altid fremhævede, at det var for dennes eget Bedste, at de burde gaa i Skule, dog også have benyttet os af flere andre Tillækkelser for at få dem til at komme. Det ville have været en simpel Sag at sige kort og godt: „Hør er Skolen, og I skulle gaa i den,” men Dreng, der ere over en vis Alder, vil sandan Skolegang gjøre mere Skade end Guva, medens en Skolegang, der er et Resultat af dennes egen fri Beslutning, altid vil gjøre Nytte, hvil ej også den første Aarsag til den kan have været.“

Der var desuden en ørægen Grund til at offre endel paa Drengenes Adsprædelser, nemlig inn, at man gjorde Forbering paa, at de skulle opgive deres sædvanlige Forlystelser. Deres Fritid om Aftenen og deras hele Sandag plejede disse Dreng, der sjeldent kom i Kirken, at tilbringe paa Floden eller med Leg i Battersea-Park eller Driveri i Gaderne, og det er naturligvis en stor Opoffrelse, der forhanges af dem, naar man vil, at du skulle gaa i Skole 4 Aftener om Ugen og i Kirke to Gangs om Sandagen. Det var naturligt, at man værgede for at skaffe dem andre Adsprædelser istedekfor dem, man bemærkede dem, og Sommerturen og Cricketspillet varer sandundine.

Det synes, at man her med samme Lethed som i andre engelske Skoler har forsømt at høje Drengens under den ydre Sammenheds Lov.

„Når vi underlidel paa Grund af Træjlbed varo nødt til at optage ældre fremmede Dreng i Fabriken og strax gave dem Adgang til Skolen og Legepladsen, var det interessant at inngå den pladselige Formundring idemmede i deres ydre Adfærd og Mønster, som uvidbaarligt foregik med dem. Nogle af dem viste sig ras og egenkjærlige paa Legepladsen, og naar Skeletiden sluttedes med Sang, som altid var Tilfælder, togo de Pralmehogen i Handen

med et blandet Udtryk af Frskhed og Undseelse, som om de vilde sige: „Jeg vil ikke stås at gjøs det, men den er ikke noget for mig.“ Men nogle faa Aftener paa Lægepladsen og i Skolen brægte dem snart til ubevist at antage den samme Sammenlighed og Høflighed som de øvrige, og vi havde, at denne Forandring, udvendig som den uden Twivl i Begyndelsen var, efterhånden er trængt dybere ind.“

Tilstrækningen til Skolen var imidlertid blevet vaa stor, at det ene Skoleværke ikke længere kunde rumme Eleverne, og der var desuden Drønge af alle Aldre fra 11 til 20 Aar samlede i en Time, hvilket ikke var vildt gaa. Man byggede derfor enden et Skoleværke ovenover det gamle, og indrettede den for de ældre Drønge. En ny Forægelse af Barnenes Antal fandt Sted, da Selskabet tilklaede sig en nærliggende konkurrerende Fabrik og flyttede den Hele over til den gamle Fabrik. Der kom derved tillige et stort Antal Piger ind paa denne. Man indekstede derfor under en af Jernbunchnerne paa Poethammetbanen, der passerer lige forbi, en ny Skole, en kombinert Drønge- og Pigeskole, hvor Drøngene gik i Skole fra Morgen om Ugen, og Pigerne fra Aften, de ældre de to og de yngre de to andre. Bestyreren satte fuldkommen Vanskelighederne af at have Drønge og Piger samlede i Fabrikken.

„Hvis vi havde begyndt med et Sæt af dårlige Piger, ville vi være blevne nødt til at blive ved med dem, for når Fabrikken først havde faaet et slet Navn paa sig, ville alle gode Forældre have holdt deres Døtre borte fra den, saa'at den kun kunde ha de slette, og snart ville den virkelig have fortjent det skarne Navn, den havde erhvervet sig. Vi havde imidlertid at have gjort en god Begyndelse, for hederlige Forældres ere glade ved at kunne sende deres Døtre til os, og vi havde ogsaa, at vi efterhaanden skulle faa et bedre og bedre Sæt ved omhyggelig at udsonde de tvivlsomme Elementer, naar Stilhed i Korrektionerne tillade det. Deres Behandling vil altid være den vanskeligste Del af vores Skolesystem, men det glæder os at kunne sige, at en Dame af megen Erfaring har pastaget sig Opaynet med dem.“

Bestyreren havde bestandig fulgt det Princip ikke at modtag

Unanstændelose til de maledes oprettede Skoler a' de Mange, der af Veldedigheds Hensyn havde tilbuddt at bestride nogle af Udgivterne. Sasledes afglog han ogsaa denne Dames Anmodning om at male tilhørende Udgivterne til den nys oprettede Pigeskole med den Erklæring, at Selskabet havde dem første Ret til at gjøre Alt, hvad det kunde gjøre, for Arbejdernes Opdragelse, og at han derfor ikke kunde modtage Noget, for det havde erklaaret sig om, hvorvidt det vilde bære de fremtidige aarlige Udgivter.

Imidlertid var det klart, at denne Hjælp til Opaynet med Barnene ikke længere var tilstrækkelig. Antallet af samtlige Elever i de forskellige Møgen-, Dag- og Aftenskoler var øvelst op til over 600, og Bestyreren havde kun lidt Tid til overs at anvende paa Skulen. Det var nødvendigt at finde en Mand, og der komst en gejstlig, der kunde overtræde den mægtige Undervisning og Opaynet med Barnenes sædelige Vandet og lede deres religiøse Undervisning. Det lykkedes tilklaest at finde en saadan Mand. Kapellanen holder Bus om Morgnen Kl. 5½ med Mandene, der kommer fra Nutmørkejde eller gas paa Dag arbejde, og møddelbart efter med Barnene. Der syges en Psalm til et lille Orgel, som staser i Skoleværelset, holdes Bus og læses et Stykke af Biblen. Derefter giver han Undervisning i Morgenskolen fra 6 til 8, holder Bus med Konfirfolkene Kl. 8½, hvorpaa Dagskolen begynder. Den øvrige Tid af Dagen anvender han til at gjøre Besøg hos de Syge fra Fabrikken og hos Barnenes Forældre og har endelig Aftenskole fra 6—8 fire Gange om Ugen. Med betydelig Beklædning har Bestyreren erhvervet sig en Kirke tæt udenfor Fabrikken, i hvilken Barnene har fri Plads, mens Mandene med deres Familier og Beboerne i Omegnen betale en ringe aarlig Rente for Stole.

Til de store Udgivter, Bestyreren sasledes efterhaanden havde prædraget sig, fajede han endnu en anden, nemlig Beklædningen af Beger til Barnene. Diese Beger uddeles dels zum Belønning for Flid efter heldigt overstudende Examina dels som Giveinsted i Cricketspillet. En Bog, som er erholdt paa denne Maade, hører en Drøng altid, og man har haft mange Exemplarer paa, at Drønge, som var meget tilbage i Læring, anstrengede sig alvorligt for

at være istand til at læse den, saa at de ved Hjemmetid i kort Tid udrettede mere, end den blotte Skolegang ville have bevirket i nægtere Tid.

Inniflertid havde disse Bestræbelser begyndt at gilduge sig det Øffentlige Opmærksomhed, og Selskabets Direktion vedtæste i 1851 en Kommittee, der skulle undersøge de vaaledes oprettede Skolers Tilstand, hvilke Udgivter de havde fulgt Bestyreren, og foreslæs Direktionen Planer, som den kunde foretage Aktionsjerner. Kommitteen erklarede, at for Aktieselskabets klare Pligt at forsørge paa sin Rekostruering af Skoler, der bestod, og paa denne Maade sørge for de Menneskers Intellektuelle og moraliske Velvære, ved hvis Arbejdø enkelte Aktieejere tjente sine Penges Fueradele fra det, at de Adspredler, der hvilke der var blevet sæget, børde bibeholdes som virksomme Midler til at fremme Skolegangen. Dertilmed fandt Kommitteen det ikke saa klar, en Sug, at man børde bibeholde Kapellet og Kapellanen, da Fabrikken ikke, som saa mange andre, havde samlet om sig en Refolkring uden Egen og uden Kløke paa et hidtil ubebuet Sted, men havde benyttet den Befolknings, den forefaaet, for hvis religiøse Opdragelse den ikke strengt taget kunde ansæt for forpligtet til at sørge, hvilket den ikke kunde skjule for sig selv, at de al Mr. Wilson oprettede Skoler vilde tage meget af deres Virksamhed og Fuldstændighed, hvis de skulle undvære Kapel og Kapellan." Hvorvidt Selskabet skulde erstatte Mr. Wilson de store Udgivter (over 25000 Rdl.), som had hidtil haves havl, lorde Kommitteen ikke bestemt udtale, skjendt dens Menig dog skintede gjennem dens Ød, at „det maatte viere Generalforsamlingens Sug at sigjøre, hvorvidt Selskabet skulde staa i Gjeld til Mr. Wilson for den hele eller en Del af den Udgift, som han havde haft for dette Skyld, og som han ikke havde villet tillade sine Venner at dele med sig, da han antog, at Selskabet havde den første Ret til at bære dem." Kommitteen sluttede med at udpege den pekuniære Fordel, Selskabet vilde have af de oprettede Skoler, især derved, at det var blevet muligt at betre de Drenges Fabrikken saaledes opdrog, Arbejdere, som tidligere havde været udførte af vøxe Masod og general for at spaire Udgivter ved Maskiner, mens at det dog var lykkedes

ved disse at give Varerne den Fullstændighed, som den Hasnitarbejde kan give dem.

Denne Rapport forelagde Direktionen for en Generalforsamling den 24de Mars 1862, og med en ejden Opdagelse og Uegenugtighed vedtog denne enstemmigt for Fremtiden at bære de med Fabrikens Skoler og Kapel forbundne Udgivter (c. 10000 Rd. samtidig) og erstatte Mr. Wilson hans hale Udgang af mellem 25 og 30000 Rd., og viderede ham sin Tak for hans Iver. Det var imidlertid ikke det mindst Smukke ved den hele Forhandling, at Mr. Wilson deruæst rejste sig og optalte Slutningen af et Drev, han allerede nogle Dage før havde skrevet til en af Arbejdernes oprettet Dannelsesforening, hvori han ordnede, „at samfrent Selskabet skalde votere ham de lidtil havte Udgivter, skulde denne Sum være Grundlaget til et Bygningsfund, hvorfør der skulde oprettes et smukt nyt Kapel paa Fabrikens egen Grund med Furesangs Velvære paa den ene Side og Skolen paa den anden."

Tilleg B.

Red-Hill Forbedringsskole.

„Philanthropic Society" blev stiftet i 1788 med den Hensigt at skaffe Midler til unge Forhryderes industrielle, Intellektuelle og moraliske Opdragelse, og begyndte sin Virksamhed ved at samle nogle fan. formente Barn i et lejet Huus i St. George's Fields, dengang beliggende uden for Byen, under en Master Opsyn, der beskæftigede dem med et eller andet nyttigt Håndarbejde, mens hans Konie besorgede Huset. Lidt efter Sidst udvidedes Anstalten; Barnenes Antal voksede saa meget, at man maatte leje to Huuse til og til sidst fandt det nødvendigt at gaae af andre Hensyn at optage Drengene alle. Byen voksede imidlertid med, og St. George Fields hus til sidst i Byen, i et nærligt Kræfter og med�rige Omgivelser. Efterat havde besøgt den berømte Agersyrmings-Konferens unge Forhrydere i Melbury ved Taunus, fattede den nye Bestyrer, Dr. Turner den Plan at fytte Anstalten ud af Byen og idetmindste tilslæt foranledig den til en Agersyrmingsanstalt. Paa

Selskabets Vegne kjøbte han Red-Hill Farm i Surrey County, oprettede de formodne Bygninger og nåbnede endelig Anstalten i 1849 med tre Dreng. Der er nu 180. Følgende kort. Skisse af et Besøg på Gaarden er taget af Chambre Journal.

„Da vi steg ud af Jernbaneletget ved Red-Hill Stationen,” siger Beskriveren, „blev vi modtagne af en næt Stalddreng, der hjørte nærligt og godt i en lille Empanderavn til Kapellanens Hus, hvor vi blev ført ind af et andet ung Maneske og meget høfligt anmeldte.

„Ingen af disse Dreng,” sagde jeg, „har dog nogensinde været dømt?”

„Jo,” svarede vor Vert; „den ene har været dømt engang, den anden, som er fra Packhuset (et Statsfængsel for unge Forbrydere), to Gange, men de ere saa påalidelige, at vi kunne stolt paa dem saa godt som paa nogen af vores almindelige Tjencatsfolk, jo endogsaas betro dem Penge for at betale „man Regnsløger.”

„Vi træudte ud paa Balkonen for at se os om. Huset lå paa Toppen af en af de Høje, som ere bekjendte under Navnet „Surrey Hejene”; et om ikke mindstakket saa dog smilende og malerik Landskab var udbredt for vore Fødder. Umiddelbart til Venstre lå Anstaltens Bygninger, bestaaende af Kapel, Skole og to Beboelseshuse, hvert for 60 Dreng. Disse fordringsløse men smagfulde gotiske Bygninger, der fremhævedes ved en Baggrund af tyk Kratvæxt, der strakte sig, afbundt her og der ved Aabspringer, til Anstaltens Grænder, gav Scenen en gammel-engelsk Karakter, der vist vil erindre med Gheda af mangen en Emigrant, der nu søger sit Echthver i fremmed Land. Ligefer os paa den anden Side en dyb Indskurning, hvori de Dreng, der ere beskæftigede med Landarbejde, ho, og hinsides dem lå tydeligt skjønrit i nogen Afstand Forvalterens nette Høje-Cottage. Sime Grupper af Dreng arbejdende spredte omkring paa Markerne, som vi paa Grund af vores opnøjede Stundpunkt tydeligt kunde oversee. En Gruppe var iford med at gjøre et Høgn istand under en Monitor's Oplysning, en anden satte et Led op med Tømmermandens Bistand, en tredie gravede en Mark, som vi siden fandt bestod af sejgt Ler, og en fjerde kastede Gjæsinning ud paa Hjulbøro. Enkelte havde travlt i ag-

ved Avlsgaarden med at udvare de mange Smagsforetning, som forefaldte paa en Gaard paa Landet, som si give Hønsene Korn, paa en Hesten (men holder kun en, da alt Arbejde gjøres med Spaden) og føre Kreaturer og Svin. Det Præg af systematisk Virksomhed, som det Høle bar, vilde nærmere vække Formodning om en gammel ord om en nys oprettet Anstalt.

„Efterat havde nydt denne Scene steg vi ned ned vor Vert for at sege Arbejdernes nærmere i Øjesyn. Paa Vejen underrettede han os om, at Gaarden kan have et Areal af 140 Års, men at han haabede med noget Tillæg af Jord at kunne opdrage 500 Dreng paa den. Den mestre Jord er en jernholdig Mergel, der formodentlig har givet Gaarden Narnes (Redehøjgaarden), men der er både lette Sandjerde og meget stejede Lemarker, saa at der hverken vil være Mangel paa Arbejde for Drengene eller paa Lejlighed til at lære dem den forskjellige Behandling af forskjelligt Jordarten. Da vi nærmede os den første Gruppe af Dreng, faldt et Benog mag ind, som jeg noge Aut tidligere havde gjort paa Selskabets Anstalt i London. Jeg erindrede godt, vi skjænt Drengene i det Høle saa række ud, saa havde dog flere bløge Ansigtter, og kunde ikke ret se En Ege i Ansigtet, naar man talte til dem. Men de kraftige, smilende Ansigtter, som nu blevet tilvejrs for at gjengældte Kapellauens venlige Uilsen, dannede en alaaende Modstilling til hvad jeg daugang havde set. De straksje af Sundhed og Glæde under Indvirking af den styrkende Landluft og en mild og human Behandling. En af Drengene var Iford med at ramme Jord ned om en Ledpost og svarede paa de Spørgsmål, som vi stillede til ham angaaende hans Arbejde, paa en Egefrem og uabn men fuldkommen høflig Maade. Vi gik videre til dem, som var iford med at rydde et gammelt levende Høge. Dette var et svært Arbejde, men Drengene havde taget ivrigt fat paa det, og den gode Ville lagde Fordrag i Øschuggene. En stor, vidtudbreder, sejg Rod gav et Par af de yngre Dreng en hel Del Ulejlighed, og Opsynsmanden forelog dem dørfor at tage fat paa det paa en anden Maade. Det var interessant at høre den veldige af Drengens forklare, hvorfor han havde bøjet sig ud, eom han hørde, isindesfor tvær og uvillig at lade sig i head der

blev ham sagt: En kort Ordvejling opstod mellem Lærer og Elev, som endte med, at den sidste fik Ret. Dette tilde Optøjn viste tydeligt, i hvad Forhold disse to, der kunde betragtes som hinanden Modsværtning i social og moralisk Henseende, stede til hinanden. Det var et gjennidigt Vilvillesforhold, og den Træng, der eksisterede, var pålægt dem af Sammenhæft og Hefighed. Vor Forør lod Gruppens Medlem træde frem og forklare os, hvordes han vedligeholdt Luftsens Tilstrækning til den Buekse Kvaæ, som han var iført inden at brænde, og som han hvert Øjeblik kastede nyt Aftald paa. Han gjorde det ikke meget videnskabeligt men dog saaledes, at han viste, at han førstod, hvad det kom an på, og at hans Tapårs være beskyttet med det Aftale, han havde for.

Paa Gaarden Red-Hill opmuntres Drengene til frit Samvæsen. Disciplinen er vel streng men hundhæves sjeldent ved legemlig Straf. Ensomt Fængsel, Uretableret af Friid og samme Pengehæder ere tilstrækkelige til at vedligeholde Orden. Iagen Basod' ere lagte paa den personlige Frihed; der er hverken høje Mure eller tunge Døre med Jerusalsæ, som slukke Drengen fra Verden, og han kan gaa, hvor han lyster. Ikke destomindre harer kun Faabenyttet sig af denne Frihed, og flere af dem ere senere frivilligt vendt tilbage og have bedet om atter at maast blive optaget. Andre flygredt kun for at se deres Familie og blevet sendt tilbage igjen. Lyet til Arbejde og Tuchmodighed under den Træng, som Aanstalten udvendigvis påsægger, ere saaledes blyrne vakte ved Principiulens humane Behandling og have sejet over de Friestoler, hvormed deres Stillelse Forbryderiske Liv lakkede dem. Modens Mettray i Frankrig er en vickelig Forbryder-Koloni, til hvilken Staten sender unge Forbrydere, for at da der under svært Opsyn kunne undergaen deres Straf, optager Red-Hill nærmest kun saadanne, der alt have lidt deres Straf og her sige et Tillægssted med Ønske om at forbedre sig. Dermed kunne Formulære eller Ynger sende gjenstrige Sønner herhen for at undervise dem Disciplin og loro dem Lydighed, og Dreningen benader under tiden unge Forbrydere, med at de forpligts sig til at tage Opdraget her, indtil Bestyreren erklærer, at de uden Fare kunne løslades.

Forsøgsvist er denne Aanstalt utsæt gunstigere stillet, end den kan antages især at fra dem, der virkelig ønske igjen at indtræde en Stilling i Samfundet. Imidlertid ere mange af dem højt forhenvæde, naar de kommer, ofte forfaldne til Lester, som man skulde tra endnu ere ukjendte for deres Ungdom, men det lykkes næsten altid at få Bugt med dem, og i Reglen er deres Aftier i ligesak smukkelig som Drengene paa Børdegården i Nabolæver.

,I den yderste Ende af Jordludden varé endel Drenge bekuærligede med at grave en Mark af meget udvært Lær. Opsynsmanden roste dem for deres Udhældenhed og tilføjede, at han ofte blev overrasket over den Lethet, hvormed Drengene haandterede Agersdyrkningeredskaber den første Gang, da ikk dem i Hænderne, og det sagtet de under deres tidligere Levevisinde aldrig kunde have hørt. Lejlighed til at se Draining, Hægnstærring, Hævtegravning og lignende Arbejder foretagne. Men Sagen er, at den Mænde, hvorpaa de ofte have frielt deres ulykkelige Liv, var forbryderisk som den har været, dog skurper deres Forstånd og gør dem snarrædig og hastige til at hjelpe sig selv. Til hver af dem havde vor Ledesager et Eller Ord, selv om det var et Udwylt af hans Misbilligelse af en eller anden Fejl, som han hørde begået, og hvis Falder han udpegede ham saa simpelt og øyebervisende, at Synderen tilkendegav sin Anger enten ved Ord eller nedvænkende Blik. Han havde anhentbart studeret hver Enkels Karakter, thi hans Maade at tage dem paa var ofte meget forskellig men netop passende til dens hele Stemning og sjælelige Tilstand, til hvem Ordene var rettede. Heri ligger den sande Hensynlighed af alle Furesætninger ogsaa paa Moralsens Øchet Alt af, at Lægemidlet afsættes efter Sygdommens Beskaffenhed og efter den Syges hele Konstitution. Uden en Bestyrer med dybt psykologisk Blik vil en saadan Aanstalt ikke være holdig, men det philanthropiske Selskab synes at have fundet en sandan i Dr. Taynes, der i en Række af Aar med usmuntret Ivær og Held har ledet de unge Forbryders moraliske Opldragelse."

Jeg skal herifor endnu kun fåje nogle fra Hemmeligheder, der dels

ere udtagne af min Dagbog dels af den sidste officielle Rapport om denne Skole.

Drengeene er delt efter deres Alder og Beskæftigelse i fire Familier, adskilte Småkolonier, der hver bor, arbejder og ejer for sig og er under en Lærers Opsyn, hvis Kone foretager Husholdningen. Den ene af dem bestaaer af 60, de to andre hver af 50 og den fjerde af 20 Drenge. Erfaringen saavel fra denne som fra andre lignende Anstalter har vist, at det er umuligt at bringe Drenge tilbage fra deres Vildfarelser, som ere sammenhobede henbrynsat i store Masser. Saafremt det derfor af andre Grunde er nødvendigt at samle dem paa et Sted under en Bestyrer, bør de dels i mindre Hald under et Ægtespaa Opsyn, for anagnostisk muligt at give deres Liv Præget af et Familiefly og daglig bringe dem under forståelige og hjerlige Værgers foreslende Indflydelse. Isindertil ere Familierne på Red-Hill altfor store, til at dette Formaal kan upnanes; i Mettray i Frankrig bestaaer hver kun af 20 Drenge, og i det berømte Rauhe Hus ved Hamburg endog kun af 12, og man har derfor besluttet at dele dem videre, saasnart man kan bestride de med det følgende Lærerpersonale fulgende Udgifter. Drengeene arbejde i Reglen hveranden Dag og læse hveranden, men der lægges forholdsvis ringe Vægt paa den theoretiske Undervisning. De skræve alle slot og heste daaligt, men det er en nødvendig Folge af, at Drengeene have glemt Alt, hvad de før måske have hørt, og ere blevne aldeles uvante til Arbejde med Bug og Pen. Haandarbejdet er saaledes fordelt mellem dem, at en Afdeling gør det hele Landarbejde, en anden arbejder i Snedker- og Tømmerverkstedet, en tredie syer Klæder og Fodtøj og en fjerde arbejder i Teglvoren. Drengeene have saaledes selv gjort alle de Sten, hvoraf de nye Bygninger ere opførte. De har Detaling for deres Arbejde, helst efter Akkerd, og skjænt det kun er en Ubetydelighed (fra 4 til 12 β om Ugen), saa er det dog nok til at anspore dem til Flid. For de saaledes sammenparede Penge have de Lov til at kjøbe sig nema Luxusartikler, deriblandt også Tobak. Dette kunde synes forunderligt, naar man ikke ved, hvor foafaldes mange af dem ere til at skras, saa at de endog erklære hellere at ville undvære deres halve Kvart

end deres Tobak; flere af dem havde endog skævet, saasom de kunde erindre. Det forskellige Arbejde forestaaer af en Mester, der selv arbejder med for at give Drengene et godt Exempel og formigt stregt paaseer Ordin, Symmelighed og Flid under Arbejdet. Enhver Farvelse optegner han i en dertil bestemt Netsbog, der efter endt Arbejde leveres til Bestyrelsen, som bestemmer Straffen.

Det irske Skolevæsen.

Der var en Tid, da Videnskabelighed fandt sit sikkre Tilhøi i irske Byer og Kloster, da engelske Adelsmænd sagde over det irske Hav for i Klosteret i Lismorene, i Højskolen i Lismore at slæffe sig den Kundskab, som de ikke kunne erhverve sig i deres uvidende Hjem, da 2000 engelske Adelsmænd studerede i Hejstolen i Mays, da 40 Jærde Anstalter i Berriedale vidnede om den Gavnildhed, hvormed Kirker og Rigmand understøttede Videnskaberne, da Irland var Videnskaberne Vugge og tillige ved sine Kloster og Kirker vedligeholdt talige Skoler for de fattige Børns frie Undervisning. Men paa denne Tid, som Irlanderne mindes med et Kongelsfuldt Suk, fulgte en Tid, som hitter, som prævænde, saa mæk, at den ville have nedskrænt selv et mindre flygtigt og lebvesigeligt Folk i Barberi. Ikke nok, at en fejmed Kirke, der talte fra Tilhængers i Landet, beriede over og træppte den Kirke, der siden St. Patricks Tid havde været Nationens, ikke nok, at alle legislative Forhalnisse regler gik ud paa at beregne Irlanderne Hans borgelige Hettighedek og berige England paa Islands Befolkning, men selv Undervisningen henvæggede den nye Kirke sig som et Monopol, og det blev enhver Katholik forbudt at oprette, bestyre eller give Undervisning i nogenanskelst Skolo, ja endog at være Lærer i en privat Familie, medens det med det samme forbades Forvaltre under Straf af Transportation at sende deres Barn til fremmede Lande for der at blive underviste. Millions af Landets Formue adeledes paa protestantiske Kirker uden Meumghed, Millions paa protestantiske Skoler uden Børn, men

Massen af Folket nedskænk i den dybste Uvitenhed og Dyrskhed, bunden i azundelige Lænker af sin egen Gjæstighed, vedt til at hylde Loven, saaenart Nogen lokalede den. Island blev et af Storbritanniens sacrileg og suone Steder, og hvad ikke Agtelse for Menneskensa Rettigheder havde kunnet bevirke, det bevirkede nu den vugnende Freigt for det urofige, Idenskabelige Folk. „Kildare Place Society“, der oprettedes i 1814, var noget mere frisindet i sine Bestemmelser end de Skolestæber, der var gaaende forud for det, og den Kommission, der blev nedsat i 1806 for at undersøge de irske Skolers Tilstand, erklaaede i sin sidste Rapport (den 14de), som den indgav i 1812, blandt andet, at det var nødvendigt at foranstalte Udtog af den hellige Skrift, der kunde læses i Skolerne, da tidlig Bekjendtskab med den hellige Skrift maatte nødvendig for at ønske rette Begreber hos Barnene om Pligt og medtagge en Gavnivold for deres Adfærd i Fremtiden, og at „Børnenes Derved vilde blive forberedte for den særregne Religionsundervisning, samt det vilde enhver Kirkes Pligt at give sine Børn i særregne Timer og på særregne Steder.“ Herved var altsaa det Principi udslået, at den kristelige Moral vel var en Nødvendighed i den almoejdelige Skoleundervisning, men at de forståjjlige Religionsundervisningsmetoder maatte meddeles paa anden Mand.

Efter at en ny Kommission, der blev nedsat i 1824, gjentagne Gangs havde udtalt sig i samme Retning, nedsatte Underkoest i 1828 en Committee til at afgive Besøkning om de indgivne Rapporter, der bestemt erklærede sig for en Adukkelse af den vugnende og religiøse Undervisning, saaledes at den verdslige skulde gives i de tre Dage af Ugen og den religiøse i to, en Dag for Protestanterne og en Dag for Katholikernes, og foreslog, at der skulle antocesses en protestantisk og en katholisk Overstættelse af Biblen til Brug ved denne sidste Undervisning efter Overenskomst med vedkommende Erkebisper. Endelig meddelte Lord Stanley, Statssekretær for Island, Hertugen af Leicester, Lord-Lientenanten, i Dec. 1851, at hendes Majestat agtede at udnevne en Regjeringskommission for National-Oprægelsen (Board of Commissioners of National Education), blandt hvis fayste Medlemmer den protestantiske og den katolske Erkebispø var. Ved

denne Kommissions Anstrengelser gjennem en Rakke af 24 Aar er nu Grunden til et nationalt Oprægelsesystem lagt, der lever af gjenskabe det fornædræde og forknede og dog af Naturen saa ejendomt begavede irske Folk til den sole befjortede Nation, der i ferdens Tid var Videnskabernes Beskytter og Dyrker.

I Begyndelsen maatte Kommissionen kæmpe bando mod Mungel paa Fænge og med hæren Fjender mellem Katholikker og Protestantter. Erfaringen havde imod Katholikkerne at træve um, at nogen Bestrebelse for Undervisningen kunde være særligt og upartisk men; Protestantterne havde været alfor vel vant til at akutte og valte, til at de skalde med Vælshug se en ny Magt opståa, der tenede at tilske sig Herredømmet, og Kildare S. vedbød endnu en Tidlang at fortælle sin Virksomhed med Understøttelse af Parlamentet, indtil det endelig svindt hen, da det monitoreiske System, som det hyldede, var for fuldkommen Undervisningsmetoder. Den Klogeskab, hvormed Kommissionen gik frem, kan ikke andet end vrikke den højeste Bondring. At den har kunst forene Religionssamfund, der bedrøv og mansle endnu hundrede til Døden, i en fælles Bestrebelse for Kundskabs Udbydelse til alle Klæder, er allerede et stort Bevis paa Dyrkighed; den Omstændighed, hvormed den ved at afsætte Undervisningen efter de enkelte Klasser og Egnes Tary, den Alsidighed, hvormed den emfater i sin Undervisningsplan enhver Grav, der kan blive cyttig, den Forsigtighed, hvormed den prøver sig frem mod noget Nyt, og den Kraft, hvormed den gennemfører, hvad Erfaringen har vist at være hensigtsmæssigt, vidner om mer end almoejdlig Statsmændsagt. Der er meget i det irske System, der erindrer om det new-yorkiske, men den irske Kommission har den store Færd fremfor den new-yorkiske Superintendant, at den er permanent og kan byde og forbyde, saaenart den handles mod de Regler, den har nedlagt som bindende, medens den sidste skifter hvæst Øjeblå og kan kan rænde og føresom. Deraf det Sikkre og Planmæssige i det irske System, det Vaklende, Op- og Nedgangende i det new-yorkiske. Den irske Kommission har fulgt det samme Mast fra sin første Begyndelse og hundre Aar for Aar udvidet Bygningen efter den lagte Plan, hværfor den bestandig danner et harmonisk Hul. Evervænge andes Leude kunne sige

med høste, at der følges en bestemt Plan for Undervisningen i deres Skoler, end sig, at den er blevet fulgt i ½ af et Aachundrede, og det er det forstørrede Island, der byder os dette Exempel. I denne Hensænde ligner den den engelske Begjæringskommision; om også Personerne ønskede, bliver Princippet den samme, og man ser bestemt passtaa, at hvis dette ikke tankelman opgives, vil det kunne føre jævn fremadskridende til den fuldkomne Oplysning af alle Samfundsklasser i England og Irland, thi allerede nu, efter knap 25 Aars Forløb, spores allerede Virkningerne af den Iriske Kommissioners Virksomhed oplysende, omdannende, forudlende, skabende i det irske Folk.

Allerede Nævnt, som den Iriske Kommission gav sine Skoler, var betragtende. De ældre Skoler havde været Nationen fremmøde og deles Fornærl. des land. De var engelske Skoler, der vilde gjøre Irinderne til Engländer, Katholikene til Protestantier. Den nationale Skole fremsagde sig højt elverst student Fornærl.; den vilde hverken vind Prosslyter for Staten eller for Kirken men give en Undervisning, der kunde have Værd for alle Landets Beboere, hvad som deres Nationalitet, deres Tro eller deres Fedsel var, og den saaude Adgaugen deril for Kalver, der havde Villie til at benytte sig af den. For at kunne det adskilte den Religionsundervisningen fra den egentlige Skoleundervisning, thi uden det kunde der ingen national Skole være i et Land, hvor Protestantismen hver Dag vandt nye og Katholizismen ved Udvandring og Overgang mistede talrige Tilmuggere.

For at opnå dette bestemte Kunissionens Fulgunde.

1. Den nationale Skole er såben for Barn af alle Stammer og enhver Troesbekjendelsen.
2. Den verdslige Undervisning skal optage et vist Antal Timer hver Dag.
3. Religionsundervisningen skal undobedes i Skolen eller udeof den. Hvis i Skolen, da skulle vedkommende Gejstlige med Vergeldrenes Samtrykke have Ret til at besøge Skolen i visse i Forvejen fastsatte Timer for at underrive Barn af deres Troesbekjendelse, hvis udenfor, skulle Barnet være berettigede til at forlade Skolen for at hænge sig understødt hen

for det at vedtage den, men i begge Tilfældene skal Tiden dertil være undobetlagt, at Intet Barn dermed i Virkeligheden udefalkes fra en Del af den øvrige Undervisning.

4. Til Religionsundervisning benægges Læsning af den hellige Skrift, bland enten i den protestantiske eller den katolske Overordnethed, Udtog af Biblen, religiøse Digte, Bønnar.
5. Alle Bestemmelser, vedrørende Tiden for Religionsundervisningen, har være uihængte i Skoleordnet, for at de Børn, hvis Forældre ikke ønske, at de skulle være nærværende, kunne forlade Skolen, naar den begynder.

Denne ere de Novo-bestemmelser, paa hvilke det nationale Skolevesen i Irland hviler. Under lagttagelse af dem undestøttes Kommissionen nu alle Skoler for Barn, thi og det forhenvæs saadanne, i hvilke akademiske Skolefag læres, dels også sandanne, i hvilke Have- og Agerdyrkning og Handarbejde af forskellig Slags læres og studien videre Undervisning givs, der tilgør at give theoretisk Kunndæk om hvad der sædvanlig praktisk læres, Navigation, Fisker, Arbørskue- og Fængselskoler, og overhovedet alle, der har til Fornærl. at dannede den mange Mands Barn for et praktisk og arbejdssæmt Liv. Alt under lagttagelse af følgende nærmere Bestemmelser:

1. Enhver Skole, der er i Forbindelse med Kommissionen, skal bære Indskrivten „National Skole“.
2. Skolehuset må ikke anvendes til politiske Møder eller til offentlig Gudstjeneste.
3. Ingen Lærer må være tilstede ved politiske Sammenkomster eller tage Del i Parlamentsvalg på anden Mandes end ved simpelt at afgive sin Stemme.
4. Kommissionen har Ret til at tilenne en Losar Pengelyd, suspendere eller afsætte ham og fastlæg en anden udnevnt i hans Sted.
5. Skolen skal stan såben for alle Fremmede, der ere berettigede til en dertil bestemt Bøg at indskrive deres Hærtænninger.
6. Kommissionen har Ret til at lade Skolerne inspicere af sine Inspektører.

Før Inspektionens Skyld er Island delt i 44 Distrikter, i hvilke der boer en Inspektør, som er forpligtet til at besøge samtlige sine Skoler i det mindste tre Gange om Året. Foruden disse 44 Distriktsinspektorer er der 7 Hjelpe- og 6 Hovedinspektorer, der til ubestemt Tid berejse Landet for at undersøge Skolernes Tilstand, afdække Examination over Lærersæd og have det udelukkende Oprsyn med Distriktsinspektorene.

Men Kommissionen uttræder ikke selv at anlægge Skoler eller pastaga sig deres Bestyrelse, undtagen når den anbefager Mønster-skoler til Efterligning, men øger derimod ved passende Understøttelse af enkelte Kommuner eller Religionssamfund til selv at anlægge dem og forbeholder sig kom til Gengjeld for den Hjælp, den yder dem, at have Indsænde med, at deres Virksomhed staaer i Overensstemmelse med de af den nedlagte almindelige Bestemmelse. For imidlertid saa meget som muligt at sikre sig mod, at hvad den mindst har offret paa en Skole skal blive uded Frugt ved senere Ligegyldighed, forlanger den, at Bestyrelsen af enhver Skole, til hvil Opførelse den har givet Bidrag, skal overdrages til et Forstanderskab, og at Skolsbygningens far evigt skal blive den nationale Skoles Ejendom. Distriktsinspektoren kan derfor ved sine Besøg i Skolerne ikke påsbyde Noget men kun påpege Mangler og Urigtigheder og foretak Fagbedejlinger. Et af hans aarlige Besøg er offentlig bekjendtgjort, for at Periodeerne kunne faa Lejlighed til at se og tale med ham, men de evige skægges uden foregaaende Meddelelse. Ved Besøget examinerer han alle Klasser i alle Discipliner, undersøger Klasseprotokollerne, gjennemseer Fremmetribugen og optegner sandanne Bemærkninger af de Besøgte, som han tror det værdt at bringe til Kommissionens Kundekab; og indgiver senere til Kommissionen en detailleret Beretning om sit Besøg, Resultatet af Examinationen, de anvendte Methoder, Disciplinens Tilstand o. s. v. Af de sandlige Rapporter fra Skolens Lærer udarbejder han en Fjerdingss Rapport, som indsendes. Distriktsinspektør er saaledes Mølleledet mellem Skolen og Kommissionen; hos ham søger denne Oplysning om Alt, hans Distrikt vedkommende, og gjennem ham gaa alle Ansigter om Undersøttelse, ledsgang af hans Bemærkninger.

Kommissionen bidrager til Opførelsen af nye Skolsbygninger under følgende nærmere Betingelser:

1. Ingen Understøttelse gives, før Distriktsinspektøren har afgivet sin Dom.
2. Der maa være virkelig Træng til en sædvanlig Skole, og følgelig ingen af Kommissionen undersøttet Skole ligge mindre end 3½ MI fra det nærmeste Sted.
3. Byggeplads maa være ehrérvært og overdraget enten Kommissionen eller et Forstanderskab i Eje paa Skolens Vægs.
4. Hjemmindst ½ af den hale Sum, som vil medgaa til Opførelsen og Indretningen af Skolehuset, maa skaffes tilveje ved frivillige Bidrag.
5. Kommissionen vedligeholder Skolehuset og Inventariet men bidrager ikke til Opførelse af en Lærerlejlighed, med mindre Skolen skal være en Mønster-skole.
6. Kun saay det er undgaaeligt, maa Skolen opføres paa Grund, der tilhører en Kirke, et Kyrkel eller et Bøllhus.
7. Ved en Højde af 10' skal der være beregnet 8 D' for hvert Barn, Skoleværelset er bestemt til at opføre.
8. Kommissionen bestemmer Skolsbygningens Størrelse og giver Planen til den, som Vedkommende ufravigelig harve at følge.
9. Arbejdet maa være udført inde i Aar fra den Dag, Understøttelsen berigges, dato Soliditet og Nejagtighed anerkjendt af Kommissionens Arbejdskontrolleur, Læreren vildmægt, og Skolen i fuld Gang, før den tilstaaede Sum udbefuges.
10. Kommissionen giver ikke Bidrag til Opførelsen af nye Skolsbygninger men hverken til Kjeb eller Ombygning af gamle Huse til Skolen.

Når en sandan Skole er satnet, foresyner Kommissionen den paa Ansigting uden Betaling med et Set af sine Skolabøger og fornyer denne Gave hvert tredje Aar. Bagerne tilhøre Skolen, og Læreren er ansvarlig for dem. Desuden selger den Bager fra sin Boghandel i Dublin til nedsat Pris til Skolene, naar disse forpligte sig til at overlade Bernene dem til samme pris, til hvilken de selv have faaet dem.

Fremfor Alt maatte Kommissionen være berømt paa at danne Lærere. Allerede i 1831 erklærede Lord Stanley, at det skulle være et af dens Hovedformaal at oprette en Opdragelsesanstalt for Lærere i Dublin med en dertil knyttet Münster- og Øvelsskole. Først i 1838 var disse imidlertid færdige, og i 1839 oprettedes en Agerdyrkningseanstalt i Glasnevin udenfor Dublin for Lærere ved Agerdyrkningsskolerne, hvor de Studerende havde Lejlighed til at gøre sig bekjente med praktisk Agerdyrkning. Normalskolen i Dublin, den eneste i Irland, passerer sig imidlertid ikke at opdragte nogen Mennesker til Lærere, som ikke have forberedet sig praktisk for Skolevirksomheden, men forlanger derimod, at enhver Lærer ved en Skole, som er besadt i Forbindelse med Kommissionen, skal indfinde sig ved Normalskolen, saa snart han bliver tilsat, hvilket altid skeer, medmindre Distriktspektorer har erklæret ham vel kvalificeret til sin Post. Des Kuseas, han der gjennemgår, varer $4\frac{1}{2}$ Maaned, og i denne Tid har han Kost, Legi og Undervisning, og hans Rejsesudgifter fra og tilbage blive ham erstattede, naar han bestaaer Afgangsprøven. Ægaa Lærere ved Skoler, der ikke ere i Forbindelse med Kommissionen, kunne studere fri ved Normalskolen, men de maa selv betale Kost, Legi og Rejse. De fem første Dage af Ugen ere de Studerende beskæftigede med at modtage Undervisning i de forskellige Skolesfag i theoretisk Agerdyrkning; om Læringen høgie de sig til Glasnevin, hvor de se „Theorien reduceret til Praxis“. Efter endt Kursus gjennemgaa de en Examination, hvorefter de, der bestaa, erhældt Dygtighedsbeviser, af hvilke der gives 3 Nummere med forskellige Grader. Føringerne til dem, der attrau den højeste Grad i det første Nummer, omfattede foenden almindelige Skolesfog Geometri (ide Bog af Euclid incl.), Trigonometri (plane Triangler og Brugten af Logarithmer), Algebra (kvadratiske Ligninger), Naturlære (Varme, Dampmaskinen og Elementerne af Kemi). Til Hjelpearbejde og Lærevindes stiltes ringere Føringer.

Maa har invenit, at Læreren tilbragte altfor kort Tid ved Normalskolen, og at man far at høje herpaa overlaaede ham for meget og derfor kun udstedte lidet. Men Kommissionen svarede med Rette, at dens første Formaal maaatte være saa hurtigt som muligt

at høje samtlige Lærere fra det lave Trin, hvorpaa de zioda, og ikke anvende lang Tid og store Bekostninger paa at danne enkelte udmarkede Lærere, der ikke kunde tilfredsstille den almindelig hørigende Trang; at fremmilia den korte Tid ($4\frac{1}{2}$ Maaned), som Lærerne tilbragte ved Normalskolen, allerede var en meget lang Tid for Maend, der selv havde Skoler at passe og i deres Forværelse maatte lade disse bestyr af Andre, og endelig, at der kunde udrettes meget i denne Tid med Folk, der varer vante til at give Undervisning i de almindelige Skolefag og velbekjendte med alle en Skolens praktiske Details.

En Lærer, der har opnaaet øverste Nummer af den første Grad af Dygtighedsbeviser, faace af Kommissionen et Tillæg til sin Len fra Skolen (der hovedsagelig bestaaer af Skolpenge) af 310 Rd., og den, der har opnaaet tredie Nummer i den tredie Grad, 180 Rd., men de, der have erholdt et lavere Nummer, ere berettigede til ligent at indstille sig til Prøve for at opnaa et højere, naar de have tjent i to Aar og i denne Tid erholdt tilfredsstillende Erklæringer fra vedkommende Inspektør. I hvert af de 44 Distrikter uddeles tillige nærlig 13 Præmier, hver pa 15 Rd., til saadanne Lærere, som have udmarkede Vidnesbyrd for deres Skolers Orden og Realighed.

Foruden den aylignevnte Prøve ved Normalskolen hader Kommissionen tillige at holde tvende andre Prøver med sine Lærere, en hvert Aar, "Et hvilken alle saakaldte Prøvelærere," alle, der have været fraværende ved sidste Aars Prøve, alle, hvis Prøve den gang var mindre tilfredstillende, alle, der ønske at konkurrere om højere Dygtighedsbeviser, og endelig alle andre, hvem Inspektør maahte finde det passende at indkalde, have at indfinde sig, og en anden, en Generalprøve, hvert femte Aar, til hvilken alle Nationalskolens Lærere med Undtagelse af dem, som ere 45 Aar eller over, eller sum i 15 Aar have tjent under Kommissionen eller i de sidste tre Aar have bestaet Prøver ved Normalskolen, maa give Mede. Den mundtlige Examination ved disse Prøver afholder af Hovedinspektørerne ved Distriktspektorerne Hjælp.

Kommissionen anvender betalte Monitorer i sine Mesterskoler, dog mere med det Formaal at skaffe Lærerne nyttig og billig

Bistand ved Undervisningen end for at denne unge Mennesker for Læserstanden. Antallet er begrænset (8 Drenges og 4 Piger i hvert Distrikt), og Lærernes Tid og Knaester gaa ikke tættere for den enkelte Skole, han har pastaget sig at lede Undervisningen i, ved at han forbinder Lærere for Skolen i Almindelighed. Ellers ligner dette Monitor-system meget det engelske Lærlingsystem. Tiden er dog kun fire Aar, og den nærlige Løn fra 35 til 70 Rd. Efter heldigt at have bestanden den befriende Prøve efter de fire Aars Fortid kan en Monitor blive Hjælper Lærer i en Nationalskole eller Læsing i en Distrikts-Mønsterskole. Ved Slutningen af Aarst 1853 var der 416 Monitører, som kostede Staten c. 17,000 Rd.

Vi vilts her tilføje nogle Tabelsætter, der kunne have almindelig Interesse. Der var i Slutningen af Aarst 1853 5023 Skoler i Forening med Kommissionen med 530,691 Elever paa Listen, hvoraf dog næppe Halvdelen i Gjennemsnit var tilstede. Dette giver 110 Barn paa hver Skoles Liste og 30 som den daglige Frekvens. Præregnet Lærerne ved Arbejdshus, Fængsel, og Kloster-skolerne var der 4882 Lærere, af hvilke kun 508 havde første Grade Dygtighedsbeviser, medens 2239 havde mindre Grads. Af en anden Fortegnelse fremgører, dot., at af 158 Lærere varne de 49 under 20 Aar og 50 mellem 20 og 30 Aar, og at disse Læreres samtlige Indtægter i Gjennemsnit ikke varer mere end over 170 Rd. og forevigt variede mellem 130 og 350 Rd. Foruden Gage af Regjeringskommissionen har Skolelæreren i Reglen Indtagt af Skolepengene. Denne Indtægt var for 83 Skoler i Gjennemsnit 60 Rd. Skolelærens stiget ikke efter Klassernes maa efter Vor-sjældenes Evne. Af 6013 Elever beholdte de 3186 1/3 eller mindre om Egen, 2123 mellem 1/4 og 2/3, 422 mellem 2/3 og 12/3, 62 over 12/3 og 865 var Frielever. Antallet af de højere Betulende er i Aarenes Løb ikke tilstiget, derimod er Antallet af Frielever uflaget idemindst på sine Steder, og Skoleerne synes snæderes at nærmere sig til et ensformigt Betalings-system.

I Gjennemsnit begynder Drengen sin Skolegang i sit 5te Aar og ender den i sit 12—13 Aar, i begge Tilfælde altid senere end i England.

I Begyndelsen af Aarst 1851 tilskrev General-Gouvernenren,

Lord Egerton, Kommissionen og opfordrede den til at meddele ham en Listen over den Antal Barn og Lærere af forskellig Troes-hedskjendelse, som fundtes i de nationale Skoler. Resultatet af de i denne Anledning uafsluttede Undersøgelser var følgende:

Der var i Alt 4795 Skoler, af hvilke 3187 stode under 1143 katolske, 1247 under 710 protestantiske og 361 under forenede (eller Regjeringsens) Forstandere.

I disse 4795 Skoler var der af

Protestantiske Lærere	1168	Protestantiske Barn	67,910	
Katolske	do.	4553	do.	414,717

Lærere i Alt	5222	Elever i Alt	491,927
--------------	------	--------------	---------

I 1853 var af de 281 Lærere, som blev opdragne ved Normal-skolen i Dublin de 228, og af de 1529 Barn, som fundtes i Mønsterskolerne samme steds, de 1300 Katholikker.

Kommissionen tilrågter rundt om i Landet at oprette Distrikts-Mønsterskoler, der kunne give for den nationale Skole et Eksempel paa, hvortiden en Almueskole bør være indrettet. Da imidlertid Oprettelsen af disse staser i nuvo Sammeheng med dens Bestrebelser for at indføre et rationelt Agerbrug mellem den irske Befolning, ville vi strax gaa over til en Fremstilling af denne praktiske Retning af det irske Skolevæsen.

I ethvert andet Land kunde man betvile Rigtigheden af at forandre Almueskolen paa Landet til en Agersyknings-skole; i Irland har Udfordreren af denne Ide bragt Velsignelse over Landet, og Kommissionen har dermed også ved andre Lejligheder vist, at den Oftefti fulder det Irske Folks særegne Stilling, idet den gav dat en Skoleorganisation, der netop skulle være irsk, afspeilet efter Nationalens Træng, insædder uden Hensyn at påskrifte det en eller anden fra Udlandet laant Form.

Den færtige Irlander levede i Reglen ikke som Dagsarbejder i sit Hjem; han forpagtade en lille Led mod en høj Renté og sagde paa den at underholde sig og Familiën ved at dyrke Kartofler, der i Reglen gav et stort årligklig Udbytte, skjænt de

udmærrede Jorden, og i den træle Aarstid gik han til England som Arbejder. De talrige Familier, der derved dannedes, medførte en hurtig Stige af Befolkingens Antal, og denne igjen en forhøjet Rente af Smalsodderne og en yderligere Udstykning. Husemandens Stilling blev mindigere og mindigere; det blev hem vanskeligere og vanskeligere at skaffe det Nødvendige til sit og Familiens Underhold ved Siden af Afgifter til Herremanden og Kirken, og hans Levemunde, hans Bolig og hans Klædedragt varer saadan, som de ikke ellers kendtes i noget civilistest Stat. Udvandringerne begyndte og løftede Byrden, skjænt de ikke havde den. Rejseringskommissionen saa Faran af denne ensidige Dyrkning af Smalsodder. Rejsende lagde i Belgien aect en lignende Udstykning af Jorden, men den belgiske Buermand levede i forholdsvis Overflod og underholdt sin Familie anstrengt, thi han forstod at benytte enhver Plet af den Jord, han havde inde, til at skifte med forskellige Sand- og Federarter og at gjengive Jorden ved Gjedding, hvad han særlig udtrak af den. Saafremt ikke forstårlige Folger skulle indtræde, måtte Irlanderen lære formellige Præsiper i Behandlingen af Jorden. Noglo, fra Agerdyrkningshøjskoler, spredte hist og her i Landet, vildt han gjøre indskrænket Nutte; kun Fra vilde der kunne få praktisk Dannede, og kun Fra vilde se deres Virkninger, thi den næste Irlander var allerede sunket far dybt, til at Interessen sam let skulle kunne vækkes hos ham. Man minnede bringe Hjælpen til hans egen Dør, for at han skulle benytte sig af den.

I sin fjerde Rapport (1897) fremsetter Kommissionen den Plan, den havde satte, med følgende Ord:

„Det er vor Hensigt at dele Island i 25 Distrikter og i hvert af disse at oprette en Distrikts-Mesterskole med en lavere Afdeling for almindelige Skolesfag og en højere for højere Videnskaber i Forvejning med praktiske Øvelser. Hver Mesterskole skal have et Verksted og et Stykke Jord, som Drengene skulle dyrke med Forudsættetens Samtykke. Efterhaanden ville vi foruge Jordernes Sternelse indtil 30 Tdr. Land, saa at en fuldkommen Mesterskole er knyttet til hver af dem. Ogsaa i den lavere Afdeling skulle Drengene øve i at bruge deres Hænder, og Pigerne

skulle lære Haandgjerning af dertil passende Tærvinder. Ligeledes ville vi dele Nationalskolerne i tvænde Klasser, en, hvor almindelige Skolefag læres, og en anden, Arbejdsklassen, bestående af de øldre Drengs, der skulle lære praktiske Arbejder i Skolehaven med tilføjel theoretsk Fremstilling i meregne Timer. I den første Klasse skulle Barnene betale 24 kr for Kvartalet, i den anden derimod 4 kr. 8 kr., og disse Skolepenger skulle tilføde Lareren, der tillige skal have en Gage af det Offentlige, der uafhænger af Skolens Tilstand og Inspektors Rapport. Ledige Embeder ved de højere Klasser skulle besættes med Larerer fra de lavere efter deres Dyrgtighed og ikke efter 'Aadeunitet'."

Dette var den Plan, som Kommissionen foresatte sig at gennemføre, men i Begyndelsen gik det kun langsomt over mod Høje- og Agerdyrkningsskolerne, der fordele store Udgivter, som børven Private eller det Offentlige kunde overkomme. Endnu i 1846 varu kun 8 af Distrikts-Mesterskolerne oprættede, og i ingen af dem gaves praktisk Undervisning i Agerbrug. Agerdyrkningsskolen i Larne stod da man set et holdigt Exempel, der opmuntrade til Efterligning. Indirekt indtraf Misvækten og Hungersnonden, der bragte Island til Fortærvelsen Rundt. Ivoren vaagnede, og Private som det Offentlige kappedes om at fremsætte de praktiske Skoler. I en Skrivelee til Kommissionen drev Lord Monteagle på Oprættelsen af Mesters-Agerdyrkningsskoler, Indførelse af Huverhøje, ved alle nationale Skoler og i alle Arbejdsskoler, Udnævnelse af en Agerdyrkningssinspektør, Udgivelse af Haandbøger i Agerdyrkning og detaillierte mæltige Rapporter om samtlige Agerdyrkningsskoler. Kommissionen fulgte disse Vink, og Parlementet satte den efterhaanden istand til for Alver at påbegynde Udførelsen ved at foruge dem til det ikke Skoleviseen rettede Sum fra 430,000 Rd. i 1840 til 780,000 Rd. i 1847 og til 1,380,000 Rd. i 1853.

Med Distrikts-Mesterskolerne gik det langsomt, og der var i 1853 endnu kun 9 af dem i Gang. Følgende ere de nye Beslutninger mod Hensyn til disse Skoler:

1. Af de 82 Mesterskoler, som præsteres oprettede, skulle et

- bestemt Antal ligge i de store Byer, Resten i Småbyer rundt om i Landet.
- Monsterskolerne i de store Byer skulle bestaa af en Drenges- og en Pige- og en Pogeklasse, hver med Plads for 100 Elever og med sin egen indhøgnede Lægeplads. Monsterskolerne paa Landet skulle istedetfor Pogeklassen have en Agerdyrkningeklasse.
 - Læreren tilligemed sex mandlige Lærlinge skal have Bolig i Skolebygningen; Lærerindene med to kvindelige Lærlinge derimod udenfor Skolen. Foruden Bolig, Lys og Varme skal Læreren have 320 Rd. i Løn, de halve Skolopenge og 140 Rd. i Kost for hver Lærling, Lærerindene i Pige- og Pogeklasserne 480 Rd. uden Bolig.
 - De otte Lærlinge skulle have Alt frit paa Kommissionens Betragning, og deres Lærertid skal være et Aar. De skulle vælges blandt de flækteste betalte Monitorer og Elever og efter endt Kursus anbefales Ejerne af nationale Skoler som Lærere. Efterat have været Lærere paa denne Maade i et Aar skulle de indkaldes til Dublin for at studere i Normalskolen efter først at have aflagt en foelselig Prøve i visse opgivne Fag for at vise, at de have benyttet deres Tid.

Den ringste Fremgang, Monsterskoleyne hertil have haft, bidrager vel til dels fra, at den offentlige Interesse ikke føngedes af Kommissionens Bestrebelser for Oprættelsen af Agerdyrkningsskoler. — Efterut have modtaget Lord Mansfords Brev led Kommissionen nemlig ved sine Inspektorer undersøge, hvorvidt der kunne skaffes Grund paa passende Steder i Landet til Monster-Agerdyrkningsskoler i Lighed med Skolen i Laroe, og hvorvidt man kunne vente, at Gejstigheden og de større Landgjendemholdere ville understøtte Bepræbøder for deres Oprættelse. Da de indkomne Beregninger ikke gunstigt kom den frem med sin Plan. Det har man ikke her bemærket engang for Alle, at alle Have- og Agerdyrkningsskoler altsidt ere nationale Skoler tillige, og at der ikke paaliggter nogen Elev nogen Forpligtelse til at tage Del i Arbejdet eller i den dertil hørende Undervisning.

Hensigten med Monster-Agerdyrkningsskolerne er Jorden at

give de mere fremrykkede Elever i Læseskolen Undervisning i Agerbrug og satte et Exempel paa valdrenen Jord til Efterligning for Landbrugernes i Omegnen tillige at opdrage et Antal unge Mennesker, der ere bestemte til Lærere i Agerdyrkningsskoler eller til Avlsforvaltere eller overhovedet i Landvæsenet.

Følgende ere de afgjordende Bestemmelser med Hensyn til disse Skoler:

- Kommissionen lejer kun Jord (fra 6 til 24 Tdr. Land) til Skoler paa tre Meuneskridte.
- Til Opførelse af de nødvendige Bygninger bidrager den o. 3000 Rd. Den øvrige Sum man vore skafet tilveje ved frivillige Bidrag og deponeert i den irske Bank, for Arbejdet kan begynde.
- Bygningerne opføres efter Lission under Bygningsinspektørens Opsigt, og Pengene udbetales, efterhaanden som Arbejdet skridter frem.
- Kommissionen ønskaffer det hele Inventarium, Agerdyrkningeredskaber, Rosstilling og Hestmød.
- Hvis der kom er en Lærer, betaler Kommissionen ham 85 Rd. i Tillæg til hans Gage, mod at han giver Undervisning i Agerbrug. Er Gaarden stor (over 12 Tdr. Land), vil den innde en nærgen Lærer i Agerbrug med 200 Rd.
- Kommissionen betaler Læreren 130 Rd. for to Kostgængere, mod at disse Forvælde eller Andre betale ham ligesaa meget.
- Den forlanger, at Læreren skal forpagte Jorden med en hellig Rente og betale alle Skatter, ligesom han skal holde Bygning, Inventarium og Busetning vedligé.
- Jorden skal behandles efter de af Agerdyrkningsinspektør givne almindelige Forskrifter, og udelig Beregning indsendes.
- Kommissionen forholder sig paa Grund af de store Urigitter, disse Skoler forvælde den, udelskende Buttyrelse af Agerdyrkningsskolerne og Retten til at udnytte og afskedige Lærere og Agerdyrkningsskoleve.

I en saadan Skole, f. Ex. i Athy med 15 Tdr. Land, er der i den praktiske Afdeling i Region tre Slags Flere:

- Egenlige Agerdyrkningselever, der have Bolig og Kost i Sko-

- len og ere betroede til Lærerens umiddelbare Opsigt. De arbejde i Reglen sex Timer om Dagen de forete fæn Arbejdssage og 4½ Time om Laverdagsdag, og fæs hver Aften i en egen Time Undervisning i theoretisk og praktisk Agerbrug. Samfrent der er Lærlinge, tage din Del i denne Undervisning.
2. Arbejdsklassen, der består af ti af de højestcitere ældre Drengs, der frivillig meldte sig. De arbejde to Timer de første fem Dage af Ugen og tre Timer den sidste Dag, have en ugenlig Løn af 24 Ø, der snart betales af Kommissionen, snart af Skoleejeren, snart af Agerdyrkningsskoleren, og fæs den samme theoretiske Undervisning som næste Klasse.
 3. Agerdyrkningsskassen består af 20 af de ældre og flinkere Dreng i Læseskolen, arbejder ikke i Marken, men fær i fire halve Timer om Ugen Undervisning i Agerbrug.

De egenlige Agerdyrkningselever skulle være mindst 15 Aar gamle, have godt Skudsmål, sund Legemæbygning og ordenlige Kunde-kaber. Skolens egne Elever havn forvisvis Adgang. De vedblive at få Undervisning i højere Skolefag af den theoretiske Lærer, ejeriblant i Bogholderi og Landmåling. De, der efter endt Skoletid erholtet et godt Skudsmål, have Ret til at begive sig til Møntergaarden i Glasnevin for at studere videre, fri for alle Udgifter.

Til Hjælp ved Undervisningen har Kommissionen udgivet eller besørget udgivet en Række Smanskritter, som den uddeles ført til alle Agerdyrkningsskoler. Af disse er „Agricultural Class Book“ den vigtigste. Hensigten med denne lille Bog er at forklare i en simpelt Sprøg som muligt den bedste Maade at dyrke en Jule Jordlød eller Ejekkehave paa. Saaal indledende Øvelser ere tilføjede til Brug ved Examinationen. Afsluttene have Form af Præställinger for lætere at fengle de unge Lærernes Oprækksamhed. Den er imidlertid ikke at anse for en Haandbog for Lærerne, thi til deres Brug er Kommissionen i Færd med at udgive en Række Bøger fra de mest elementære til de rent videnskabelige, og den uddeles til Lærerne mange agronomiske Skrifter, der udkomme under det konelige dubiuske Landbusholdningsselskabs Autoritet.

Foruden disse Mønteskoler erklærede Kommissionen sig til-

lige villig til at understøtte nationale Skoler, der vilde indføre Undervisning i Agerbrug, på følgende Betingelser:

„Uvis en Skoleejer, et Forstanderskab eller en privat Person med deces Samtykke skænker til en national Skole 6—8 Tdr. Land og derpaa opretter de nødvendige Bygninger uden Birkend fra vor Side og velfigeholder dem i passende Tilstand, men vi vilige til at betale indtil 260 Rd. til den Lærer, der giver Undervisning i Agerbrug. Udnævnelsen af Læreren og Bestyrelsen af Gaarden overlades vi til Skolens Ejér, men vi forlængs, at Læreren skal have vist sig i vor Agerdyrkningsspektors Øjne dygtig til at dyrke Jorden efter de bedste Methoder, og at han daglig skal give os flinkste Dreng i Nationalskolen Undervisning saavel i Agerdyrkningens Theori som i dens Praxis, hvoreon vor Inspektør balvaadig skal give os tilfredsstillende Erklæring. For at skaffe Lærere til disse Skoler have vi besluttet at foruge Antallet af Frileverne på Glasnevin fra 12 til 24 og i samme Forhold foruge Antallet af de Lærere, num studere Agerbrug ved vor Normalskole. Frileverne skulle vælges blandt de dygtigste Dreng i vores Agerdyrkningsskoler, og Agerdyrkningsskoleren blandt de Lærere, som kommer ind fra vores nationale Skoler.“

Ogsynet med disse praktiske Skoler oversteg de tidlige Distriktsinspektors Kræfter, og Kommissionen udnyttede derfor i 1848 Dr. Kirkpatrick, der var en af Læseskolens Stiftere, til Inspektor over samtlige Agerdyrkningsskoler i Irland og gav ham siden, da deres Tal steg betydeligt, en Hjælpspektør. Ifølge hans Rapport for Året 1853 var der daengang 33 Mønt-Agerdyrkningsskoler, 43 uimindelige Agerdyrkningsskoler, 50 Arbejdshus-Agerdyrkningsskoler og 3 Haveskoler eller i Alt 129, af hvilke de 37 var oprettede i det forlæbne År. I Gjennemsnit have de 10 Tdr. Land, men nogle af dem kan haft som 45 Tdr. 119 unge Mennesker var i Kost i disse Skoler som Agerdyrkningselever, 3249 læste Agerdyrkningens Theori og 298 udførte forskjellige Arbejder for Brug. Samtlige Lærere ere opdragte på Glasnevins Møntergaard, hvor de modtage saavel theoretisk som praktisk Undervisning.

Glastrup Mestersgaard ligger $\frac{3}{4}$ Mi. N. for Dablii i en sand Egn og med en smuk Udsigt mod Syl over Dablii og deis herlige Høvdinge til Wiclowbjergene. Jorderne ere af Middelgodhed og vare aldeles udyrkede, da Skolen oprettedes i 1889. Der er Plads for 100 Elever, men Antallet er for øjeblikket knn 76, der ikke have fri Bølg, Kost og Undervisning med at gjøre alt forefaldende Arbejde. Da han snævt theoretisk som praktisk Undervisning og arbejde daglig på Gaarden eller i Marken. Undervisningen givs i Form af Foredrag af Bestyreren og omfatter følgende Punkter:

1. Grundtrækken af Agerdyrkningsskemi, Geologi, Mineralogi, Botanik og Plantefysiolagi, forsavdigt de høje Anvendelse på Agerdyrkningen.
2. Jordhåndsverkers Natur og Forbedring.
3. Gjedningsarterens Natur og Anwendung.
4. Virkning af Lys, Varme og Vind på Jordbund, Gjedning, Plante- og Dyrelivet.
5. Landejendommes Natur, Beliggenhed, Fordale og Mangler.
6. Om Bygningerne.
7. Førskjellig Rotation; Drakning og Hegnsanbringning.
8. Pløjning og dens Princip; Agerdyrkningssredskaber.
9. Dyrkning af Foderarter og Kornsorter.
10. Hø- og Kornhasten.
11. Dyrefysiologi og Veterinærvidenskab.
12. Kvægræcer, deres Behandling, Sygdomme og disseks Kug, Faar og Svin.
13. Bestihald og Kvægfædning. Mejeri.
14. Havedyrkning.

Jorderne ere delt i 6 Lodder; på den ene står Hovedgaarden med alle Udbygninger, den anden benyttes til Fersag med nye Foderarter, nye Gjedningsmidler o. s. v., de fire sidste behandles i en tre, fire, fem- og sesaarrig Rotation. Det meste Arbejde udføres med Spaden, og speciel Vand lægges på Kvæghold. Den høje Indtægt faxes af Mejeri, hvis Produkter finde et godt Marked i Dablii, og en anden stor Del ved Salg af Fodedyr, 35 Svin og 45 Stykker Fjække men ingen Faar. Kvæget står hoveds

hæld Vinter og Sommer. Man ønsker dette hæld for det mest højbringende og mest passende til de leiske Forhælde. Som en Felge deraf har man set sig til at bortrydde alle de gamle Høje mellem Markerne, der optræde meget Plads og ingen Nytté gjorde. Efter Bestyrerens Førstikning vandt dermed b pl. af Assiet. Høle Gaardens Areal er definiti ongivet af et vel vedligeholdt levende Hegn, der sikrer sukt af med de gamle ofte 10-15' høje Stæmmere, hvormed man i tidligere Ufærdigheder fandt det nødvendigt at omgive sin Lod i Nordheden af Dablii. Hovedvejen til Dragbæde løber lige forbi Gaarden, og man har derfor koncentrert sinne nægen Flid på Markojene, der ere makadamberede og ofte pyntede på Siderne med Blomsterbede. Moge Arbejdskraft har i de senere År været uændt dels kerfl, dels til Nedlægning af Drakner „efter det parallele System“ og af Vandlægning. Afvaldet fra Kvæget og Svinene vaskes ved vindende Vand ud i en stor underjordisk Beholder, hvorfra det ved en Dampmaskine pumpes ud over Markerna gennem underjordiske Rør, der på sine Steder har Aabninger, hvortil man skruer lange Outtapsels-Rør. Ved Hjælp af denne kunstige Vandring tog man af en Græsmark 7 Gange i en Sommer Græs til Staldfædningen.

Paa Prælodden anstilles en Rekke Føreq med nye Varieteter af Kornsorter og Foderarter og de forskjellige Gjedningsarteres Virkning på sanden eller forskjellige Planter. Disse sidste forekom mig ikke at være blevne ledede med den Forvigtighed, som er nødvendig for at udgøre falske Skatfeger.

Høle Huset forsynes med holdt Vand fra en Bakke på Taget, der fyldes hver Dag. Maden koges ved Damp, og Kokkepigens passer koh Dampkjedlen. Spiserummen er peydet med Afbildninger og har i den ene Ende en Samling af Agerdyrkningssymbole, Modelle, Samlinger af Kornsorter, Præmier etc. Imidlertid ere Samlingernes endnu kun højt afholdsmængde, uden Plan og uden stor Nytte. Der er et godt Bibliothek men ingen naturhistorisk Samling. Derimod ligger den store Kongelige botaniske Have kun 300 Pjærdingvej fra Anstalten.

Elevne sove-5 og 6 i et Værelse; i Paktholdingsværelset, som findes nedenunder, er der Indretning til kuhle og varme Badé,

Styrkebade o. s. v. Da jeg kom ind mod Bestyrelsen, kaa to af Eleverne paa Gulvet og sloges, hvilket forsævidt var noig beklageligt, som jeg var begyndt at blive bange for, at Drengene aldrig kunde opføre sig som Drenges i England, og jeg fik mesten bedre Tunker om denne Aanstalt end om saa mange under, der var nemmelig i enhver Krog, men de to unge Herrør ikke en alvorlig Iestdesmetse, og Bestyrelsen var osikr på den øvrige Tid, jeg var der.

Det følger af sig selv, at en Aanstalt, som den her nævnte, ikke kan betale sig. Udgivlerne havde endog været overordentlig store, som det kan tankes, da Bygningerne to Gange have måttet opføres paa Grund af den store Udvildest, man gav Anstalten for nogle Aar siden, og da Jorden var udrykket, da den overloges. Af Regnskabet saer man, at Indtagterne i 1853 have været c. 5000 Rdl., medens de ordinære Udgifter varo c. 26,000 Rdl. og de overordentlige til Opførelsen af en ny Bolig for Eleverne c. 35,000 Rdl. I denne Anstalting bemærktes Mr. O'Donoughy, Anstalten højt ansete Bestyrer, i sin Beretning for 1851:

"Jeg behøver neppe at sige, at det vilde være mig, ligesom formodentligt også Dem, en stor Forvejelse at kunne sige, at G. Maastegard betaler sig. Men det hverken gjer den eller han den gjen under de bestaende Forhold. Ja det er endog et Spørgsmål, om den da kunde gjøre Tiendedelen af den Nyte, som den nu gjer. Enhver Mand med sand Sunds måtte kunne sige sig selv, at ingen Agerdyrkninganstalt med et begrænset Areal kan give Logi, Kost, Væk, Undervisning, fri Rejse og Ugelen til et ubestemt Aantal Frielever, og dog give et Overskud. I en Aanstalt, der skal kunne betale sig, må der være et vist Forhold mellem Frilevernes Antal og Areaslet, og mindst kan der være Tale om, at den skal kunne betale sig, hvor Elevernes Antal, som her, er saa stor, at deres Underhold kostet mere, end hele Gaarden indbringer. Men om ogsaa et Overskud er umuligt, saa spørgs jeg, om det er det rette Rovis paa, at en Aanstalt som denne gjer sin Nyte, det, at den giver Indtagt? Viselig ikke! Den Forst, Samfundet har af dens Virksomhed, er den eneste Manfestok for dens Brugbarhed. Venter Staten Pengesagerint af den Understøttelse, den yder Quocat's College? Nej, den ventes

noget langt vigtigere: at den Mand, der benytte sig af de Rettsigheder, der skulder, skulle der erhverve sig grundig Kundskab. Eller ventet den Forst af sine Mandskoldes i Marlborough Street? Her som i mange andre Tilfælde gjer den Øffre for at skue de fattige Klasse et stort Gode, Fordeling af en grundig og friindot Opdragelse. Hvad er da Glumavia forskellig fra disse? Hvilkø øgen sen en Opdragelsessamstalt, beregnet paa at give den fattige Landbrugers Son Undervisning ikke blot i Agerbrug og Husholdning men ogsaa i almindelige Fag. Alt af dybste Betydning for dette Land?"

Efter dernæst at havn omraadt, hvurledes Beliggemheden uinddæbret udenfor Dublin foregår Renten af Jorden, Skatterne og Arbejdsskatten, tilføjer han:

"Men ist det alidets overseer, at Regjeringskommissionen ved denne Anstalteus Beliggenshed ikke blot er intet til der et opdrage 50 (nu 75) Elever, men ogsaa kan hentyde Bestyrelsen til at holde to Rækker af Formdrag om Aaret for samtlige Studerende i Normalskolen i Dublin, og at den kan lade dem engang om Ugen Læsse Anstalten, hvor den forskellige Voroldret, der følges; den Husaie, hvorpaa de forskellige Arbejder lades, og, kort sagt, den hele Drift forklarer dem. Var dette muligt uden store Bekostninger, hvis Anstalten lå i stor Afstand fra byen og fulgtig fra dens eneste Normalskole? Hvorfor har Skotland hittil ikke kunne benytte Undervisning i Agerbrug ved den almindelige Skoleundervisning, - særlig flakket derom ofte og højt har været udtalt af de oplyste Mænd? Af den simple Grund, at det ikke har nogen Agerdyrkninganstalt forenet med noget af sine Seminariier, hvor Lærerne ved Siden af almindelig Kundskab kunde lære Agerdyrkningens Teori og Praxis."

Det udstrakte Held, der ledagede Kommissionens Bestrebelser for Uddelelse af dunde Begreber om Jordens Behandling mellem Islands fattige Landbefolking, knede ikke andet end henlede den almindelige Opdragelsessamstalt paa denne Central-Opdragelsessamstalt, og Glumavia er derfor i den Tid, den har bestædt,

bleven besøgt af Promoder fra alle civiliserede Nationer. Især vinkes Opmærksomheden i Nabolandet Skotland, og for at fortælle sig om, at Drengene i Agerdyrkningsskolerne virkelig havde nogen Nyte af den Ombu, man saaledes skenende Lærernes Uddannelse i praktiske Fag, opfordrede den af den skotske Kirkes Generalforsamling endnu i Opdragelseskommittee den irske Regjeringskommisionen til at give den ved et offentligt Møde i Edinburgh et praktisk Beslutningsdagskrift. Kommissionen efterfulgte denne Opfordring og sendte Bestyreren for Glassnævne med tre Elever paa 12-15 År fra Lærne Agerdyrkningsskole til Edinburgh. Elterne hørte nivålet det irske Opdragelsesystem i to Foredrag examinerede ham i Forsamlingens Kønsværelse de tre Elever i Agerdyrkningens Theori, hvorpaa tvende Landmaud trædte frem og præsede deres praktiske Kunsthuk. Begge Prester faldt hejst tilfredsstillende ud, og Forsamlingen, afgav Lærlingerne, som var meget smigrende for det irske Skolens venner.

Imidlertid er det vigtigt at få afgjort, om de almindelige Skolefag ikke bide ved at indføre en Undervisning, der både optager meget Tid og tilsige er vel skikket til at vindre Elevernes Interesse. Uheldigvis var de ikke Skoler tilknyttede, da jeg var i Irland, og den hele Tid, jeg tilbagede i Landet, var kun en Uge. Idet jeg dorfors man beholde mig til Agerdyrkningsspektorens hvert År glemme Bonugildet heraf, skal jeg dog med nogle Ord anslale et Berig, jeg gjorde i en af de sakkaldte Haveskoler. Jeg havde nemlig af Rapporterne set, at der var en Haveskole i Glassnævne, og paa Tilbagevejen fra Opdragelsesanstalten opdagte jeg den dorfors. Indskrivien „National School“ paa en ny, solit og simpel Bygning, omgivet af en Have, viste mig saact, hvad jeg sagde. Jeg trædte ind gennem Havesagen og fandt Læreren besæftiget med at passe Blomsterkvartererne omkring Bygningen. Han var en jeu Maad, men æble, forstundig og høflig. Jeg fortalte ham, hvem jeg var, og bad ham lade mig se Haven og forklare mig, hvorledes den blev behandlet. Han førte mig ned i det Kvarter, hvor Drengenes Ludder lå, og skjænt det var Fortrænet vi en 5-6 Dreng i livligt buskprægede med deres Arbejde En lille Park paa 10 År stodde med sit Arbejde, da vi kom

hjem her, og bilste. Sæden parlede ned ud bæse Andigt i den varme Juledag, men hans friske røde Kinder og livlige Øyne bare det Præg af Snæbed og Klemt, som den arbejdende Irmande saa ofte har. Følgende Ord faldt nu mellem Læreren og Drengen. „Denne Herre er fra Kjøbenhavn; ved Du, hvor det er? Ja, Kjøbenhavn er Hovedstaden i Danmark. Ligger Kjøbenhavn paa Fastlandet eller paa en Ø. Den ligger paa Den Sjælland. Ved hvilket Vand ligger den? Ved Sundet. Hvorfor addiller Sundet Sjælland? Fra Sverige. Hvilke to Haver forenes af Sundet? Kattegat og Østersøen. Er der anden Fortidshistorie mellem de to Haver end gennem Sundet? Ja, „gennem Beltturnet.“ Denne herre Examination var ganske improviseret, og hverken Lærer eller Kloft havde tankt paa Danmark den Dag, er jeg sikker paa; Drengen blev da endnu standset midt i et efter hans Alder temmelig anstrengende Arbejde paa en varm Dag for at hørne saa gernig liggende Spørsmål, saa at jeg troer, at dette lille Eksempel på en Maas ink Drengs Kunsthuk i et Fag, som i Reglen forsøges meget i Sterbeitanien, ikke er uden Interesse.

I denne Skole udgjorde Arbejdsklassen 15 Dreng, alle over 10 År gamle. „Ekte aleen“ siger Skoleens Bestyrer, Mr. Hawe, i sin Rapport, „var deres Afstand i Almindelighed og deres Iver for at opfylde deres Pligter i Skolen i højeste Grad tilfredsstillende; men da rusde paa Minuet i Haven, arbejdede selv i deres Julie-, Pusku- og Sommerferie og bleve endog efter Skoletiden for at passe deres Ledde. I Bigyndelsen var des yndskeligt at holde Drengene fra at spise Frugterne paa Espaliererne. Det første År kunde man endog ikke frelse en øste, men nu var de dem ikke.“

Men her mener, at den Dykdningsmethode, der følges paa Agerdyrkningsskolerne, er farlig, fordi den opmaner til at udskyde Jorden i Smældoder, og at Kommissionen burde have oprettet nogle få store Agerdyrkningsskoler istedetfor de mange små, til hvis Anlæggelse der er ansporer Nationen. Kommissionen svarede høflig, at den ikke tilsigrede at lære Folk, hvordan Smældoder skulle behandles, men hvorledes Jord overhovedet skal behandles. Den Undervisning, Eleverne fik, var ligeså uvidenlig

for den store Landejendomsbesidder num for den lille, og forsørgt med sig den større Del af den hele Sum, som den anvendte på Agordyrkningskoler, til Vedligeholdelsen af Monstergaarden i Glæsnevi, der nu er 120 Tår. Land står, saa at man kan med lidet Rotte kunde sige, at den opmuntrede til Udstykning. Den kunne vel gjerne have tilføjet, at det måtte være af speciel Vigighed at vise Folk, hvørledes en lille Jordlod mest indbringende kunde behandles, da der er en almindelig Tendens i Nudiden til at mistykke, og såsaa Spørgsmålet om den bensigtsmessigste Behandling af saadanne Loddet hvert Øjeblik faaer større Betydning; naar man først engang er kommen til det Resultat, at Arbejde i Mark eller Have med Held lader sig forene med den theoretiske Undervisning i den nationale Skole.

"Når vores Diakon-Monsterskoler alle ere oprettede og Inspektionen ordnet", siger Kommissionen i en af sine Rapporter, "vil det almindelige Maskineri i vores System være fuldført. Vi have gradvis udført dette Værk, ledede mere af egen Erfaring end af forudfældede Meninger. Vi have Intet pludselig antaget, ej heller før vi have prøvet det i det Enses og saa meget som muligt under vores egne Øjne. Ved det Opdragelsessystem, vi have indført, har vi hørt den dobbelte Hensigt at sikre os den i et hvert Øjeblik dygtigste Person og enspore enhver Underordnet til forseglet Anstiongelse. Vi have ørget for, at Talantet kan stige men stige gradvis, og at ethvert Unn er en nødvendig Forberedelse for det næste. Den ubetalte Monitor kan blive betalt, den betalte Monitor Lærling, Lærlingen Lærer i en almindelig Skole og senere Student i Korensskolen. Han kan blive Lærer i en af vores Monsterskoler, Hjælpeinspektør, Inspektør, Hovedinspektør; Saaledes dannet vor Opdragelsessystem for Lærere en fortidende Ejede, hvis fagte Led er knyttet til Landsbysskolen, hvis sidste Led dermed til vor Centralebestyrke i Dansk."

Kommissionens Virkeområdet omfatter hiedeltid ikke blot den nationale Skole med den derpaa hængende Agordyrkningskole, men også andre Undervisnings- og Opdragelsesanstalter, til hvilke den dog staser i et fjernere Forhold. Navigations- og Fiskerkolerne ere endnu i deres første Begyndelse, de første nærmest be-

regnedt paa de store Steder, de sidste paa den halvville Befolkning i de næryklede vestlige Egne. Understøttelsen til Fængsels- og Arbejdshusskolerne bestaaer kun i et Extra-Tillegg (25—50 Rd.) til Lærernes Løn, Gave af Bager og Apparater, mod at de underkaste sig Inspektion. Da imidlertid i Aaret 1853 af samtlige 163 Arbejdshuse (Fattig) skoler de 141 med 53,872 Barn paa denne Maade var underkastede Regjeringens Opsigt, ville nogle Bemærkninger om disse Skoler passende kunne slutte denne Skildring af det reelle Skolevesen.

Mestre Øvre i at bruge Hænderne til Arbejde allerede anses for rigtig i de nationale Skoler, saa var den det endnu mere i Fattigskolerne, hviz Eleverne alle måtte undgås at ville sage deres Levehjem ved deres Hænders Gjerning. Den iske Fattigkommission havde allerede tidligt vist sin Tilbøjelighed til at lade de under den benbrænde Skoler nyde Godt af den Inspektion, men blev alle de nationale Skoler til Del, og allerede i Aaret 1846 var 99 Arbejdshusskoler af de 180, der fandtes i Island, underkastede Regjeringskommisionens Inspektion, mod at denne understøttede dem med Bager og gav emne Gratier til de dygtigste Lærere. Som man kunde vente, viste Inspektørernes Rapporter, at de fleste af disse Skoler var i en utilfredstillende Tilstand. I et Brev til Regjeringskommisionen henlede Lord Clarendon, Ærkegeng Gouverner i Irland, i 1847 dens Opmerksomhed paa denne Mislyghed og opfordrede den til at lade en omhyggelig Undersøgelse af samtlige 104 Arbejdshusskoler, som var i Forbindelse med den, foretage af Inspektørerne. Kommisionen fulgte Opfordringen, og Resultatet af den foretagne Undersøgelse var følgende. Det var i 1847 i de 104 Arbejdshusskoler 29,031 Barn, der blev undervist i 183 Skolevierler af 206 Lærere. Af disse eldste var kun 30 opdragne i Kommissionens Normalskole, 38 andre viste sig at være vel kvalificerede, de øvrige 108 var anderligt. Den Læn, som de få, var i mange Tilfælde aldeles utilstrækkelig; 61 havde under 130 Rd. om Aaret foruden Kost og Logi, 114 mellem 130 og 175 Rd. og kun 27 over 175 Rd. Gjennemsnitssummen var ikke meget over 140 Rd. 178 af 204

Lærere havde andre Forretninger i Arbejdshuset foruden at give Skoldunderhånd, og i så Tilfælde af et andast Slags, at de nærmestig blidtrolde deres Virksomhed som Lærere. I det hele Antal Skoler var der en stor eller utilstrekkelig Forsyning af Møbler, Bager og Apparater, og mange af Skoleværelserne varer overfyldte og uden de fornødne Beklædningsmøjligheder. I meget få Skoler havde man gjort Præg på at lære Drengene Arbejde; Pigerne hørte i Reglen at sy og strikke. Opsynet mod disse Skoler var i de fæste Tilfælde aldeles nogenlænge, og Lærerne manglede den Spørg til Virksomhed, som en dygtig Overhovedske givet.

Først at hæde på disse Mangler forenlog Regeringskommissionen følgende Bestemmelser, og Fattigkommissionen imødekom dem med den største Iver:

1. At en Lærer ved en Arbejdsskole skal foruden Bolig og Kost have mindst 260 Rd. og en Lærerinde mindst 215 Rd. om Året foruden det Gratiot, de får af Regeringskommissionen.
2. At det ikke skal paالمges en Lærer at læse med mere end 100 Barn af Gangen, og at en Hjælpehærer skal antages, saafremt Antallet overstiger dette Tal.
3. At hun skal antages en Lærerinde i Håndarbejde (Syring, Strikning, Tilsukning) i alle Pigeskoler, i hvilke der er over 100 Barn, herunder Læreren i de almindelige Undervisningsfag.
4. At Lærernes hele Tid udelukkende skal være offentlig Hærens Undervisning og Opdragelse og til Opsynet mod dem i deraf Færd eller under Arbejdet (og ikke lægges Beslag på til andres Benyttigelse).
5. At der oprettes Aftenskoler under Dugskolsystemet Opsyn for alle de måde Fattige og for sandanne Barn af Drengeskolerne, som det måtte være hensigtsmæssigt at henvis til dem.
6. At der skal være 6 \square' for hvert Barn i Skoleværelset.
7. At alle Arbejdsskoler, der kommer i Fortidsdelen med Kommissionen, forsynes med tilstrækkeligt Inventarium og Apparater efter foerskrivne Meddelier, hvormed de får en fuldkommen Raunding af Bøger, Kort og Skriveapparater frit tilkøbne af Regeringskommissionen.

8. At to af Forstanderne for Arbejdshuset opfordres til ugenlig at besøge Skolen og månedlig at indgive Beretning til Forstanderskabet.
9. At der til ethvert Arbejdshus henlægges et Stykke Land for at dyrkes af Drengene i Skolen, og at Lærere ansættes, der kunne passe sig til give Undervisning heri. Til de dygtige af disse vil Kommissionen give indtil 130 Rd. mæng.
10. At en Central-Agerdyrkningsskole for flere Fattigdistrikter oprettes (er dog endnu ikke sket).

Naturligvis hunde Fattigkommissionen ikke påbyde disse Reforme, men den endelod ikke på den mest indstrængende Manden at forestille de lokale Forstanderskaber den bydende Nødvendighed af at vise den Dreng til legemligt Arbejde, hvis Bestemmelser det ikke var al dunque den arbejdende Klasse. En engelsk Inspektors Ord om Drengen i Arbejdshusene:

„Han opdrages som Son af formende Forældre, og hans Tid er delt mellem Læring og Leg. En sanden Dreng er ikke støbt til Arbejde; han kan hverken grave eller pleje, ved hæften ud eller ind med et Helstøj og er baage for en Hest. Voldvarende og stærkt Arbejde testet ham både legemligt og andeligt. Han fauer et falskt Begreb om det Liv, der venter ham“ — o.v.v. Inde sig også anvende på det iske Fattighusbarn, der opdraget ved Bogen i streg Rosokken fra den øvige Verden, ordentligt klædt og efter rigeligt beplæt, ikke sande, hvad der ventede ham, naar han stodtes ud i Verden og blev trængt til selv at sege sit Endvær.

Vel er det sandt, at Drengen ved at arbejde i Haven eller Verkstedet hverken bliver en fuldkommen Landmand eller en Husmøller, og at Pigen ved at syde men Nasi og Garn eller i Kjøkkenet og Vaskehuset ikke stundt bliver et dygtigt Tjenesteyende, men begge har de joet sin Første- og Vigtigste, nemlig Nødvendigheden af Arbejde; og harfa' Janot en Haandfærdighed og Særværdighed i praktiske Færdigheder, som gjøre dem vel tilkøbne til at tumle sig med Held på Livets Skueplads. „Man har sagttagt“, siger Fattigkommissionen i en Skrivelse til Fattiginspektøren, „at det Held, hvormed alle velgjørende Anstalter for Pat-

sigbørne Opdragelse ikke blot i Storbritannien men også på Fastlandet have virket, i ikke ringe Grad har vioret afhængigt af den praktiske Undervisning, man har givet dem, og at det derimod har været mindre i samme Forhold, som man har lagt veddeles Vind paa deres theoretiske Undervisning."

De lokale Forstanderhøber havde allerede tidligere sagt at beskæftige Drengene i Arbejdshusene med Arbejde, skyndt mere for at få et Bidrag til Dækningen af de ofte store Udgifter end af Mensyn til Drengene selv. De hørte at vise, sunde og skreddre, men sikkert dette manke er bedre end intet, er det dog ikke de Beskæftigelses, man helst måtte ønske indført i disse Skoler, dels fordi de ofte ikke ere sunde for Barn under 15 Aar, dels fordi da i en senere Alder ikke man kan løse Adgangen til Selverhverv, som Beskæftigelse med Agerbrug, der Dog før Dag kræver flere Arbejdere og i mange et Land ikke kan fås de nødvendige inden dennes egne Energiærker. Da man saa det Held, hvoremed Regierungskommisionen indførte Beskæftigelse i Mark og Have i de nationale Skoler, begyndte man i mange af Fattighusene at lade Drengene arbejde i Haven, og de fleste af dem havde Jord nok til, at de der alle (mellan 10—15 Aar) kunde finde Arbejde, men man hæmpede sig noget ved at underviste sig den forsøgte Inspektion, og det var først lidt efter Hårdt, at Regierings- og Fattigkommissionen lokkede de lokale Forstanderhøber til at benytte sig af de gjorte Tilbud. I 1854 var endnu kun 16 Agerdyrkningsskoler i Fodboldene med Kommisionen, i 1855 var der 23, i 1856 steg deres Antal til 30, og inden fan Aar ville formodenlig samtlige Arbejdshussskoler (168), hvorfra nu nulstillede 141 ses under Inspektion, have gjort Agerbrug til en væsentlig Beskæftigelse for Drengene.

Først vurderes Betydningen af disse Bestrebelser vilde nogle Uddrag af den sidste Rapport af den Iriske Fattigkommission ikke være uden Interesse:

Start over Antallet af Lemmer i Arbejdshusene (o: Fattighusene) endnu er, vil efterfølgende Tabel dog vise, at det afgør Aar for Aar:

Antal af Fattiglemmer i de Iriske Fattighuse i Januar 1850—
52—53—54:

	hole Antal.	Sunde pCt.			Andre Tilbelder	i Hospital Syge af alle Alder i pCt.
		Realt.	Overd.	Barn (under 15 Aar)		
5te Januar 1850	303,320	10,1	24,3	64,0	9,2	12,4
3dis. do. 1852	168,248	9,6	22,4	65,5	7,0	15,5
1ste do. 1853	138,764	9,6	22,1	44,7	7,8	16,8
7de do. 1854	104,604	9,8	20,5	40,9	8,4	21,6

Der var altsaa i 1854 i Arbejdshusene kun lidt over Halvparten af det Antal, som fandtes der i 1850, men Listen viser tilsige, at Fodboldet af arbejdssvare Folk og Barn er aftaget, mens Hospitalslemmernes Antal er tiltaget. Medens samlede Antallet af arbejdssvare Voksne af begge Kjøn sank fra 71,203 i Jan. 1850 til 30,463 i Jan. 1854 og af rukke Barn i samme Tid fra 80,483 til 42,792, saa sank Antallet af Syge af alle Aldre Kun fra 25,037 til 22,599. Over 1/5 af samtlige Arbejdshuslemmere i Irland i 1854 var altsaa syge Personer. Det følger heraf, at der er en tillagende Tilbejlighed hos Forstanderne til at gjøre Arbejdshuset tilsige til et Hospital, og under de bestanende Forhold kan dette ikke misbilliges. På Grund af Hungersnaden blev der nemlig skaffet Lejlighed for at længe større Antal Fattige, end det er sandsynligt, at der nogensinde vil blive Brug for igjen. Samlede var der i Januar 1854 Plads til 230,403 Lemmer, men end dobbelt saa mange, som der til samme Tid virkelig fandtes i dem (104,604).

Det Antal Barn (42,792), som her ere anført som Lemmer af Fattighusene, omfatter imidlertid ikke samtlige Barn samme steds, thi de syge ere frægnetne. De udgjorde til samme Tid c. 8000, saa at der altsaa i Begyndelsen af Aaret 1854 omkring fundtes 50,000 Barn under 15 Aar, for hvis Opdragelse Fattigkommisionen havde at bære Omhu, og som det måtte være den af højeste

Vigtighed at midtuna saaledes, modtina de varo under dene Vænge, at de ikke under almindelige Forhold skulde igjen falde Fattigvæsenet til Byrde. Børnene bo i Arbejdshuset men era stramt adskilt fra de Voxne; man har enten ikke oprettet "anægnet „Børnehuse", saaledes som den store Norwood-Fattigskole ved Krystalpaladset i Nørrebroen af London, i hvilken 1000 Barn bo, bespisas, klædes og optrages. Berneafdelingen er efter delt i en Drenge- og en Pigeafdeling, men Pogene udgjores en Underklasse af Pigeafdelingen og staa under Lærerinden i denne. I det store Duhlske Arbejdshus fandt jeg Pigerne beskæftigede i Arbejdstimerne med at sy, strikke, brodere, lappe Klæder, vaske o. s. v., medens de i Skolen kørte at læse, skrive, regne, Historie, Geografi og almindelige Gjønstande. Deres Hasardklist udmerkede sig ved Flydshed og var den snakkende vindende Skrift med skarpe Bogstaver istedetfor de runde latinske. Jeg examinerede dem i Geografi, og de gjorde meget godt Rode for Spæggenaslet: En Reise tilges fra Dublin til Petersborg. Deres Afdørd var sammenligg og net i enhver Henseende, endog unctig. Drængene ba nje i „Skurene" (de shuds: saaledes kaldes et Antal Træhygger, som opførtes i Kolonifiden ret udanfor Dublin, men som nu ere indrettonne til en Haveskole for Fattigbernens) og havs der deres Lærerolog fas sl deres theoretiske Undervisning. De fleste arbejde i den store Have; et mindre Antal er beskæftiget inde i Værkstederne i Arbejdshuset og man altså hvor Morgen gaa ind til Byen og hver Aften igjen vende tilbage. Da dette vilde forhindre deres Undervisning, og da Fattigloven bestemmer, at Børnene skulle i Gjennemsnit idetmindste have 3 Timer Undervisning om Dagen i almindelige Skolefag, var ere de delte i to Sæt, der væxelvis arbejde i Byen og læse i Skurene. Jeg hørte først Drængene examinerede i almindelig Agerdyrkningekere, om Luftens Sammenhæng, Plantens Næring og Organer, om Radiation og Behandling af de forskellige Planter, der dyrkes i Haven. Især med de sidste vidste de god Besked. Dernæst holdt Læsseen en Prøve med dem i Geografi, hvori de viste stor Detalkundskab, men også saadan geografiske Belægninger som Luengde og Brede var dem velbekjendte. Irlanden synes at have smærgen

Anlog for Regning. Det er ikke sjeldent at finde 12—14 Aars Drenge i disse Fattigskoler vel svæde i Beregning af Renter, Tab og Gevinst og i Bogstavregning. Hvad der slog mig langt mere end deres Kunnskaber, var imidlertid deres forståndige og opzakte Ansigter og det glædende Præg, de alle havde. Hvis jeg ikke allerede havde mærket det af Læsseenes hele Mande at behandle og titale dem paa, ville jeg allerede deraf have knownet sluttn, at det ikke var Frygt og Hærdhed, der holdt disse Drenge i Orden. Den holdkommne Ra i Timerne og den Hartlighed, hvormed de adled, viste, at de havde lært at lytte, og den Munterhed og Livlighed, hvormed de kom og gik far og efter Timen, at de ikke blev behandlade som Slaver. Deres Leg i Fritiden var uakylig og munter uden at være støjende. Overhovedet var der her en vis Lighed med vores Skoler; mindre af den døde Ra, der hviler over en engelsk Skole, men meget mere Evhig og opmærksom Deltagelse i Undervisningen, end man træffer i denne. Nogle af dem kunde spille paa Fløjte eller Violin, og det var en almindelig Personlighed for dem at samles i Aftentimerneude paa Pladsen umiddelvis for at høre de lokale Melodier. Alle lærte at syne. Kun de ældre (60) fandt theoretisk Undervisning i Agerbrug i Time over Morgen, før den øvrige Skoleundervisning begyndte, dog kan de, der ere frommelige i de almindelige Skolefag, og fra disse 12te Aar af arbejde de skiftevis i Haven, et Sæt den epe Uge og et andet den anden, fra Kl. 10 F. til Kl. 5 M. med Mellomtid forst spise.

Åt denne efter en enkelt Pogeskole, som jeg har set, man ikke Barn have overordentlig Nemhed ved at lære. Stumpigen og Drenge paa 6 Aar læste nægst ordenligt, stavede selv vanskelige Ord, som jeg opgav dem, uden Betenkning fuldtidsment rigtigt, adskilende og multiplicerende sinne. Talstørrelser Egentaa hurtigt, som jeg nævned dem, og kjendte ikke blot hele Verdenskortet men kunde nævne mig Himalays, Andesjørgene, Danmark, naar jeg pegede paa dem paa Kortet.

I Sept. 1853 var der benlagt a. 800 Tdr. Land til Arbejdshusene, som enten ganske eller dog til dels dyrkedes af Drængene. Paa denne Jord var 3753 Drenge beskæftigede. Desuden varo

3916 arbejde i Værketøjerne, samt i Alt n. 7000 Drengs eller næsten alle mellem 12 og 15 Aar fik Øvelse i praktisk Arbejde.
I Gjennemsnit arbejde de 5 Timer om Dagen og here 3 Timer,
14,273 Piger under 15 Aar varo beskæftigede med Husholdning
og Håndværk o. s. v. Timer om Dagen. Kun i 23 Arbejdskur-
skoler af samtlige 163 fik Drengene ingen Undervisning i Ager-
brug, og kun i 7 af dem lærte Pigerne ikke Håndværk;